T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

COVID-19 DÖNEMİNDE İLKOKULLARDA UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİ: ÇANKIRI ÖRNEĞİ

Hakkı YADİGAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Özlem Yeşim ÖZBEK

Çankırı - 2022

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

COVID-19 DÖNEMİNDE İLKOKULLARDA UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİ: ÇANKIRI ÖRNEĞİ

Hakkı YADİGAR

ORCID: 0000-0003-4551-8527

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Özlem Yeşim ÖZBEK

Çankırı - 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ iii
TEZ KABUL VE ONAY iv
ÖNSÖZ v
ÖZET vi
ABSTRACT vii
KISALTMALAR viii
TABLO LİSTESİ ix
ŞEKİL LİSTESİ xi

1. GİRİŞ 1

1.1. Problem Durumu 1
1.2. Araştırmanın Amacı 5
1.2.1. Araştırmanın Problem Cümlesi 5
1.2.2. Araştırmanın Alt Problemleri 5
1.3. Araştırmanın Önemi 6
1.4. Araştırmaya Yönelik Varsayımlar 8
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları 9
1.6. Araştırmada Geçen Önemli Kavramların Tanımları 9

2. KAVRAMSAL BULGULAR VE İLGİLİ LİTERATÜR 1

2.1. Eğitim 1
2.2. Uzaktan Eğitim 2
2.2.1. Uzaktan Eğitimin Yararları ve Sınırlılıkları 4
2.2.2. Geçmişten Günümüze Uzaktan Eğitim 5
2.2.2.1. Dünyada Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi 5
2.2.2.2. Türkiye'de Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi 9
2.3. COVID-19 Döneminde Uzaktan Eğitim Süreci 13
2.3.1. Dünya'da COVID-19 Sürecinin Eğitime Yansımaları 13
2.3.2. Türkiye'de COVID-19 Sürecinin Eğitime Yansımaları 16
2.4. COVID-19 Döneminde Eğitimde Fırsat Eşitliği 19
2.5. Konuya Yönelik Yapılan Araştırmalar 21

3. YÖNTEM 26

3.1. Araştırma Modeli 26
3.2. Çalışma Grubu 26
3.2.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri 27
3.3. Veri Toplama Aracı 30
3.4. Verilerin Analizi 31
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik 32

4. BULGULAR VE YORUMLAR 33

4.1. COVID-19 Salgının İlkokullardaki Eğitim Sürecine Etkilerine İlişkin Bulgular 33
4.2. Uzaktan Eğitim Sürecinde Eğitime Erişilebilirliğe Yönelik Bulgular 35
4.3. Uzaktan Eğitim Sürecinde Risk Faktörlerine Yönelik Bulgular 40
4.4. Yüz Yüze Eğitim ve Uzaktan Eğitim Arasındaki Farklara Yönelik Bulgular . 44
4.5. Uygulanan Uzaktan Eğitim Sürecinin Değerlendirilmesine Yönelik Bulgular 47

5. SONUÇ VE ÖNERİLER 58

5.1. Sonuçlar 58
5.1.1. COVID-19 Salgınının İlkokullardaki Eğitim Sürecine Etkilerine Yönelik Sonuçlar 58
5.1.2. Uzaktan Eğitim Sürecinde Eğitime Erişilebilirliğe Yönelik Sonuçlar 59
5.1.3. Uzaktan Eğitim Sürecinde Risk Faktörlerine Yönelik Sonuçlar 61
5.1.4. Yüz Yüze Eğitim ve Uzaktan Eğitim Arasındaki Farklara Yönelik Sonuçlar 63
5.1.5. Uygulanan Uzaktan Eğitim Sürecinin Değerlendirilmesine Yönelik Sonuçlar 64
5.2. Öneriler 72

KAYNAKÇA 74

EKLER 86

ÖZGEÇMİŞ 94

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *COVID-19 Döneminde İlkokullarda Uzaktan Eğitim Süreci: Çankırı Örneği* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

29 / 07 / 2022

İmza

Hakkı YADİGAR

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hakkı Yadigar tarafından hazırlanan *COVID-19 Döneminde İlkokullarda Uzaktan Eğitim Süreci: Çankırı Örneği* başlıklı bu çalışma, *29/07/2022* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliği ile* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Eğitim Bilimleri* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Doç. Dr. Özlem Yeşim ÖZBEK	İmza: ……..
Üye	: Doç. Dr. Gülay BEDİR	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. Ü. Ebru DOĞRUÖZ	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../..../ 2022 tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun POLAT

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu araştırmada, COVID-19 döneminde Çankırı ilinde bulunan ilkokullarda gerçekleşen uzaktan eğitim sürecine yönelik öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmamın her aşamasında desteğini ve ilgisini esirgemeyen, tez çalışmam haricinde akademik hayatıma da katkı sağlayan, detaylı ve titiz çalışmalarıyla bana yol gösteren hocam *Doç. Dr. Özlem Yeşim ÖZBEK*'e, çalışmam sırasında maddi ve manevi olarak her zaman yanımda olan, tecrübelerini benimle paylaşan eşim *Gülbin Canan YADİGAR*'a ve canım oğlum *Yiğit Kayra*'ya en derin duygularımla teşekkürlerimi sunuyorum. İyi ki varsınız…

Hakkı YADİGAR

ÖZET

Tezin Başlığı : COVID-19 Döneminde İlkokullarda Uzaktan Eğitim Süreci: Çankırı Örneği
Tezin Yazarı : Hakkı YADİGAR
Danışman : Doç. Dr. Özlem Yeşim ÖZBEK
Anabilim Dalı : Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi : 29/07/2022

Bu araştırmanın amacı, COVID-19 döneminde Çankırı ilinde bulunan ilkokullarda gerçekleşen uzaktan eğitim sürecine yönelik öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerinin incelenmesidir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırma, betimsel tarama modelinde hazırlanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Yadigar ve Yadigar (2021) tarafından hazırlanan "İlkokullarda Uzaktan Eğitime Yönelik Paydaş Görüşleri Anketi"nin, araştırma amacıyla revize edilmiş hali kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çevrim içi olarak uygulanan ankete 207 ilkokul öğretmeni, 627 ilkokul öğrencisi ve 621 öğrenci velisi katılmıştır. Anketlerden elde edilen veriler üzerinde SPSS-22 paket programı ile frekans ve yüzde hesaplamaları yapılmış, açık uçlu sorular ise betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Araştırmada uzaktan eğitim döneminin, tüm katılımcılar için zorlu bir süreç olduğu bulunmuştur. Katılımcılar uzaktan eğitim sürecinin olumlu ve olumsuz yönlerine yönelik değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Katılımcıların uzaktan eğitimin olumlu yönlerine ilişkin görüşleri teknoloji okuryazarlığı kazandırması, virüsten uzak tutması ve eğitime süreklilik sağlaması olarak bulunmuştur. Katılımcıların uzaktan eğitimin olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri ise teknoloji ve altyapı eksikliği, ilkokul öğrencilerinin gelişimine uygun olmaması ve verim alınamaması olarak bulunmuştur. Araştırmanın en dikkat çekici sonucu ise katılımcıların tamamına yakınının uzaktan eğitim yerine yüz yüze eğitimi tercih etmeleridir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, COVID-19, Paydaşlar, İlkokul.

ABSTRACT

Thesis Title **:** Distance Education Process In Primary Schools During COVID-19: Sample of Çankırı

Author **:** Hakkı YADİGAR
Supervisor **:** Doç. Dr. Özlem Yeşim ÖZBEK
Department **:** Department of Educational Sciences
Thesis Type **:** Master's Thesis
Date **:** 29/07/2022

The aim of this research is to examine the opinions of teachers, students and parents about the distance education process in primary schools in Çankırı during the COVID-19 period. The research, in which the qualitative research method was used, was prepared in the descriptive survey model. The revised version of the "Stakeholder Opinions Questionnaire on Distance Education in Primary Schools" prepared by Yadigar and Yadigar (2021) was used as a data collection tool in the research. Purposive sampling method was used in the sample selection of the study. 207 primary school teachers, 627 primary school students and 621 parents of students participated in the online survey. Frequency and percentage calculations were made with the SPSS-22 package program on the data obtained from the questionnaires, and open-ended questions were analyzed with descriptive analysis. In the research, it was found that the distance education period is a challenging process for all participants. Participants evaluated the positive and negative aspects of the distance education process. The opinions of the participants on the positive aspects of distance education were found to provide technology literacy, keep them away from the virus and provide continuity to education. The opinions of the participants about the negative aspects of distance education were found to be lack of technology and infrastructure, not being suitable for the development of primary school students and not being productive. The most striking result of the research is that almost all of the participants prefer face-to-face education instead of distance education.

Keywords: Distance Education, COVID-19, Stakeholders, Primary School.

KISALTMALAR

EBA	Eğitim Bilişim Ağı
FATİH	Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
s.	Sayfa
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TEDMEM	Türk Eğitim Derneği
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
vd.	Ve diğerleri
WHO	Dünya Sağlık Örgütü
YAYKUR	Yaygın Yükseköğretim Kurulu

TABLO LİSTESİ

Tablo No: **Sayfa**

Tablo 2. 1: Dünyada uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi 7
Tablo 3. 1: Öğretmenlerin demografik özellikleri 28
Tablo 3. 2: Öğrencilerin demografik özellikleri 29
Tablo 3. 3: Velilerin demografik özellikleri 30
Tablo 4. 1: Öğretmenlerin uzaktan eğitime erişilebilirlik durumları-I 36
Tablo 4. 2: Öğretmenlerin uzaktan eğitime erişilebilirlik durumları-II 36
Tablo 4. 3: Öğrencilerin uzaktan eğitime erişilebilirlik durumları-I..... 37
Tablo 4. 4: Öğrencilerin uzaktan eğitime erişilebilirlik durumları-II 38
Tablo 4. 5: Velilerin uzaktan eğitime erişilebilirlik durumları-I..... 39
Tablo 4. 6: Velilerin uzaktan eğitime erişilebilirlik durumları-II 40
Tablo 4. 7: Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik risk faktörleri-I 40
Tablo 4. 8: Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik risk faktörleri-II..... 41
Tablo 4. 9: Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik risk faktörleri-III 41
Tablo 4. 10: Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik risk faktörleri 42
Tablo 4. 11: Velilerin uzaktan eğitime yönelik risk faktörleri-I 43
Tablo 4. 12: Velilerin uzaktan eğitime yönelik risk faktörleri-II..... 43
Tablo 4. 13: Velilerin uzaktan eğitime yönelik risk faktörleri-III 44
Tablo 4. 14: Öğretmenlerin okulda verilen eğitim ve uzaktan eğitim arasındaki farklara yönelik görüşleri 45
Tablo 4. 15: Öğrencilerin okulda verilen eğitim ve uzaktan eğitim arasındaki farklara yönelik görüşleri..... 46
Tablo 4. 16: Velilerin okulda verilen eğitim ve uzaktan eğitim arasındaki farklara yönelik görüşleri..... 47
Tablo 4. 17: Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlere yöneltilen talepler-I..... 48
Tablo 4. 18: Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlere yöneltilen talepler-II 48
Tablo 4. 19: Uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler tarafından yöneltilen talepler-I ... 49
Tablo 4. 20: Uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler tarafından yöneltilen talepler-II .. 49
Tablo 4. 21: Uzaktan eğitim sürecinde veliler tarafından yöneltilen talepler-I 49
Tablo 4. 22: Uzaktan eğitim sürecinde veliler tarafından yöneltilen talepler-II 50

Tablo 4. 23: Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin yaşadıkları zorluklar 51
Tablo 4. 24: Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin yaşadıkları zorluklar 52
Tablo 4. 25: Uzaktan eğitim sürecinde velilerin yaşadıkları zorluklar 53
Tablo 4. 26: Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecine yönelik eleştirdiği durumlar ... 54
Tablo 4. 27: Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine yönelik eleştirdiği durumlar 55
Tablo 4. 28: Velilerin uzaktan eğitim sürecine yönelik eleştirdiği durumlar 55
Tablo 4. 29: Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecine yönelik olumlu görüşleri 56
Tablo 4. 30: Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine yönelik olumlu görüşleri..... 56
Tablo 4. 31: Velilerin uzaktan eğitim sürecine yönelik olumlu görüşleri..... 57

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No: **Sayfa**

Şekil 2. 1: Ülkeler bazında ilk uzaktan eğitim uygulamaları 8
Şekil 2. 2: Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi 8

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya yönelik problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmaya yönelik varsayımlar, araştırmanın sınırlılıkları ve araştırmada geçen önemli kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Eğitim, en başta insan olmak üzere içinde yaşanılan kültürü, toplumsal yaşamı ve ekonomik gelişmeleri etkileyen, aynı zamanda bunlardan etkilenen özellikleriyle insanlıkla birlikte yaşamını sürdüren canlı bir sistemdir. Bu yönüyle eğitimin temel amacı, insanı içinde bulunduğu çağın gereksinimlerine uygun bilgi, beceri ve donanıma ulaştırmaktır. Günümüzde bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler de düşünüldüğünde eğitim sistemlerine yapılan yatırımlar, ülkeler arasındaki rekabette belirleyici bir boyuta dönüşmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler hızla bilim ve teknoloji alanlarında yeni ürünler ortaya koyarak, başta sanayi olmak üzere bütün ekonomik faaliyetlerde üstünlük kurma yarışına girmektedirler. Bu bakımdan gelişmiş toplumlarda özellikle eğitime ve Ar-Ge çalışmalarına büyük maddi kaynaklar ayrılmaktadır. Tüm bu yaşananlar toplumların ve bireylerin eğitimden beklentilerini arttırmış, eğitimin geleneksel yapısına alternatif uygulamalar üzerinde çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu uygulamalardan biri de uzaktan eğitimdir. Moore ve Kearsley (2011) uzaktan eğitimi, farklı fiziksel ortamlarda bulunan öğrenci ve öğretmenin, teknolojik olanaklar dahilinde yürüttükleri planlı bir öğretim süreci olarak belirtmişlerdir. İşman'da (2008) uzaktan eğitimi, iletişim teknolojilerindeki alternatif kanallar üzerinden yapılan öğrenme-öğretme etkinlikleri olarak ifade etmiştir. Her iki ifadede uzaktan eğitimde teknolojinin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Schlosser ve Simonson (2009) ise teknolojik imkanlara da değinerek uzaktan eğitimi, öğretmen ve öğrencinin karşılıklı etkileşim yaşadığı basılı kaynak, ses ve video gibi eğitim kaynaklarının kullanıldığı öğrenme etkinliği olarak ifade etmişlerdir.

Uzaktan eğitim bazı yenileşme hareketlerini de beraberinde getirmektedir. Bunların başında ise okul eğitimi olarak görülen geleneksel sistemin; uzaktan eğitim ile birlikte yerini zaman ve mekan sınırı olmayan, teknoloji ile bütünleşmiş, öğrenmenin sorumluluğunu bireye yükleyen bir sisteme dönüşmesi gelmektedir. Var olan ve uzun süredir devam eden bir sistemi güncellemek bile toplum tarafından kolay kabul görmüyorken, topyekûn bir değişimin getireceği karmaşık sonuçlar göz ardı edilmemelidir. Kaya (2002), yenileşme kapsamında gerçekleştirilecek uygulamaların toplum tarafından kolay kabul görmeyeceğini, bunun ancak güçlü bir destekle mümkün olacağını belirtmiştir. Burada en güçlü destek tüm organlarıyla birlikte devletin kendisi olacaktır. T.C. Anayasası'nın (1982) 42. Maddesinde yer alan, "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz […]" hükmü, eğitimi tüm bireylere bir vatandaşlık hakkı olarak tanımıştır. Bu hak herkesin eğitime eşit ve adil bir şekilde ulaşması ve ulaştırılması ile mümkün kılınacaktır. Uzaktan eğitimin etkili olabilmesi için çağın gereksinimlerine bağlı olarak bireyin, teknolojik imkanlara ve öğrenmeye karşı büyük bir özveriye sahip olması gerekmektedir. Bireysel özveri öğrenenin motivasyonu, öz denetim becerisi, yaşı, etkili zaman kullanımı gibi durumlara bağlıyken; teknolojik gereksinimlerin yerine getirilmesi ise maddi olanakları gerekli kılmaktadır. Maddi olanaklar bireyler arasında öğrenmeye yönelik eşitsizlikleri de beraberinde getirmektedir. Uzaktan eğitimin işlevini tam olarak yerine getirebilmesi için öncelikli olarak fırsat eşitliğinin sağlanması gerekmektedir. Tezcan (2019, s. 131) eğitimde fırsat eşitliğini, "eğitimsel kaynaklara ulaşabilme ya da onlardan yararlanma eşitliği" olarak tanımlamıştır. Eğitimde fırsat eşitliği, bireyin içinde bulunduğu bütün şartlar fark etmeksizin yaşamı boyunca önüne serilen eğitim olanaklarından herkesle eşit düzeyde yararlanması ve aynı zamanda bu eşitliğin hakkaniyet ilkesi doğrultusunda yürütülmesidir. Eğitimde eşitlik ve hakkaniyet kavramlarının ayrı ayrı değerlendirilmesi çok önemlidir. Bu bağlamda eşitlik herkesle aynı olma anlamı taşırken, hakkaniyet ise bu eşitliğin adil bir şekilde gerçekleştirilmesi anlamı taşımaktadır. Eğitimde fırsat eşitliği kapsamında değerlendirilmesi gereken uzaktan eğitim sürecinde eşitlik ve hakkaniyet ilkeleri, eğitimin verimliliği bakımından büyük bir öneme sahiptir.

Uzaktan eğitim alanında yaşanan gelişmeler teknolojinin ilerlemesiyle birlikte hız kazanmıştır. Mektup ile öğretim şeklinde başlayan süreç, günümüzde bilgisayar ve internetin geniş kitlelerce kullanılması sonucu daha da yaygınlaşarak eğitimde önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Uzaktan eğitim, geleneksel eğitime sadece bir alternatif olarak kabul edilmemelidir. Bu aynı zamanda içinde yaşanılan çevre, bireysel durumlar, toplumsal oluşumlar ve küresel gelişmeler kapsamında bütünüyle yeni bir sistemin var olan sistemlerle entegrasyonu olarak da düşünülmelidir. Bu karma sistem bireye daha esnek ve kişiselleştirilmiş bir eğitim olanağı sunarken aynı zamanda bireyi dijital dönüşüm içerisinde önemli bir konuma taşıyacaktır.

Dünya 2019 yılının Aralık ayında adına Koronavirüs (COVID-19) denilen bulaşıcı bir hastalıkla tanışmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından 11 Mart 2020 tarihinde pandemi ilan edilmesinin ardından küresel anlamda büyük bir kriz ortaya çıkmıştır. Kısa sürede hemen hemen bütün dünya ülkelerine yayılan hastalık, başta sağlık olmak üzere ekonomi, sanayi, turizm, ulaşım ve ticaret gibi sektörleri derinden etkilemiştir. Hastalığa karşı en önemli tedbirin fiziksel mesafe ve maske kullanımı olması günlük yaşamda da bazı zorlukları beraberinde getirmiştir. Bu zorlukların başında yüz yüze eğitimin kesintiye uğraması gelmektedir.

2020 yılı Mart ayında Dünya Sağlık Örgütü tarafından COVID-19'un pandemi ilan edilmesi ile birlikte dünya genelinde eğitim konusunda önemli adımlar atılmıştır. 20 Mart 2020 tarihinde Türkiye'nin de aralarında bulunduğu toplam 124 ülkede çeşitli kademelerde örgün eğitime ara verilmiştir. Bu durum bazı ülkelerde eğitime verilen kısa bir ara olarak belirtilse de sürecin belirsizliğinin eğitime olumsuz yansımasını istemeyen birçok ülke uzaktan eğitim sistemine geçileceğini duyurmuştur. Türkiye'de 11 Mart 2020 tarihinde görülen ilk vaka sonrası Cumhurbaşkanlığı tarafından 12 Mart 2020 tarihinde alınan kararla 16 Mart 2020 tarihinden itibaren ilkokul, ortaokul ve liselerde bir hafta, yükseköğretimde ise 3 hafta boyunca eğitime ara verildiği açıklanmıştır. Salgının hızla yayılması ile birlikte 20 Mart 2020 tarihinde herhangi bir süre belirtilmeden uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu durum Türkiye ve diğer ülkelerde 2019-2020 eğitim öğretim yılının uzaktan eğitimle tamamlanmasına neden olmuştur. 2020-2021 eğitim öğretim yılında da salgının

devam etmesi her alanda sıkı tedbirlerin alınmasını gerektirmiştir. Bu sebeple eğitimde düzen sağlanamamış, salgının durumuna göre uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim arasında sık geçişler yaşanmıştır. Mevcut haliyle iki durum içinde farklı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Uzaktan eğitim kapsamında bakıldığında, teknoloji ve internet altyapısı olmayan ya da sınırlı olan öğrencilerin eğitime erişimleri kısıtlanmıştır. Maddi sıkıntıların yanında internet altyapısı yetersiz olan yerleşim yeri birimleri, eğitim gören kardeş sayısının fazlalığı, ailelerde uzaktan eğitime yönelik bilgi eksikliği ve özellikle küçük yaş grubu öğrencilerde kendi öğrenmelerini sağlayacak öz denetim becerilerinin olmaması da uzaktan eğitime erişimi engelleyen diğer önemli faktörlerdendir. Yüz yüze eğitim kapsamında bakıldığında ise köy okulları hariç haftada iki gün seyreltilmiş şekilde uygulanması, buna ek olarak ders sürelerinin kısaltılmasına rağmen müfredatın yoğun bir şekilde aktarılması, okulda bulaş riski sebebiyle gelmeyen öğrencilerin olması, mesafe kuralları ve maske kullanımı yüzünden motivasyonun düşmesi gibi çeşitli faktörler bulunmaktadır. Tüm bu sorunlar uzaktan eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanamamasına neden olmuştur. Özellikle eğitimin temel kademesi olan ilkokul düzeyinde sürecin çok sağlıklı işlemesi gerekmektedir. Bu kademede yaşanacak kırılma domino etkisi gibi birçok sorunu beraberinde getirecektir. Uzaktan eğitim, öğrencilerin kendilerinden kaynaklanmayan ve yaşam standartlarının bir sonucu olarak karşılaşacakları eşitsizliklerle kaderlerine terkedilecekleri bir eğitim süreci değildir. Bu sürecin öğrenciler açısından adil bir fırsat eşitliğine dönüşmesi için eğitimin tüm paydaşlarının üzerine düşen görevi yerine getirmesi bir mecburiyettir. Bu sebeple özellikle COVID-19 salgını gibi kriz durumlarında eğitimin aksamaması için gerçekleştirilecek uzaktan eğitim uygulamalarında, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik sorunların belirlenmesi ve çözüm yollarının oluşturulması toplumsal bir sorumluluktur. Bu sorumluluk bilincinde hazırlanan çalışmanın, COVID-19 salgını boyunca devam eden uzaktan eğitim sürecine yönelik sorunları belirlemesi; öğrenci, öğretmen ve velilerin bu süreçteki yaşanmışlıklarını gözler önüne sermesi ve gelecekte bu tür durumlarda muhtemelen devam edecek uzaktan eğitim çalışmalarına ışık tutması beklenmektedir.

Yerel bazda Çankırı örneği olarak planlanan bu çalışmanın, uzaktan eğitimde bölgesel farklılıkları ortaya koyma yönünden belirleyici ve çözüm sağlayıcı olacağı düşünülmektedir. Özellikle küçük yaş grubunda yer alan ilkokul öğrencileri düşünüldüğünde konunun daha kapsamlı ele alınması ve uzaktan eğitime yönelik sonuçların belirlenmesinin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. İlkokul öğrencilerinin uzaktan eğitimde bağımsız öğrenmeye adaptasyon süreçleri ile ilgili sorunlar olduğu yapılan çalışmalarla ortaya çıkmıştır. Bu yüzden öğrenme kayıplarının en aza indirilmesi özellikle ilkokul kademesinde büyük önem taşımaktadır. Ayrıca çalışmanın hem günümüzde hem de gelecekte yapılabilecek uzaktan eğitim çalışmalarında yol gösterici olması hedeflenmektedir. Bir il örneği olarak planlanan çalışma, Çankırı ili genelindeki ilkokulları kapsamaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Çankırı ilinde, 2020 yılı Mart ayından itibaren uygulanan uzaktan eğitim sürecine yönelik, ilkokul öğretmenlerinin, öğrencilerinin ve öğrenci velilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerini incelemektir. Bu kapsamda aşağıda verilen ana problem cümlesine yanıt aranmıştır.

1.2.1. Araştırmanın Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi "COVID-19 döneminde Çankırı ili, ilkokul kademesinde uygulanan uzaktan eğitim süreci nasıldır?" şeklinde belirlenmiştir.

1.2.2. Araştırmanın Alt Problemleri

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda aşağıda verilen alt problemlere yanıt aranmıştır.

1. COVID-19 salgının ilkokullardaki eğitim sürecine etkileri neler olmuştur?
2. Uzaktan eğitim süreci, eğitime erişilebilirlik bakımından nasıl yürütülmüştür?
3. Uzaktan eğitim sürecine yönelik risk faktörleri nelerdir?

4. Yüz yüze eğitim ile uzaktan eğitim arasındaki farklar neler olmuştur?
5. Uygulanan uzaktan eğitim süreci nasıl değerlendirilmiştir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmada, Çankırı ili genelinde bulunan ilkokullarda 2020 yılı Mart ayından itibaren uygulanan uzaktan eğitim sürecine yönelik görüşler incelenmektedir. Eğitim sisteminin en önemli paydaşları şüphesiz öğrenci, öğretmen ve ailelerdir. Özellikle uzaktan eğitim sürecinde okul-aile işbirliğinin önemi daha çok hissedilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın hedef grubu olarak öğretmenler, öğrenciler ve veliler belirlenmiştir.

Eğitim sürecinin baş aktörleri konumundaki öğretmenlerin salgın boyunca ortaya koydukları özveri çok önemlidir. Öğretmenler bu süreçte evlerini adeta bir okul ortamına dönüştürmüş, bugüne kadar alışılagelmişin dışında yeni bir sistemle öğretime devam etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler uzaktan eğitim için gerekli olan bilgisayar, tablet ve internet altyapısı gibi donanımları temin etmek zorunda kalmış ya da ellerinde bulunan teknolojiyi revize etmek durumunda kalmışlardır. Bazı öğretmenler bu geçiş sürecinde uzaktan eğitim uygulamalarına adapte olamayarak büyük stresler yaşamışlardır. Normal okul eğitimine göre öğretmenlerin iş yükü artmış, eğitim müfredatlarını uzaktan eğitime göre düzenleme zorunluluğu ortaya çıkmış ve öğrenci ebeveynlerine yönelik iletişim yönetme becerilerini uygulamaları gerekmiştir (Fleming, 2020).

İkisi de çalışan ve çocukları bulunan öğretmen eşler için durum daha da zorlaşmış, öğrencilerine gösterdikleri ilgiyi evde bulunan çocuklarına gösterememişlerdir. Medyaya yansıyan bazı haberlerde uzaktan ve yüz yüze eğitim sırasında öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar tüm gerçekliğiyle ortaya çıkmıştır. Bu haberlerden bazılarına değinmek araştırmanın konusu kapsamında önemli olacaktır. Konya'nın Çumra ilçesinde öğrencilerine canlı ders verebilmek için 1,5 yaşındaki çocuklarını komşuya bırakan öğretmen çiftin çocuğu 7. katın balkonundan düşerek hayatını kaybetmiştir (İhlas Haber Ajansı, 2020). Kahramanmaraş'ta meydana gelen başka bir

olayda ise internet çekmediği için çıktığı tepede ders anlatırken kalp krizi geçiren öğretmen Aziz Serin'in hayatını kaybetmesi yer almaktadır. (Anadolu Ajansı, 2020). Tüm bu zorluklar öğretmenleri uzaktan eğitim konusunda söz sahibi olma konumuna getirmektedir. Bu yüzden öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik görüşleri önem arz etmektedir.

Eğitimin diğer bir paydaş grubu ise öğrencilerdir. Öğrenciler uzaktan eğitim sürecinden en çok etkilenen gruptur. Özellikle ilkokul öğrencileri düşünüldüğünde COVID-19 ile birlikte geçilen uzaktan eğitim sisteminin teknolojiye ve kaynaklara ulaşmada büyük sorunlara sebep olduğu bilinmektedir. Çeşitli imkansızlıklarla uzaktan eğitime katılamayan öğrencilerin, yaşanan öğrenme kayıplarının yanında sosyal becerilerinde de olumsuzluklar ortaya çıkmıştır. Burgess ve Sievertsen (2020), okulun öğrenciye kattığı akademik başarının yanında, ilgi ve yeteneklerini geliştirdikleri, eğlenceli zamanlar geçirdikleri ve sosyal ilişkilerine destek olduğu yönlerine de değinerek okul eğitiminin önemine atıfta bulunmuşlardır. Ayrıca uzaktan eğitimin öğrenci sağlığı açısından da bazı sorunları beraberinde getirdiği yapılan araştırmalarda görülmektedir. Özel, sürekli ekran başında olmanın öncelikle göz sağlığına vereceği zararlara değinerek, bu dönemde göz sağlığı rahatsızlıklarında artış olmasının beklendiğini belirtmiştir (Hürriyet, 2020). Göz sağlığının yanında öğrencilerin ekran karşısında sürekli hareketsiz kalmasından kaynaklı fiziksel sorunlarında ortaya çıkması muhtemeldir. Tüm bunlar düşünüldüğünde öğrencilerin uzaktan eğitim sürecini değerlendirmeleri ve sistemin bunu iyi analiz etmesi gerekmektedir.

Son olarak öğrenci velileri, özellikle ilkokul öğrencileri açısından bakıldığında salgın boyunca önemli görevler üstlenmişlerdir. Küçük yaş gruplarının kendi başlarına uzaktan eğitime erişimi konusunda yaşadıkları sıkıntılar ailelerinin desteğiyle giderilmeye çalışılmıştır. Ayrıca maddi olanaklar dahilinde ailelerin çocuklarına sağladıkları uzaktan eğitim imkanları da unutulmamalıdır. Pandemi boyunca bir öğrencinin uzaktan eğitime erişiminin en büyük sağlayıcısı aile olmuştur. Ailenin maddi imkanları, sosyal statüsü ve bulunduğu yerleşim birimi uzaktan eğitime doğrudan etki etmiştir. Bu şartları sağlayabilen aileler çocuklarının eğitimde fırsat

eşitliğinden yaralanmasının önünü açarken, şartların elverişsiz olduğu aileler için bu durum eğitimde fırsat eşitsizliğine dönüşmüştür. Genel olarak düşünüldüğünde ailelerin pandemi boyunca uzaktan eğitimin merkezinde olduğu görülecektir. Bu yüzden öğrenci velilerinin bu çalışmanın bir parçası olarak uzaktan eğitime yönelik görüşleri önemlidir.

Eğitimin en büyük paydaşları olan öğretmenler, öğrenciler ve aileler eğitimin en önemli aktörleridir. Özellikle uzaktan eğitim sürecinde bu paydaş grupların birbirleriyle olan etkileşimleri büyük önem kazanmıştır. Bu nedenle yaşanan sorunların belirlenmesi ve olası çözüm yollarının sunulması hem salgın boyunca uygulanan uzaktan eğitim hakkında bilgi verecek, hem de ileride uygulanabilecek uzaktan eğitim çalışmalarına ışık tutacaktır. Ayrıca çalışma bir il örneklemidir ve bu yönüyle genele yönelik yapılan çalışmalara göre daha özel bir hedef grubunu kapsamaktadır. Bu kapsamda çalışmanın Çankırı İl Milli Eğitim Müdürlüğü başta olmak üzere ilgili genel müdürlüklere ve Milli Eğitim Bakanlığı'na uzaktan eğitim süreci ile ilgili uygulamalarda ışık tutacağı umulmaktadır.

1.4. Araştırmaya Yönelik Varsayımlar

- Araştırmada ilkokul öğretmenleri, ilkokul öğrencileri ve öğrenci velilerine uygulanan ankete verilen yanıtların samimi olup gerçeği yansıttığı varsayılmaktadır.
- Araştırmada örneklem grubu üzerinde gerçekleştirilen anketten elde edilen verilerin araştırmanın evrenini temsil ettiği varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılan anket formları, gerekli literatür taraması yapılarak ve uzman görüşü alınarak hazırlandığı için çalışmanın amacına uygun olduğu, başka bir deyişle geçerli olduğu varsayılmaktadır.
- Bu araştırmada kullanılan kaynakların konuyu kapsadığı varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma Çankırı ilinde 2020 yılı Mart ayından itibaren ilkokullarda uygulanan uzaktan eğitim süreciyle sınırlıdır.
- Araştırma, toplamda 1455 katılımcıya uygulanan anket formlarından elde edilen veri ve bulgularla sınırlıdır.

1.6. Araştırmada Geçen Önemli Kavramların Tanımları

Eğitim: Eğitimi tek bir tanımla ifade etmek mümkün değildir. Bunun en önemli sebebi ise eğitimin geniş kapsamlı ve çok boyutlu bir yapıya sahip olmasıdır. Eğitim toplumları etkilediği gibi, yıllar içinde de toplumsal yapıdan etkilenmiştir. Genel anlamıyla eğitim, "bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir" (Ertürk, 1972, s. 12). Başka bir tanımda da eğitim, "kişiyi çağdaş düzeye getirecek, onun topluma uyumunu sağlayacak bilgi, beceri ve yetenekle donatmaktır" (Aziz, 1982, s. 33). Ertürk'ün tanımında yer alan istendik değişme ve Aziz'in tanımında yer alan topluma uyum vurgusu eğitimin bireyden beklediği ortak bir sonuçtur. Eğitime yönelik tanımlar farklı sözcüklerle ifade edilse de ortak paydada toplumsallığın ön plana çıktığı görülecektir. Buradaki tanımlar zamanın şartlarını ifade etse de günümüzde eğitim, toplumun bireyden beklediği değer ve davranışlara kendi zihinsel süreciyle ulaşmasıdır.

Geleneksel Eğitim: Okul eğitimi olarak adlandırılabilecek bu kavram, eğiticinin ve eğitim alan bireyin aynı ortamda ve yüz yüze olarak gerçekleştirdiği bir formal eğitim biçimidir. Geleneksel eğitim;

"Öğretmenin liderliğinde düz anlatım, soru-cevap ve tartışma gibi yöntemlerin kullanıldığı bir uygulama biçimidir. Ancak bu uygulamanın hangi esaslara dayandığı ve uygulayıcılarının bilinçli olarak hangi öğrenme kuramını dikkate aldığı tam olarak ifade edilmemektedir" (Gürses, 2010, s. 4).

Uzaktan Eğitim: Geleneksel eğitime göre esnekliği ve bireyselliği ile ön plana çıkan uzaktan eğitim, eğiticinin ve eğitilenin farklı ortamlarda olduğu, öğrenmenin çeşitli araçlarla gerçekleştiği eğitim biçimidir. Schunk (2008) uzaktan eğitimi, kaynağı belirli bir ortam olan öğretimin, eğiticiler aracılığı ile daha fazla ortama iletilmesi olarak ifade etmiştir. Mektupla öğretim şeklinde başlayan süreç, günümüzde teknolojik olanakların gelişmesi ile yaygın olarak internet tabanlı bir şekilde sürdürülmektedir.

Çevrimiçi Eğitim: Uzaktan eğitimin son 30-40 yılı dünya genelinde internet bağlantılarının gelişmesiyle farklı kavramların ortaya çıkmasını sağlamıştır. İnternet tabanlı öğrenme, e-öğrenme, çevrimiçi öğrenme gibi kavramlar uzaktan eğitimin teknoloji ile birleşmiş biçimidir. Çevrimiçi eğitim, "bireyin kendi kendine öğrenmesini amaçlayan, belirli merkezlerden yürütülen, çeşitli ortamlar yoluyla eğitsel içeriklerin öğrenenlere özel olarak hazırlanıp sunulduğu bir öğretim yöntemidir" (Banar ve Fırat, 2015, s. 17). Çevrimiçi eğitim en genel ifadeyle bireylerin bilgisayar, akıllı telefon, tablet gibi iletişim araçları ile internet altyapısı sayesinde eğitim kaynaklarına ulaşmasıdır. Çevrimiçi öğrenme bireyin hızına, ilgisine ve yeteneklerine uygun olarak bireye farklı öğrenme olanakları sunar. Geleneksel eğitime göre en büyük avantajı zaman ve mekândan bağımsız bir esneklikle bireye ulaşmasıdır.

Eğitimde Fırsat Eşitliği: Türkiye'de eğitim hakkı, T.C. Anayasası güvencesi altındadır. Anayasa'nın 10. maddesi kanun önünde herkesin eşit olduğuna vurgu yaparken, 42. maddesi ise tüm bireylerin eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamayacağını ifade eder (T.C. Anayasası, 1982, madde 10, 42). Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak, tüm bireylerin eşit ve adaletli bir şekilde eğitimden faydalanmaları ile mümkündür. Eşitlik tüm bireylere verilen aynı ölçüde hak olarak tanımlanabilir; ancak adalet eşitliğe uzanan imkânları da bünyesinde toplamaktadır. Nitekim COVID-19 sürecinde bütün öğrencilere eğitime erişimlerini sağlayacak imkânlar sağlanamamıştır. Tezcan (2019, s. 131) eğitimde fırsat eşitliği kavramını, "eğitimsel kaynaklara ulaşabilme ya da onlardan yararlanma eşitliği" olarak tanımlamıştır. Bu tanım dikkate alındığında verilen eşitliğin bireyde karşılık bulması

gerektiği ortaya çıkmaktadır. Yani bireyin eğitimden yararlanabilecek imkânlara da sahip olması eşitliğin ana unsuru olmalıdır. Bu yönüyle eğitimde fırsat eşitliği, bireyin içinde bulunduğu bütün şartlar fark etmeksizin yaşamı boyunca önüne serilen eğitim olanaklarından herkesle eşit düzeyde yararlanması ve aynı zamanda bu eşitliğin hakkaniyet ilkesi doğrultusunda yürütülmesidir.

2. KAVRAMSAL BULGULAR VE İLGİLİ LİTERATÜR

Bu bölümde araştırmanın önemli öğeleri olan eğitim, uzaktan eğitim, COVID-19 döneminde uzaktan eğitim ve eğitimde fırsat eşitliği kavramlarına yönelik bilgiler, bulgular ve farklı çalışmalardan örnekler yer almaktadır.

2.1. Eğitim

Toplumlar ortaya çıkan teknolojik ve bilimsel değişikliklere uyum sağlamaya çalışırken diğer taraftan da bu değişikliklerin toplumsal sorunları tetiklememesi için özellikle eğitim faaliyetlerinde yenileşme hareketlerine yönelmişlerdir. Okul eğitimi olarak da adlandırılabilecek geleneksel eğitimin günümüz dünyasında gerekli olmasının yanında yetersiz boyuta dönüşmesi eğitimde farklı senaryoların ortaya çıkmasını gerekli hale getirmiştir. Özellikle 19. yüzyılda C. S. Peirce tarafından geliştirilen pragmatist düşünce, W. James ve J. Dewey öncülüğünde eğitim anlayışında değişimin kapılarını aralamıştır (Öztürk, 2015). Bu değişim harekâtı 20. yüzyılın başlarına kadar klasik eğitime tepki olarak analitik düşünmeyi ön plana çıkarsa da sonraki süreçte eleştirel düşünmeye yönelik yeni eğitim anlayışlarının ortaya çıkmasına öncülük etmiştir.

Eğitimin karmaşık ve geniş kapsamlı bir yapıya sahip olması, onu basit bir tanımla ifade edebilmeyi zorlaştırmaktadır. Yine de eğitim üzerine yapılan kalıplaşmış tanımlar bulunmaktadır. En genel anlamda Ertürk'ün ifade ettiği haliyle eğitim, "bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir" (Ertürk, 1972, s. 12). Fidan ise eğitimi, "insanları belli amaçlara göre yetiştirme süreci olarak tanımlamıştır" (1996, s. 4). Başka bir tanımda da eğitim, "insan davranışında yetenek, istidat, karakter ve bilgi bakımından belli gelişmeler sağlamak amacıyla yürütülen etkiler sistemi" olarak ifade edilmiştir. (Başaran, 1978, s. 18). Tanımlar farklılaşıp çeşitlilik gösterse de en genel anlamda eğitim, toplumun ulaşmak istediği hedefler doğrultusunda bireyin planlı ve sistematik bir şekilde yetiştirilmesidir.

2.2. Uzaktan Eğitim

Yapılan literatür taramalarına göre uzaktan eğitim ile ilgili birçok tanımın olduğu görülmektedir. Schunk (2008) uzaktan eğitimi, kaynağı belirli bir ortam olan öğretimin, eğiticiler aracılığı ile daha fazla ortama iletilmesi olarak ifade ederken, Karakaş (2000) ise farklı ortamlarda bulunan eğitimci ve eğitilenlerin, farklı iletişim araçları ile bir araya geldiği eğitim biçimi olarak belirtmiştir. Demirel'e (2011) göre uzaktan eğitim, kendi kendine öğrenmeye olanak sağlayan bireyselleştirilmiş eğitim öğretim faaliyetleridir ve bu kapsamda kitle eğitimde teknolojiden yararlanmak önemlidir. Başka bir tanımda ise uzaktan eğitim, fiziksel olarak farklı yerlerde bulunan öğretmen ve öğrencinin, öğrenme öğretme etkinliklerini gerçekleştirmeleri olarak belirtilmiştir (Gökdağ, 1986). Hızal (1983) uzaktan eğitimi, geleneksel eğitim uygulamalarına göre yaş, zaman, mekan, yöntem, amaç ve benzeri kısıtlamalar olmaksızın, bu amaçla özel olarak hazırlanan yazılı materyaller ve kitle iletişim uygulamaları ile bir bütünlük içinde kullanılması ve yürütülmesi olarak ifade etmiştir. Uluğ ve Kaya (1997) uzaktan eğitimi, öğretmen ve öğrencilerin değişik yer ve zamanda yaptıkları uygulamaların tümü olarak ifade etmişlerdir. Kaya (2002) ise uzaktan eğitimi, uzaktan öğretim ve uzaktan öğrenme öğelerinin bir bütünü olarak, teknolojinin sağladığı olanaklar çerçevesinde geleneksel yüz yüze eğitimin sınırlılıklarını ortadan kaldıran ayrı bir eğitim türü olarak görmüştür.

Uzaktan eğitime yönelik yapılan bu tanımların bazı ortak özellikler içerdiğini vurgulamak gerekir. Zamandan ve yerden bağımsız olması, eğitimde teknolojik olanaklardan yararlanılması, kitle iletişime uygun olarak çok sayıda bireye ulaşabilmesi ve geleneksel yüz yüze eğitimin sınırlılıklarını ortadan kaldırması bu ortak özelliklere örnek olarak gösterilebilir.

Uzaktan eğitime yönelik yapılan bu tanımları daha iyi anlamak için geleneksel yüz yüze eğitime göre farklarını da belirtmek gerekir. Bu farklardan bazıları şu şekildedir:

- Uzaktan eğitimde öğrenci ve öğretmen zaman zaman ya da sürekli olarak ayrı mekanlarda bulunur.
- Geleneksel okul eğitiminde öğrenci sayısı, sınıfın ya da okulun kapasitesiyle sınırlıdır. Ancak uzaktan eğitim daha geniş kitlelere ulaşabilmektedir.
- Uzaktan eğitim okul ortamında gerçekleşmediği için, uzaktan eğitimi sağlayacak gerekli teknolojik alt yapının sağlanması gerekir. Ortaya çıktığı ilk dönemlerde mektupla öğretim şeklinde başlayan süreçte günümüzde daha çok internet temelli bir sistem kullanılmaktadır.
- Genel olarak uzaktan eğitimde bireyler herhangi bir zorunlulukla karşılaşmaz. Süreç isteğe bağlı olarak yürütülür. Bu da bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda seçim yapmalarını sağlayacağı için bireyselleştirilmiş eğitimi ön plana çıkarır.
- Uzaktan eğitim geleneksel okul eğitimine göre esnektir. Bireyler eğitimlerini kendi tercihleri doğrultusunda planlayabilir, duraklatabilir ve ya sürdürebilirler.
- Uzaktan eğitimde zaman ve mekan sorunu yoktur. Okul ortamına erişim sorunu yaşayan öğrenciler, çalışan yetişkinler ve okul çağı dışında kalmasına rağmen öğrenimlerini sürdürmek isteyen bireyler için fırsat eşitliği sağlar.

Bu farklıların yanında uzaktan eğitim ve geleneksel okul eğitiminin benzer özellikleri de bulunmaktadır. Bunların başında uzaktan eğitimde de eğitim programının temel öğelerinden yararlanılması gelmektedir. Uzaktan eğitimin niçin verileceği, ne öğreteceği, nasıl uygulanacağı ve bireye ne kadar katkı sağlayacağı geleneksel eğitimde olduğu gibi uzaktan eğitimde de önemli bir kriterdir. Bu aynı zamanda uzaktan eğitimin titiz bir biçimde planlanması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Uzaktan eğitim ayrıca verilen eğitimin içeriği bakımından da geleneksel eğitime benzerlik gösterebilir. Örneğin ilköğretimin yanında açık ilköğretim, ortaöğretimin yanında açık ortaöğretim, yükseköğretimin yanında açık üniversite olarak benzer içeriklerin farklı kanallar aracılığı ile öğrencilere ulaştırılmasını sağlar.

2.2.1. Uzaktan Eğitimin Yararları ve Sınırlılıkları

Uzaktan eğitimi daha iyi ifade edebilmek için yararları ve sınırlılıklarına değinmek daha doğru olacaktır. Gerek tanımlamalar gerekse benzer ve farklı yönlerine bakıldığında uzaktan eğitimin bireylere sağladığı olumlu özellikler olduğu görülmektedir. Bunlardan bazılar aşağıda verilmiştir (Kaya, 1996).

- Bireylere alternatif eğitim olanakları sunma.
- Eğitimde fırsat eşitsizliklerini giderme.
- Geniş kitlelere ulaşma.
- Maliyet, zaman ve mekan bakımından ekonomik olma.
- Eğitimde kaliteyi ve niteliği arttırma.
- Öğrenene esneklik sağlama.
- Eğitim ortamına ve olanaklarına çeşitlilik getirme.
- Bireyselleştirilmiş eğitimi ön plana çıkararak bağımsız öğrenmeyi sağlama.
- Öğrenme sorumluluğunu bireye kazandırarak, sorumluluk duygusu geliştirme.
- Bilgiye erişimde sınırsız sayıda kaynak sağlama.
- Bireyde teknoloji kullanımı arttırma.

Bu verilenler uzaktan eğitimin olumlu yönleri olarak göze çarpmaktadır. Birçok açıdan önemli olanakları bulunan uzaktan eğitimin sınırlıkları da vardır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir (Kaya, 1996).

- Yüz yüze eğitime göre kişiler arası ilişkiler en az seviyede olması.
- Bireyler arasındaki sosyalleşmeyi engellemesi.
- Yeterli otokontrol bilincine sahip olmayan, özellikle ilkokul öğrencisi ya da teknolojiyi kullanma konusunda sorun yaşayan bireylere uygun olmaması.
- Çalışan öğrenci ya da yetişkinlerde dinlenme zamanını eğitime ayırma.

- Teorik bilgilerin aktarılmasına olanak sağlarken uygulama gerektiren derslerde yeterince yarar sağlayamama.
- Erişim olanakları bakımından yeterli düzeyde teknolojiye ve donanıma ihtiyaç duyma.

2.2.2. Geçmişten Günümüze Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitim, tarihi 1700'lü yıllara dayanan uzun bir geçmişe sahiptir. Uzaktan eğitimle ilgili tarihsel araştırmalar yapmak, günümüzde uygulanan ve gelecekte uygulanacak olan uzaktan eğitim çalışmalarına katkı sağlayacaktır.

2.2.2.1. Dünyada Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Uzaktan eğitimin ortaya çıkış tarihi kesin olarak bilinmese de Homberg (2018), ilk uzaktan eğitim uygulamasının eğitimci Caleb Philips'in 20 Mart 1728 tarihinde Boston Gazetesi'ne verdiği bir ilan ile başladığını belirtmiştir. Philips verdiği ilanda stenografi (yazılı dilde kısa yol oluşturma) eğitimini, ülke çapında istekli olan herkese haftalık olarak uzaktan eğitim yoluyla, yüz yüze derslerdeki kadar başarılı bir şekilde verebileceğini iddia etmiştir. 1833 yılında, İsveç'in Lund şehrinde bulunan üniversitede haftalık olarak yayınlanan derginin ilanlarında posta yoluyla yazılı anlatım dersleri anlatılacağı reklamlarına rastlanmaktadır. Buraya kadar yapılan çalışmaların tek taraflı mı yoksa iki taraflı mı olduğu, çalışmalarda not sisteminin uygulanıp uygulanmadığı gibi sorulara yanıt bulunamamıştır (Verduin ve Clark, 1994).

1840 yılına gelindiğinde ise Sir İsaac Pitman tarafından öğrencilere mektup yoluyla steno eğitimi verildiği görülmektedir. Bu eğitimde öğrencilerin başarı durumları da değerlendirilmiştir. Dünyadaki ilk uzaktan eğitim uygulaması olarak kabul edilir (Mshvidobadze ve Gogoladze, 2012). Bunun yanında Pitman uzaktan eğitimin kurucusu olarak kabul edilir (Ergüney, 2015). 1856 yılında uzaktan eğitime yönelik ilk örgütlü çalışmaların başladığı görülmektedir. Dilbilimciler Charles Toussaint ve Gustav Langenscheid Almanya'da Langenscheid adıyla, uzaktan eğitim uygulayan

bir okul kurmuşlardır (Schlosser ve Simonson, 2009). 1873 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik çalışmalar görülmektedir. Anna Eliot Ticknor tarafından kurulan "Evde Çalışmayı Destekleme Derneği" bu çalışmaların öncüsü olarak kabul edilmektedir (Verduin ve Clark, 1994). 1874 yılında ise ABD'de uzaktan eğitime yönelik ilk örgütsel çalışmalar yapılmış, Illinois Wesleyan Üniversitesi'nde lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitimler verilmiştir. 1883 yılında ise New York Ihaca'da "Mektupla Eğitim Üniversitesi" kurulmuştur (Antalyalı, 2004). 1884 yılında Almanya'da "Rustinches Uzaktan Öğretim Okullu" üniversite sınavına hazırlanan öğrencilere eğitimler vermiştir (Abazaoğlu ve Umurhan, 2015).

Wisconsin Üniversitesi tarafından 1891 yılında alınan kararda uzaktan eğitim uygulamalarının yaygınlaştırılması kararı alınmıştır. İlk kez Wisconsin Üniversitesi'nin 1892 Yılı Kataloğu'nda geçen uzaktan eğitim kavramı (Distance Education) 1906 yılında William Lighty tarafından bir metinde kullanılmıştır (Rumble, 1986). Bu terim (Fernunterricht) 1960 ve 1970'lerde Alman eğitimci Otto Peters tarafından Almanya'da tanıtılmış ve Fransa'da uzaktan eğitim kurumları Télé Enseignement olarak isimlendirilmiştir (Verduin ve Clark, 1994). 1892 yılında ABD'de Chicaco Üniversitesi uzaktan eğitim bölümü kurulmuştur (Hızal, 1983). Avustralya'da 1910 yılında Queensland Üniversitesi'nde yükseköğretim düzeyinde uzaktan eğitime başlanmış, ayrıca bu eğitimi ilk ve ortaöğretim kademelerinde uygulayan ilk ülke Avustralya olmuştur (Alkan, 1987). 1922 yılında Yeni Zellanda'da uzaktan eğitim uygulamalarına başlanmış ve "Yeni Zelanda Mektupla Öğretim Okulu" kurulmuştur (Kaya, 2002). Japonya'da 1948'de çıkarılan eğitim yasası ile askerlere ve eğitimini tamamlayamayanlara yönelik olarak orta, lise ve yükseköğretim olmak üzere üç kademede uzaktan eğitim uygulamaları başlatılmıştır (Kırık, 2014). Polonya'da 1966-1968 yılları arasında gece kurslarına giden öğrencilere yönelik, televizyondan öğrenme olanakları sağlayan çalışmalar yapılmıştır. Bu aynı zamanda, teknik üniversite programlarına uygun olarak hazırlanan içerikler sayesinde yükseköğretime yönelik uzaktan eğitim çalışmalarının önünü açmıştır. 1972 yılında İspanya'nın Madrid şehrinde "Ulusal Uzaktan Öğretim Üniversitesi" kurulmuş, 1973 yılında faaliyete girerek uzaktan eğitim çalışmalarına başlanmıştır (Kaya, 1998). Buraya kadar olan süreç uzaktan eğitimin öncü harekatı

olarak kabul edilebilir. Sonraki aşamada özellikle internetin yaygınlaşması ve uzaktan eğitim alanında kullanılmasıyla hızlı bir ilerleme olmuştur. Dünyada uzaktan eğitimin tarihsel gelişiminde önemli dönüm noktaları Tablo2.1'de verilmiştir.

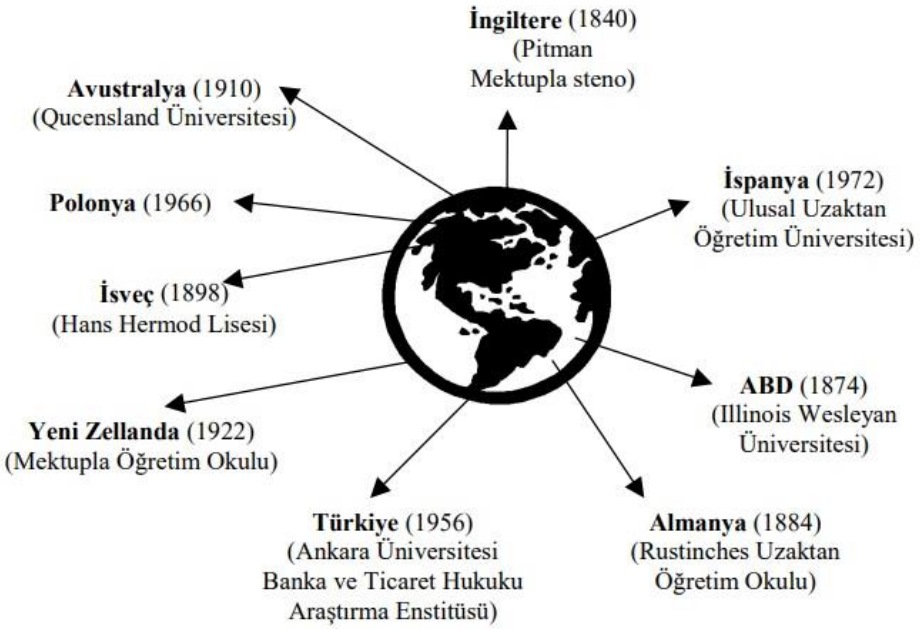
Tablo 2. 1: Dünyada uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi

Tarih	Ülke	Olay
20/03/1728	İsveç	Caleb Philips, Boston Gazetesi'ne mektupla steno dersleri vereceği ilanında bulunmuştur.
1840	İngiltere	Sir Isaac Pitman, mektupla steno dersleri vermeye başlamıştır.
1856	Almanya	Charles Toussaint ve Gustav Langenscheid tarafından Langenscheid Dil Okulu kurulmuştur. Uzaktan eğitime yönelik ilk örgütlü çalışma olarak kabul edilir.
1873-1874	ABD	Anna Eliot Ticknor tarafından "Evde Çalışmayı Destekleme Derneği" kurulmuştur. ABD'deki ilk uzaktan eğitim girişimidir. Ayrıca Illinois Wesleyen Üniversitesi'nde evde öğrenim uygulamaları başlamıştır.
1883	ABD	Ihaca'da "Mekupla Eğitim Üniversitesi" kurulmuştur.
1884	Almanya	Üniversite giriş sınavına hazırlık amacıyla "Rustinches Uzaktan Öğretim Okulu" kurulmuştur.
1891-1892	ABD	Wisconsin Üniversitesi'nde uzaktan eğitimin yaygınlaştırılması kararı alınmış, uzaktan eğitim kavramı ilk olarak bu üniversitenin 1892 yılı kataloğunda kullanılmıştır.
1892	ABD	Chicaco Üniversitesi uzaktan eğitim bölümü kurulmuştur
1910	Avustralya	Yükseköğretim düzeyinde uzaktan eğitim başlamış, ilk ve ortaöğretim kademelerinde de uygulanmıştır.
1922	Yeni Zelanda	Mektupla Öğretim Okulu kurulmuştur.
1948	Japonya	Orta, lise ve yüksekokul düzeyinde uzaktan eğitim uygulamaları başlamıştır.
1966-1968	Polonya	Gece kurslarına katılan öğrencilere yönelik, televizyondan uzaktan eğitim uygulamaları başlamıştır.
1972-1973	İspanya	Madrid'te "Ulusal Uzaktan Öğretim Üniversitesi" kurularak 1973 yılında eğitime başlanmıştır.

Kaynak: (Umurhan, 2014. Araştırmacı tarafından uyarlanmıştır)

Tablo 2.1 incelendiğinde uzaktan eğitimin tarihsel gelişiminin, teknolojik olanaklar içinde nasıl gelişme gösterdiği görülmektedir. Günümüzde uzaktan eğitimi başarılı bir şekilde uygulayan ülkelerin, geçmiş dönemlerden itibaren alana sağladıkları katkılar neticesinde bu sonuca ulaştıkları unutulmamalıdır.

Şekil 2. 1: Ülkeler bazında ilk uzaktan eğitim uygulamaları

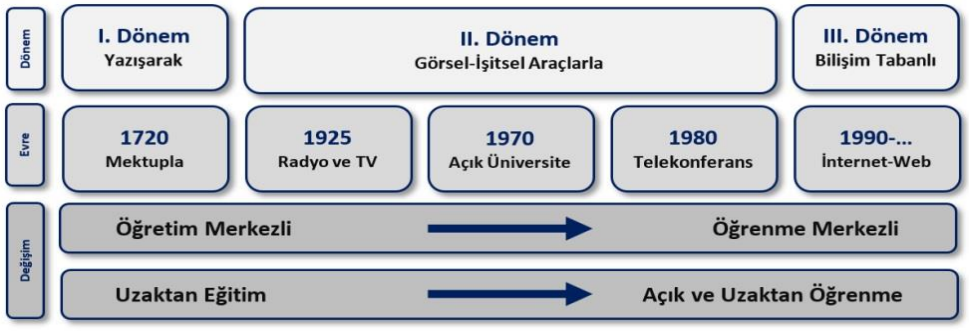

Kaynak: (Kaya, 2002, s. 30)

Şekil 1'de bazı ülkelerin uzaktan eğitim uygulamalarına başladıkları tarihler ve yapılan ilk uygulamalar verilmiştir. Ülkelerin uzaktan eğitime yönelik ilk uygulamalarının ağırlıklı olarak üniversite kademesinde olduğu görülmektedir.

Bozkurt (2016) uzaktan eğitimin tarihsel gelişimini üç dönem ve beş evrede ele almış, ayrıca bu süreci öğretim merkezli bir uzaktan eğitimden öğrenme merkezli bir açık ve uzaktan öğrenmeye doğru gerçekleşen değişim olarak ifade etmiştir. Bu durum Şekil 2.2'de ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Şekil 2. 2: Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi

Kaynak: (Bozkurt, 2016, s. 13)

Uzaktan eğitimin tarihsel gelişiminde meydana gelen değişim, sadece dönem ve evreler içinde ortaya çıkmış yeni bir ürün olarak değerlendirilmemelidir. Her dönem aslında bir önceki dönemin izlerini de taşımaktadır. Rodriguez (2012) bu dönemlerin birbirinden bağımsız olmadığını, ortaya çıkan her dönemin bir öncekinde var olan teknolojileri de içine alarak birikimli bir şekilde ilerlediğini belirtmiştir.

İşman (2008), tarihsel gelişimine göre uzaktan eğitimi beş farklı dönemde ele almıştır. Bu dönemler mektupla eğitimin öncesi, mektupla eğitim, tek yönlü radyo ve televizyon, çift yönlü radyo ve televizyon ile uydu ve gelecek teknolojiler dönemleridir.

Moore ve Kearsley (2005) ise uzaktan eğitimi beş farklı nesle ayırarak incelemişlerdir. Birinci nesil, mektup ve posta yoluyla yapılan yazılı materyalleri kapsamaktadır. Uzaktan eğitimin en uzun ve temel evresidir. İletişim genellikle tek yönlüdür. 1925 yılına gelindiğinde özellikle radyo ve televizyonun yaygınlaşması ile uzaktan eğitimde farklı bir dönem başlamıştır. Bu ikinci nesilde iletişim genellikle tek yönlü olmak üzere önceki nesle göre eğitim süreci hız kazanmıştır. 1969 yılında Birleşik Krallık'ta kurulan Açık Üniversite ile başlayan üçüncü nesilde uzaktan eğitimin artık kurumsal bir yapıya ulaştığı görülmektedir. İletişim yolları tek yönlüden çift yönlüye doğru ilerlemiştir. 1980 yılında telekonferans sistemlerinin oluşturulması ile başlayan dördüncü nesilde bir önceki dönemin birikimlerine entegre edilen çoklu ortam yaklaşımı ile uzaktan eğitimin daha fazla kişiye ulaştırılması sağlanmıştır. 1990'lı yıllarda bilgisayar tabanlı teknolojiler ve ağ kullanımının artmasıyla başlayan beşinci nesil uzaktan eğitimde ise çift yönlü iletişimin yanında eş zamanlı (senkron) ve farklı zamanlı (asenkron) olarak yapılan eğitimler de ortaya çıkmaya başlamıştır.

2.2.2.2. Türkiye'de Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda eğitim öncelikli konulardan biri olmuştur. Bu dönemde Mustafa Kemal Atatürk tarafından ülkeye çeşitli bilim adamları davet edilmiştir. Bu bilim adamlarından biri de John Dewey'dir. John Dewey, Türkiye'de eğitim reformunun daha hızlı yapılabilmesi için öğretmen eğitimlerine öncelik

verilmesi gerektiğini ve bunun uzaktan eğitim yoluyla yapılmasının uygun olduğunu belirtmiştir. Dewey bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir: "Evvelce açılmasını tavsiye ettiğim mütalea klüplerine ilâveten bugün tedris hayatında bulunan muallimlerin bilmuhabere ders almaları da muvafık olur. Bu dersler, ya Maarif Vekilliği veya bir muallim mektebi tarafından idare olunur (Dewey, 1939, s. 20-21)." Dewey'in bu tavsiye niteliğindeki önerisi Türkiye'nin uzaktan eğitim kavramıyla ilk kez tanışmasını sağlamıştır.

Türkiye'de uzaktan eğitimin gelişimsel tarihine bakıldığında, sürecin 1927 yılında eğitim üzerine yapılan bir toplantı da başladığı bilinmektedir. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati tarafından bu toplantıda, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde halkın okur-yazar seviyesini artırmak için uzaktan eğitim yoluyla (Muhabere Yoluyla Tedrisat) eğitim verilmesi fikri ortaya atılmıştır (Alkan, 1987; Arar ve Çakmakçı, 1999). Mektupla öğretim şeklinde uygulanması düşünülen uzaktan eğitim o dönemde başlatılamamıştır (Alkan, 1987). Bunun en önemli nedeni olarak da öğretmen sayısının yetersizliği gösterilmiştir (Odabaşı ve Kaya, 1997; Agaoglu, Imer ve Kurubacak, 2002; Rüzgar, 2004).

1927'den 1956'ya kadar geçen süreçte uzaktan eğitim düşüncesi bir tartışmadan öteye geçememiştir (Kaya ve Odabaşı, 1996). 1 Kasım 1928 yılında kabul edilen "Harf Devrimi" süreci ile Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim anlayışında yenileşme hareketleri görülmüş, bu dönem eğitimin temel sorunlarına çözüm bulma çalışmaları ile sürdürülmüştür. 1933 yılında mektupla öğretim kursları verilmesi fikri ortaya atılmış ancak gerçekleştirilememiştir (Bozkurt, A. 2017). 1939 yılında Milli Eğitim Şurası ilk defa toplanarak yaygın eğitim üzerine çalışmalar yapılabileceği belirtilmiştir (Çallı, İşman ve Torkul, 2001).

1951 yılında günümüzdeki adıyla "Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (YEĞİTEK)" olarak bilinen "Öğretici Filmler Merkezi (ÖFM)" kurulmuştur (YEĞİTEK, 2018). 1953 yılında uzaktan eğitim yoluyla İngilizce eğitimi vermek amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 420-5-2300 sayılı kararı ile FONO Açıköğretim Kurumu kurulmuştur. FONO, uzaktan eğitim faaliyetlerini MEB

kontrolünde yürüten ilk kurumdur (FONO Açıköğretim ve Yayıncılık, 2021). Türkiye'de ilk uzaktan eğitim uygulaması 1956 yılında Ankara Üniversitesi öncülüğünde başlamıştır. Hukuk fakültesinin, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü tarafından banka çalışanlarına mektupla öğrenim verilmiştir.

1957 yılında 6. Milli Eğitim Şurası toplantısında yaygın eğitim konusu daha ayrıntılı olarak ele alınmış, içeriğine yönelik çalışmalar gündeme gelmiştir (Çallı, İşman ve Torkul, 2001). 1961 yılında MEB tarafından "Mektupla Öğretim Merkezi" kurulmuştur (Halıcı ve diğerleri, 2006). Bu aynı zamanda Türkiye'de uzaktan eğitim uygulamalarının ilk ciddi girişimlerinden birisi olmuştur. 1964 yılında TRT aracılığı ile radyo üzerinden eğitsel yayınlar yapılmaya başlanmıştır (Aziz, 1982). 1966 yılında uzaktan eğitim çalışmaları genel müdürlük düzeyinde yürütülmeye başlanmış ve 26 Şubat 1966 tarihinde "Mektupla Öğretim ve Teknik Yayınlar Genel Müdürlüğü" kurulmuştur (Alkan, 1987; Irmak, 1974).

İlk kurulduğu adıyla Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi olan Anadolu Üniversitesi'nde 1973 yılında Televizyon ve Eğitim enstitüsü kurulmuştur. Bu enstitüde yapılan çalışmalar, Anadolu Üniversitesi'nde daha sonra yapılacak uzaktan eğitim çalışmalarının ilk adımı olmuştur (Barkan, 1988; Özer, 1989; Demiray ve Adıyaman, 2002).

05.06.1974 tarih ve 98341 sayılı Bakanlık onayı ile "Mektupla Öğretim Merkezi" kurulmuştur. 01.07.1974 tarih ve 420-14053 sayılı Bakanlık onayı ile bu merkeze bağlı "Mesleki ve Teknik Öğretim Mektupla Öğretim Okulu" açılmıştır. Bu okulda 1974-1975 yılları arasında yaklaşık 50 bin öğrenci eğitim almıştır. Daha sonra 26.09.1975 tarih ve 01/3745 sayılı Bakanlık onayı ile Mektupla Öğretim Merkezi, Yaygın Yükseköğretim Kurumuna (YAYKUR) bağlanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 1982). YAYKUR, lise ve dengi okullardan mezun olup herhangi bir yüksek okul ya da yükseköğretime devam edemeyen öğrencilerin toplum tarafından ihtiyaç duyulan alanlarda kalkınma planlarında yer alan hedefler doğrultusunda öğrenim almalarını amaçlamıştır. YAYKUR bünyesinde iki farklı öğretim programı uygulanmıştır. Bunlar Açık Öğretim Programları ve Örgün Öğretim Programları'dır.

Açık Öğretim Programları; Mesleki ve Teknik Kurslar, Mektupla Öğretim Programları, Ara İnsan Gücü Yetiştirmeye Yönelik Programlar ve Dışardan Bitirme Programları'ndan oluşmaktadır. Örgün Öğretim Programları ise Yabancı Diller Yüksek Okulları Programları ve Meslek Yüksek Okulları Programları'ndan oluşmaktadır. (Kaya, 2002).

1981 yılında yürürlüğe giren 2547 sayılı yasa ile yükseköğretim programları yeniden düzenlenmiş ve bu öğretim basamağındaki uzaktan eğitim uygulamaları üniversitelere devredilmiştir. 1982 yılında da Anadolu Üniversitesi farklı programlarda uzaktan eğitim uygulamalarına Açıköğretim Fakültesi adı altında başlamıştır (Kaya, 1996). Bu süreç radyo ve televizyon programları ile devam etmiş, 1983 yılında Akademik Danışmanlık ve Uygulama Hizmetleri verilmeye başlanmış ve 1993 yılında ise kullanımı yaygınlaşmaya başlayan Bilgisayar Destekli Eğitim Uygulaması olarak sürdürülmüştür. İnternet kullanımının yaygınlaşması sanal dersleri ve internet yoluyla eğitim programlarını başlatmıştır. Anadolu Üniversitesi'nin dışında 1990 yılında Fırat Üniversitesi, 1997 yılında Ortadoğu Teknik Üniversitesi, 2010 yılında Atatürk Üniversitesi ve 2011 yılında İstanbul Üniversitesi uzaktan eğitim uygulamalarını başlatan üniversiteler arasındadır.

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde uzaktan eğitim uygulamaları ise 2 Haziran 1992 tarih ve 12633 sayılı yazı ile Açıköğretim Lisesi olarak başlamıştır (Uluğ, 1995). Burada verilen dersler radyo ve televizyon yayınları ile basılı materyaller olarak üzerinden gerçekleştirilmiştir. Basılı materyallerin içeriğini ders notları ve kitapları oluşturmaktadır. Radyo ve televizyon yayınları ise daha çok belli başlı sorunları çözmek için akademik danışmanlık şeklinde yürütülmüştür.

İlköğretim kapsamında ilk Açık İlköğretim Okulu, bakanlığın 1997 tarih ve 1651 sayılı yazısı ile başlamıştır (Kaya, 2002). İlkokul çağı dışına çıkmış öğrencilerin en azından temel eğitim becerilerini kazanarak üst eğitim kademelerine geçişini kolaylaştırmak için başlatılan uygulama, 1998/1999 öğretim yılında öğrenci kayıt alımı yapmıştır. Uygulama, Açıköğretim Lisesi'ne benzer şekilde radyo ve televizyon yayınları ile basılı materyaller aracılığı ile gerçekleştirilmiştir.

2012 yılında FATİH Projesi kapsamında uygulamaya başlayan Eğitim Bilişim Ağı (EBA), Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından tasarlanmıştır. Özellikle öğrencilerin ve öğretmenlerin ihtiyaç duyacakları ders materyallerine ulaşmalarını sağlamayı amaçlayan uygulama, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak adına olumlu bir kazanım olmuştur. Bu doğrultuda okullara etkileşimli tahtalar, öğrenci ve öğretmenlere ise ücretsiz olarak tablet bilgisayarlar verilmiştir. EBA öğrencilerin görsel ve işitsel olarak bilgiye ulaşabilecekleri, kendi eğitsel paylaşımlarını yapabilecekleri ve sosyal etkileşim yaşayabilecekleri bir eğitim harekatı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kurulduğu 2012 yılından itibaren çeşitli güncellemeler ve geliştirmeler ile günümüzde etkin olarak kullanılan bir öğretim aracıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı düzeyinde özel sektörde de uzaktan eğitim çalışmaları uygulanmıştır. Bunların başında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan FONO Açıköğretim Kurumları gelmektedir. FONO, uygulamalarını dil ve mesleki öğretim düzeyinde gerçekleştirmiştir. FONO tarafından bazı üniversitelere, Türk Silahlı Kuvvetleri personeline ve Emniyet Genel Müdürlüğü personeline yabancı dil öğretimi verilmiştir.

2.3. COVID-19 Döneminde Uzaktan Eğitim Süreci

2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan Koronavirüs salgını (COVID-19) kısa zamanda dünya genelindeki bütün ülkelere yayılarak yaşamı olumsuz yönde etkilemiştir. Başta toplumsal, beşeri ve ekonomik sorunlar olmak üzere birçok alanda faaliyetler durma noktasına gelmiştir. Bu alanların biri de şüphesiz eğitim olmuştur.

2.3.1. Dünya'da COVID-19 Sürecinin Eğitime Yansımaları

11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından pandemi ilan edilen Koronavirüs salgınına karşı dünya ülkeleri, başta ulaşım kısıtlamaları olmak üzere çeşitli tedbirler almak durumunda kalmışlardır. Aynı gün içerisinde 124 ülkede tüm

kademelerde örgün eğitime ara verilirken, 11 ülkede de belirli bölgelerde yüz yüze eğitim sonlandırılmıştır. Koronavirüs salgını küresel anlamda eğitimin en çok etkilendiği olaylardan birisi olarak tarihe geçmiştir. Bu durum salgını sadece bir toplum sağlığı meselesi olmaktan çıkarmış ve genç nesillerin de eğitim fırsatlarını etkilediği büyük bir toplumsal soruna taşımıştır. Salgının başlarında dünya genelinde bir milyarın üzerinde öğrenci geleneksel eğitim ortamlarından uzaklaşmak zorunda kalmıştır (Özer, 2020). Bu zorunlu ara verme eğitimde büyük bir boşluğun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Eğitimin her durumda sürdürülebilmesi adına uzaktan eğitim süreci başlamıştır. Ülkelerin çoğu virüsün yayılmasını takip eden 2020 yılı Nisan ayında plansız da olsa dijital platformlar üzerinden eğitim çalışmalarını başlatmıştır. Eğitim her şeyden önce planlı ve sistematik bir süreçtir. En son 2018 yılında uygulanan Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı'nda (PISA), uygulamaya katılan eğitim sistemlerinin büyük bir çoğunluğunun öğrencilere çevrimiçi eğitim sunma konusunda hazır olmadıkları rapor edilmiştir (Reimers ve Schleicher, 2020). Bu rapor aslında ülkelerin uzaktan eğitim sürecine hazırlıksız yakalandıklarının en büyük göstergesidir. Neticede öyle de olmuş ve uzaktan eğitim öğrencilerde büyük bir öğrenme kaybını beraberinde getirmiştir. 24 Ocak 2022 tarihinde Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) tarafından yayınlanan son raporda dünya genelinde 635 milyondan fazla öğrencinin okulların kısmen ya da tam kapanmasından olumsuz olarak etkilendiği belirtilmiştir (UNICEF, 2022).

Çin salgının ortaya çıktığı merkez olarak tüm olumsuzluklarla ilk karşılaşan ülke olmuştur. Dünyanın en kalabalık öğrenci sayısına sahip olan ülkede gelişmiş teknoloji ve altyapı sayesinde uzaktan eğitim süreci hızla başlamıştır. Çin'in dünya çapındaki telekomünikasyon şirketleri bu sürece destek vererek öğrencilerin, öğretmenlerin ve ailelerin eğitimden yararlanmalarına katkı sağlamışlardır. Çin'in gelişmiş düzeydeki teknolojik yatırımları ve öğrenci merkezli eğitim uygulamaları, acil uzaktan eğitime geçişte büyük bir avantaj sağlamıştır (Durak, Çankaya ve İzmirli, 2020). Ayrıca öğrencilerde oluşabilecek öğrenme kayıplarının en aza indirilmesi için öğretmenler tarafından evde çalışma planları hazırlanarak çeşitli dijital ortamlardan öğrencilere aktarılmıştır (Xie ve Yang, 2020). Uzaktan eğitim sürecinde Çin Eğitim Bakanlığı'nın en çok önem verdiği konulardan biri okul-aile işbirliğinin geliştirilmesi olmuştur. Bu sayede geleneksel okul eğitiminde aktif rol

oynayan okul ve öğretmenin rolü ailelere de içine alacak şekilde geliştirilmiştir (Xia, 2020). Bunun yanında Çin'in kırsal kesimlerinde altyapı ve donanım eksiklikleri sebebiyle uzaktan eğitime erişim sorunlarıyla karşılaşıldığı da yapılan araştırmalar neticesinde ortaya çıkmıştır (Lau, Yang ve Dasgupta, 2020). Çin'de salgının kontrol altına alınmaya başlamasıyla birlikte 2020 yılının Eylül ayında okullar kısmi olarak ve Ekim ayında ise tamamen açılarak normalleşme çalışmaları hız kazanmıştır (UNESCO, 2021).

İtalya, Çin'den sonra virüsten en çok etkilenen ülkelerden biri oldu. 2020 yılı Şubat ayı sonlarında virüsten en çok etkilenen bölgelerinde örgün eğitime ara verilirken, 9 Mart 2020 tarihinde ise bütün kademelerde eğitim durdurularak uzaktan eğitim faaliyetlerine geçilmiştir. İtalya Eğitim Bakanlığı salgın sürecinde eğitimin etkilenmemesi adına dijital eğitim içeriklerine yönelerek öğretmenlere de uzaktan eğitim seminerleri vermiştir (Yamamoto ve Altun, 2020). Aynı zamanda öğrencilere internet, bilgisayar ve tablet desteği sağlanmıştır (italyadaegitim.com). Salgının seyri doğrultusunda 2021 yılı Ocak ayından itibaren kademeli olarak uzaktan eğitimden yüz yüze eğitime doğru geçişler başlamıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, salgının yayılmaya başladığı andan itibaren uzaktan eğitime geçilmiştir. Uluslararası öğrenci kabulünde zirvede bulunan ABD, olası öğrenci kayıplarının önüne geçmek için özellikle yükseköğretim kademesinde kayıt erteleme çevrim içi eğitim uygulamalarını hızla başlatmıştır (Bothwell ve McKie, 2020). ABD'de özellikle yükseköğretim kademesinde 2000'li yılların başından itibaren Kitlesel çevrim içi açık kurs (MOOC) projeleri ile birçok programda uzaktan eğitim uygulamaları sürdürülmekteydi. (Duffy, Gilbert, Kennedy ve Kwong, 2002). Hatta COVID-19 öncesinde ABD'de bulunan üniversite ve kolejlerin büyük bir çoğunluğunda öğrencilere belirlenen saat tutarında çevrim içi dersler sunulmaktaydı (Allen ve Seaman, 2006). Bütün bu tecrübe ABD'nin acil uzaktan eğitime geçiş sürecinde yaşayacağı zorlukları en aza indirmesine yardımcı olmuştur. Tüm bunlara rağmen dünyanın en gelişmiş ülkesi olarak kabul edilebilecek ABD'de bile düşük gelirli ailelerin, yüksek gelirli ailelere göre internet ve teknolojik donanıma ulaşma konusunda sıkıntılar yaşadıkları araştırma sonuçlarına yansımıştır (McElrath, 2020).

Özellikle siyahi vatandaşların çoğunlukla yaşadığı bölgelerde, devlet okullarında bile öğrencilerin uzaktan eğitime erişimini sağlayacak teknolojik altyapı ve kaynakların olmaması, ABD'de eğitimde fırsat eşitsizliğinin olumsuz yansımaları olarak görülmektedir (Lieberman, 2020).

Salgının ilk zamanlarında toplum bağışıklığını öne sürerek sosyal bağışıklık politikası izleyen İngiltere, vaka sayılarındaki kontrolsüz artış nedeniyle sıkı tedbirler almak durumunda kalmıştır (Bothwell ve McKie, 2020). Sosyal bağışıklık politikası İngiltere'de halkın tepkisine neden olmuş ve normalleşme sürecinde, hatta okullarda öğrencilere ücretsiz yemek dağıtılması kararı sonrasında bile okula dönüşlerde öğrenci devamsızlıkları artmıştır. İngiltere Eğitim Bakanlığı'nın devamsızlık yapan öğrencilere sınıf tekrarını gündeme getirmesi de bu durumu fazla değiştirememiştir (Telli ve Altun, 2021). Tüm bu olumsuzluklara rağmen İngiltere yaşanan bu süreci bir tecrübe kaynağı olarak görmeye çalışmış ve gelecek için dijital dönüşümlere yatımlarını artırmıştır (Alevizou, 2020). COVID-19 salgını öğrenci, öğretmen ve ailelerin eğitime bakış açılarında değişikliklere neden olduğu gibi, kurumsal yapılarıyla okulların da bu değişimden etkilenmesini sağlamıştır. Damm (2020), salgın sürecinde okulların ve eğitimcilerin çevrim içi öğrenmeye yönelik büyük tecrübeler kazandığını, geleneksel sınıf eğitiminin yanında çevrim içi öğrenmeyi de kapsayacak yeni eğitim etkinliklerinin ilerleyen zamanlarda artış göstereceğini belirtmiştir. Bu geçiş süreci bazı sorunları da beraberinde getirebilir. Örneğin yeterli teknolojik donanım ve internet desteği olmadan, yani kısacası erişimde fırsat eşitliği sağlanmadan gerçekleşecek değişimler olumsuzluklara sebep olacaktır. Reimers (2020) bu değişimin öğrenme kayıplarına sebep olmaması için dijital öğrenmelerin geleneksel sınıf eğitimiyle desteklenmesinin önemine vurgu yapmıştır.

2.3.2. Türkiye'de COVID-19 Sürecinin Eğitime Yansımaları

Koronavirüs salgını tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de büyük etkilere neden olmuştur. Salgının çok ciddi yaşamsal rahatsızlıklara sebep olması ve ölümle sonuçlanan risk durumları düşünüldüğünde alınan ilk önlemler toplu yaşam alanlarına yönelik kısıtlamalar olarak gerçekleşmiştir. Kamu ve özel sektörde

kurumsal yapıların işleyişinde değişiklikler meydana gelmiş ve pek çok alanda evden çalışmalar başlamıştır. Bu kurumların başında 18 milyonun üzerinde öğrenci ve 1 milyonun üzerinde eğitim çalışanının yer aldığı Milli Eğitim Bakanlığı gelmektedir. 11 Mart 2020 tarihinde Sağlık Bakanı Dr. Fahrettin Koca, Türkiye'de ilk COVİD-19 vakasının görüldüğünü açıklamıştır. Bunun üzerine ülke genelinde sıkı tedbirler alınarak, 13 Mart 2020 tarihinde tüm eğitim kademelerinde örgün eğitime ara verilmiştir. Cumhurbaşkanlığı tarafından yapılan açıklamada 16 Mart 2020 tarihinden itibaren ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde tüm okulların bir hafta ve yükseköğretim düzeyinde ise tüm üniversitelerin üç hafta eğitime ara vereceği duyurulmuştur. Verilen ara ilk başta nisan ayındaki ara tatilin öne çekilmesi olarak belirtilse de 20 Mart 2020 tarihinde Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 124 ülkede yüz yüze eğitim sonlandırılmıştır. MEB, 23 Mart 2020 tarihinde Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) üzerinden üç farklı kanal ile uzaktan eğitim sürecini başlatmıştır. TRT EBA TV İlkokul, Ortaokul ve Lise kanallarında tekrarlı olarak yayın akışları sağlanmıştır. Ayrıca https://eba.gov.tr adresi de hızla güncellenerek oluşturulan ders kayıtları öğrencilerin erişimine sunulmuştur. 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bu şekilde uzaktan eğitim ile tamamlanmıştır.

2020-2021 eğitim-öğretim yılı ise vaka sayılarındaki artış nedeniyle 31 Ağustos Pazartesi günü yine uzaktan eğitim yoluyla başlamıştır. Eksik öğrenmelerin giderilmesi adına üç haftalık bir telafi eğitimi uygulanmıştır. 21 Eylül 2020 tarihinde uzaktan eğitim uygulamaları ile yüz yüze eğitim uygulamalarının birlikte kullanıldığı Hibrit eğitim modeline yakın bir uygulama ile eğitim-öğretim başlamıştır. Hibrit eğitim uygulaması ile sınıflar iki gruba bölünerek, grupların haftanın iki günü okula gelmesi sağlanmıştır. Birinci grup pazartesi-salı ve ikinci grup perşembe-cuma günleri okula gelmiş, çarşamba günü ise sınıfın tamamı ile çevrim içi eğitim yapılmıştır. Bu süreçte ilkokullarda ders süreleri 30 dakikaya düşürülmüştür. Vaka sayılarında meydana gelen artış ile Sağlık Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın almış aldıkları karar doğrultusunda ara tatilden sonra 20 Kasım 2020 tarihinde Hibrit eğitim son bularak yeniden uzaktan eğitime geçilmiştir. 22 Ocak 2021 tarihinde başlayacak olan yarıyıl tatiline kadar dersler çevrimiçi öğrenme yoluyla yapılmıştır. Nisan ayında verilmesi gereken ara tatilde eklenerek üç haftalık yarıyıl tatili yapılmış ve 15 Şubat 2021 tarihinde yeniden seyreltilmiş eğitimle okullar açılmıştır. Artan

vaka ve ölüm sayıları ile ilkokul 3. ve 4. sınıflarda 8 Nisan 2021 tarihinde, ilkokul 1. ve 2. sınıflarda ise 13 Nisan 2021 tarihinde yeniden uzaktan eğitime geçiş olmuştur. 17 Mayıs 2021 tarihinde okulöncesi, özel eğitim kurumları ile 8. ve 12. Sınıflara yönelik destekleme ve yetiştirme kurslarında yüz yüze eğitime geçilmiştir. Bu süreçte Milli Eğitim Bakanlığı okulların Türkiye genelinde kapatılması yerine il bazlı vaka durumlarına göre adımlar atmış ve İl Umumi Hıfzıssıha Kurulları'nın kararları doğrultusunda kapanmalar yaşanmıştır. 1 Haziran 2021 tarihinde tüm kademelerde okullar yeniden yüz yüze eğitime açılarak 2020-2021 eğitim-öğretim yılı 18 Haziran 2021 tarihinde bu şekilde tamamlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı bu süreçte öğrencilerin fiziksel, sosyal, akademik, kültürel ve sportif yönden eksiklerini tamamlamak amacıyla 21 Haziran - 31 Ağustos 2021 tarihleri arasında "Telafide Ben de Varım" programını uygulamıştır. 6 Ağustos 2021 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı'na getirilen Mahmut Özer 2021/2022 eğitim-öğretim yılında okulların gerekli tüm tedbirler alınarak yüz yüze eğitime devam edeceğini belirtmiştir. Bu dönemde uzaktan eğitim hiç yapılmamış, okullar alınan tedbirler kapsamında salgın öncesinde olduğu gibi yüz yüze eğitimle tamamlanmıştır.

Uzaktan eğitim EBA üzerinden Zoom, Google Meet ve Skype gibi uygulamalar aracılığı ile tanımlanan derslerle çevrim içi olarak yürütülmüştür. Çevrim içi yolla uygulanan uzaktan eğitimin en büyük sınırlılığı internet erişimi ve teknolojik olanakların eksikliği olmuştur. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2020) tarafından yapılan "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması" sonuçlarına göre 2020 yılında internet kullanan 16-74 yaş arası bireylerin oranı %79,0 görünmektedir. Yine aynı araştırmada evden internete erişim oranı ise %90,7'dir. Sayısal olarak bu oranlar olumlu olsa da uzaktan eğitim sürecinde internetin hızı ve alınan verimin de etkisini göz önünde bulundurmak gerekiyor. Yadigar ve Yadigar (2021) tarafından yapılan bir araştırmada velilere yöneltilen evlerinde internet olup olmadığına yönelik bir soruya katılımcıların %84,6'sı evet yanıtını verse de, var olan internet bağlantılarının uzaktan eğitim sırasında yeterli olma durumuna katılımcıların sadece %56,0'sı evet yanıtını vermiştir. Bu durum, bir internet bağlantısına sahip olsa da bireylerin bu bağlantıdan verim alıp alamadıkları sorusunu gündeme getirmektedir. Ayrıca Speedtest'in raporuna göre Türkiye 30,51 Mbps sabit geniş bant internet aralığıyla 2021 yılında internet hızında 175 ülke arasından ancak 103. sırada kendine

yer bulabilmiştir (Cumhuriyet, 01 Şubat 2022). İnternet bağlantısından alınan verimin düşük olmasının en büyük nedeni olarak bu sonuç gayet açıklayıcıdır.

2.4. COVID-19 Döneminde Eğitimde Fırsat Eşitliği

2020 yılı mart ayında pandemi ilan edilen COVID-19 salgını özellikle eğitim alanında çok büyük etkilere sebep olmuştur. Okulların toplu yaşam alanlarından biri olması nedeniyle salgının yayılmasını engelleme adına dünya genelinde uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu ani geçiş aynı zamanda bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Bunların başında eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanamaması gelmektedir. Fırsat eşitliği, günümüzde dünyanın çoğu ülkesinde öncelik verilen ilkelerden birisidir. Eğitimde fırsat eşitliği, tüm bireylerin eğitimde eşit kaynaklara ulaşabilmesi ve eğitime yönelik kazanımları eşit olarak alabilmesidir (Peragine ve Serlenga, 2008). Campbell (1974-1975) ise eğitimde fırsat eşitliğini, tüm bireylere aynı eğitim programının sunulması ve aynı yolla performanslarının ölçülmesi olarak ifade etmiştir. COVID-19 ile birlikte zaten tam anlamıyla sağlanamayan eşitlik bireyler arasındaki farkı derinleştirmiştir. Salgın, öğrencilerin sadece eğitim hayatını etkilemekle kalmamış; günlük yaşamlarında ve alışmış oldukları düzenin değişmesi sebebiyle de öğrencileri psikolojik olarak etkilemiştir (Barlett, Griffin ve Thomson, 2020). Daniel (2020), bu etkilerin en aza indirilmesi amacıyla ülkelerin öğrencilere rehberlik hizmeti sağladığını belirtmiştir. Sağlanan rehberlik hizmetlerinin, öğrencilere ilk defa karşılaştıkları bu durum karşısında nasıl davranacakları ve ne yapacakları konusunda psikolojik olarak destek sağlaması hedeflenmiştir.

Salgının sebep olduğu bir diğer boyut ise öğrenme kayıplarıdır. Nasir (2020), virüs sebebiyle ani bir şekilde başlayan çevrim içi eğitimlerin internet bağlantısı ve teknolojik yetersizlikler sebebiyle dezavantajlı öğrenciler üzerinde olumsuz etkiler oluşturduğunu belirtmiştir. Çok sayıda öğrenci bu nedenle eğitimden uzak kalmış, akranlarına oranla hedeflenen eğitim programlarından yararlanamayarak öğrenme kayıpları yaşamışlardır. Bu durum eğitimi herkes için eşit bir hak olmaktan çıkartarak imkanlar çerçevesinde elde edilecek bir noktaya taşımıştır. Dünya genelinde 1.5 milyardan fazla öğrenci ve 63 milyon öğretmenin uzaktan eğitim

sürecinden olumsuz etkilendiği belirtilmiştir (EBR, 2020). Gelişmiş ülkelerde bile bilgisayar ve internet gibi teknolojik yetersizlikler uzaktan eğitime erişimi sınırlandırmıştır. Salgın nedeniyle dünyada ve Türkiye'de ortaya çıkan sonuç mevcut eğitim sistemlerinin kriz durumunda yetersiz kaldığını göstermiştir (Bozkurt ve Sharma, 2020). Tüm ülkelerin bu yetersizliklerini gözden geçirerek eğitimin her koşulda sürdürülebilir boyutlarını sistemlerine entegre etmeleri gerekmektedir. Salgının ani olarak gelmesi eğitimde acil bir çözüm sağlama sürecini beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda yapılan ilk iş çevrim içi eğitim kanallarını uygulamaya almak olmuştur. Teknoloji odaklı bu çözüm yolunun sorunları tek başına çözmediği yaşanan tecrübelerle anlaşılmıştır. Bozkurt (2020) bu durumu bilgisayar, akıllı telefon ve internet gibi sadece somut teknoloji unsurlarının değil, aynı zamanda eğitsel kuramlar, stratejiler ve yöntemler gibi eğitim sisteminin soyut teknoloji unsurlarının da yer aldığı bir süreç olarak ifade etmiştir. Bu yönüyle uzaktan eğitim sürecinin sadece teknolojik boyutların etkisi ile ifade edilemeyeceği ortaya çıkmaktadır. Nitekim yapılan araştırmalar, uzaktan eğitime tamamen hazır olan, her türlü teknolojik altyapıya ve donanıma sahip olan bireylerde bile öğrenme kayıplarının önüne geçilemediğini göstermektedir.

Uzaktan eğitim sürecinde fırsat eşitliği konusunda bir diğer önemli sorun ise ölçme ve değerlendirmede meydana gelen aksaklıklar olmuştur. Öğrencinin çevrim içi derslere katılamamasının çoğunlukla bireyden bağımsız sebeplere bağlı olması, başarı ve başarısızlık ikilisinin aynı paydada toplanması ile sonuçlanmıştır. d'Orville (2020) bu süreçte yapılan çevrim içi sınavların, geleneksel sınavlara göre geçerlik ve güvenirlik aranmaksızın gerçekleştirildiğini belirtmiştir. Bu durum süreç odaklı bir ölçme ve değerlendirme yaklaşımı yerine, sonuç odaklı bir ölçme ve değerlendirme anlayışını ortaya çıkartarak öğrencilerin bireysel çabalarının görmezden gelinmesine neden olmuştur.

Salgın döneminde başlayan acil uzaktan eğitim sürecinde fırsat eşitliği konusunu en çok sosyal eşitsizlikler gündeme getirmiştir. Sosyal eşitsizlikler sadece salgın döneminde ortaya çıkan bir durum olmamakla birlikte zaten buna maruz kalan çevrelerde daha büyük etkilere sebebiyet vermiştir. Derin Yoksulluk Ağı ve Açıkalan

Derneği tarafından hazırlanan ‘Pandemi Döneminde Derin Yoksulluk ve Haklara Erişim Araştırması’ raporuna (2020) göre salgın döneminde dezavantajlı gruplar arasındaki farklar daha da artmıştır. Rapora göre belirlenen örneklem grup üzerinden öğrencilerin %57 gibi büyük bir oranının uzaktan eğitime devam edemediği görülmektedir. Bu durumun başlıca sebebi olarak da %60 oranında tablet, bilgisayar, televizyon ve internet bağlantısı eksikliği gösterilmektedir. Ayrıca raporda dikkat çeken diğer bir sebep ise öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde bir yetişkine ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktadır. Özellikle ilkokul çağındaki öğrencilerin kendi başlarına dijital içeriklere ulaşmaya çalışmaları onlar için büyük bir engel durumuna dönüşmüştür. Ebeveynlerin bu konuda bilgi eksikliğinin olması sorunun en büyük nedeni olarak gösterilmektedir.

2.5. Konuya Yönelik Yapılan Araştırmalar

Uzaktan eğitime yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde COVID-19 salgınının bir milat olduğu görülmektedir. Özellikle salgından sonra uzaktan eğitime yönelik tez, makale, rapor ve belgelerin sayısında ciddi bir artış meydana gelmiştir. Salgından önce yapılan uzaktan eğitime yönelik araştırmaların daha çok açık öğretim ve yükseköğretim üzerine olduğu görülmektedir. Ayrıca bu çalışmaların örneklemi genelde üniversite öğrencileri ve akademisyenlerden oluşmaktadır. Salgından önce yapılan uzaktan eğitime yönelik bazı tez çalışmaları da belirli yıllar arasında yapılan uzaktan eğitim çalışmalarının incelenmesini içermektedir.

COVID-19 salgınından sonra yapılan çalışmaların ise okul öncesi eğitim de dahil olmak üzere çeşitli kademelerde farklı konular üzerine olduğu görülmektedir. Uzaktan eğitimi ele alan tez ve makalelerde bu süreçte artış meydana gelmiştir. Bu araştırmaların ağırlıklı olarak öğretmen, öğrenci, veli ve diğer eğitim paydaşlarına yönelik farklı yöntem ve tekniklerle hazırlanan çalışmalar olduğu görülmektedir. Genel olarak çalışmalarda; uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi, uygulanması, sosyal ve bireysel etkileri, avantajları ile dezavantajlarına yönelik bulgular yer almaktadır.

Bu çalışmada 2020 yılı Mart ayından itibaren uygulanan uzaktan eğitim sürecine yönelik yapılan araştırmaları taramak amacıyla literatür incelemesi yapılmıştır. Bu amaçla Google Scholar, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi ve Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) veri tabanlarında yer alan çalışmalar incelenmiştir. Bu kapsamda COVID-19 döneminde çevrim içi eğitim, online eğitim, ve uzaktan eğitim başlıklı taramalar yapılmış, konu ilkokul kademesi ile sınırlandırılarak elde edilen araştırmalar listelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda Çankırı iline yönelik bu kapsamda bir araştırmaya rastlanamamıştır. Aynı türdeki araştırmaların sonuçları ile ilgili benzerlik ve farklılıkları bu bölümde değerlendirilmiştir.

Sarı ve Nayır (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada; uzaktan eğitim sürecine yönelik OECD, UNICEF ve Dünya Bankası raporları incelenmiş, inceleme sonuçlarına göre öğretmen ve yöneticilerin uzaktan eğitim sürecine ilişkin bazı olumsuzlukları ifade ettikleri belirtilmiştir. Bunların başında öğrenci katılımının az olması, bağlantı sorunları ve dersin işlenişine yönelik sorunlar gelmektedir. Araştırma da ayrıca bu sürecin öğrenci motivasyonlarını düşürdüğü, ilgi ve dikkat dağınıklarını ortaya çıkardığı belirtilmiştir. Ancak çalışmada, COVID-19 salgınıyla gelen sorunların aynı zamanda bazı fırsatları da beraberinde getirdiği de vurgulanmıştır. Özellikle okulların işlevinin yeniden düşünülmesi ve alternatif eğitim uygulamalarının geliştirilmeye başlaması bu fırsatlara verilen örneklerdendir.

Bakioğlu ve Çevik (2020) tarafından 75 fen bilimleri öğretmeni ile yapılan araştırmada da öğretmenler, uzaktan eğitim sürecinde gerçekleştirilen çevrim içi ve çevrim dışı derslerde öğrenci katılımının yetersiz olduğunu ve bu nedenle öğrencilerde motivasyon düşüklüğü olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmada özellikle fen bilimleri dersi için büyük öneme sahip laboratuvar uygulamalarının, uzaktan eğitim sürecinde uygulamaya yönelik kazanımlar açısından eksiklikler meydana getirdiği belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilerde oluşan bilgi eksiklikleri nedeniyle öğretmenlerin kaygı yaşadıkları ifade edilmiştir.

Akyıldız (2020) tarafından yapılan bir araştırmada öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde öğretmenleriyle yeterince iletişim kuramadıkları görülmektedir. Bunun sonucunda anlayamadıkları konuları öğretmenlerine yöneltemedikleri ve okulda olduğu gibi yeterli bir dönüt alamadıkları ortaya çıkmaktadır.

Morgan (2020) yaptığı araştırmasında uzaktan eğitime katılım sağlayacak olanakları (internet bağlantısı, tablet, bilgisayar) bulunmayan öğrencilerin canlı derslere erişemediğini, bu öğrencilerin sadece TV yayınları ve basılı materyal ile eğitimlerini sürdürdüklerini ifade etmiştir. Sonuç olarak öğrencilerde akranlarına göre öğrenme kayıpları görüldüğünü belirtmiştir.

Akgül (2021) tarafından sosyal bilgiler öğretmenlerine, ortaokul öğrencilerine ve öğrenci velilerine yönelik yapılan araştırmada öğretmen, öğrenci ve velilerin bu süreçte en çok bağlantı sorunu ve teknolojik olanaklar konusunda sıkıntılar yaşadıkları belirtilmiştir. Sonuç olarak veliler bunun kendilerine maddi sonuçlar doğurduğunu, öğretmenler öğrenci katılımının az olduğunu ve öğrenciler ise verimsiz bir eğitim süreci geçirdiklerini ifade etmişlerdir.

Erümit (2020) yaptığı araştırmada, öğrencilerin bir kısmının salgın nedeniyle sağlık konusunda endişeler yaşadığını, bunun neticesinde uzaktan eğitime olumlu baktıklarını belirtmiştir. Bazı öğrencilerin ise sosyal ilişkileri gerekçe göstererek okuldaki eğitimi her yönden daha çok istedikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Lee ve diğerleri (2020), uzaktan eğitime yönelik ailelerle yaptıkları araştırmada, özellikle küçük yaş grubunda bulunan öğrencilerin bu süreçten yaşadıkları mutsuzluğu dile getirmişlerdir. Araştırmada özellikle küçük yaş grubu öğrencilerin, okuldan uzak kaldıkları için uzaktan eğitim sürecine yönelik olumsuz görüşler bildirdikleri belirtilmiştir.

Rasmitadila ve diğerleri (2020) tarafından ilkokul öğretmenlerine yönelik yapılan araştırmada, öğrencilerin uzayan uzaktan eğitim sürecinde motivasyonlarının azaldığı ve bu nedenle derslere katılım oranlarının düştüğü belirtilmiştir. Çalışmada

bu durumun önüne geçmek için öğretmenlere, ders içi etkileşimi arttıracak öğrenme etkinlikleri yapmaları önerilmiştir.

Yıldırım ve Özsepet (2021) tarafından farklı branştaki öğretmenlere yönelik gerçekleştirilen araştırmada, uzaktan eğitim sürecine yönelik öğretmenlerin olumsuz görüşleri olduğu belirtilmiştir.

Topbaş ve Öztop (2021) tarafından 254 sınıf öğretmeniyle, öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde matematik dersindeki öğrenme eksiklerine yönelik araştırma yapılmıştır. Araştırmada sınıf öğretmenleri, bu süreçte matematik dersindeki öğrenme kayıplarının en büyük nedeni olarak iletişim sorunlarını işaret etmişlerdir. Öğretmenlerin bu sorunun önüne geçebilmek için sundukları öneri, bir an önce yüz yüze eğitime geçilmesi olmuştur.

Anderson (2020) tarafından uzaktan eğitimin bileşenlerine yönelik olarak İtalya'da yapılan araştırmada, ailelerin uzaktan eğitim sürecinde çocuklarına yardımcı olabilecek teknolojik yeterliğe sahip olmadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışmada uzaktan eğitimin, eğitimdeki diğer eşitsizlikleri de gözler önüne seren bir etki oluşturduğu belirtilmiştir.

Çeliktürk Sezgin (2021), ilkokul 1. sınıf öğretmenlerine yönelik yaptığı araştırma sonucuna göre öğrencilerin derslere katılım oranının düşük olduğunu belirtmiştir. Özellikle ilk okuma yazma öğretiminde zorluklar yaşandığı ve sürecin verimli geçmediği ifade edilmiştir.

Bennett vd. (2020), öğretmenlere yönelik araştırmasında, uzaktan eğitimde öğrencilerin tamamına ulaşılamadığını ve öğrencilerin erişimde aynı teknolojik olanaklara sahip olmadığını sonucuna ulaşmıştır.

Bahçeşehir Üniversitesi (2020) tarafından hazırlanan çalışmada öğrenci, öğretmen ve velilerin uzaktan eğitime yönelik görüşleri alınmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin

büyük bir çoğunluğu uzaktan eğitim sürecinin eğitimleri üzerinde olumlu yönleri olduğunu belirtse de, okulda aldıkları yüz yüze eğitimi daha çok tercih ettiklerini bildirmişlerdir. Araştırmada öğretmen ve veliler de uzaktan eğitimin olumsuz yönlerine dikkat çekerek yüz yüze eğitimi desteklediklerini belirtmişlerdir.

Pınar ve Akgül (2020) yaptıkları araştırmada, öğrencilerin uzaktan eğitim sürecini eğitimin sürdürülebilmesi adına faydalı bulduklarını ve bunun okul eğitimine iyi bir alternatif olarak görüldüğünü belirtmişlerdir.

Serçemeli ve Kurnaz (2020), uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmadıklarını ve bu süreci benimsemede zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir.

Yamomoto ve Altun (2020) tarafından yapılan araştırmada, salgında bulaş ve yayılmayı önleyecek en iyi uygulamanın uzaktan eğitim olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca salgından yoğun olarak etkilenen ülkelerde uzaktan eğitime yönelik uygulamaların tercih edildiği bildirilmiştir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmaya yönelik sorular yanıtlanırken kullanılan yöntem ve teknikler açıklanmaktadır. Araştırmanın planı bu bölümde verilmiş olup, verilerin kimlerden ve nasıl elde edildiği, elde edilen bu verileri analiz ederken hangi tekniklerden yararlanıldığı açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada Çankırı ili genelinde bulunan ilkokullarda 2020 yılının Mart ayından itibaren uygulanan uzaktan eğitim sürecine yönelik öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri araştırılmıştır. Nitel araştırma yaklaşımının kullanıldığı çalışma betimsel tarama modelinde tasarlanmış olup, çalışma grubunun belirlenmesi için amaçlı örnekleme yöntemi seçilmiştir.

Nitel araştırma "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 41). Nitel araştırmalarda bireysel ya da toplumsal konular derinlemesine incelenerek analiz edilirler. Bu sebeple çalışmada uzaktan eğitime yönelik görüşlerin ortaya çıkarılması amacıyla betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Karasar tarama modelini "geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tespit etmeyi amaçlayan araştırma modeli" olarak tanımlamıştır (2020, s.109). Tarama modelinde olaylar var oldukları gibi ele alınırlar.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmada elde edilen sonuçların genelleneceği faktörlerin tümü evren olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2009). Araştırmanın çalışma grubunu, Çankırı ili genelindeki ilkokullarda bulunan öğretmenler, öğrenciler ve veliler oluşturmaktadır.

Çankırı İl Milli Eğitim Müdürlüğü Strateji Geliştirme Hizmetleri biriminin istatistik verilerine göre 2021 / 2022 eğitim öğretim yılında Çankırı ili genelindeki ilkokullarda 406 öğretmen ve 8467 öğrenci bulunmaktadır (Çankırı Milli Eğitim Müdürlüğü, 2022). Araştırmada veli sayısının öğrenci sayısı ile benzer oranda olduğu varsayılmıştır. Örneklem grubunun evreni en iyi şekilde yansıtması amacıyla uzaktan eğitim sürecinin bir bölümünde ya da tamamında Çankırı'da bulunan paydaşların verileri dikkate alınmıştır. Bu kapsamda 212 öğretmen katılımcının 207'si, 635 öğrenci katılımcının 627'si ve 629 veli katılımcının 621'i bu şartı taşıyarak araştırmaya dahil edilmiştir. Toplam 1455 katılımcı araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Çalışmada COVID-19 döneminde gerçekleşen uzaktan eğitim sürecinin ele alınması ve bu konuda paydaş görüşlerinden detaylı bilgi toplanabilmesi için amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem kapsamında çalışmanın amacına uygun olarak, bilgi bakımından zengin durumların seçilerek amaca uygun ölçütleri karşılayacak örnekleme ulaşılması hedeflenir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014). Araştırmada sonuçların coğrafi koşullar ve alt yapı olanakları bakımından oldukça farklılaşan Çankırı il merkezi ve tüm ilçelerini yansıtması amacıyla mümkün olan en yüksek sayıda katılımcıya ulaşılması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda Çankırı İl Milli Eğitim Müdürlüğü aracılığı ile il genelinde bulunan tüm ilkokullara çevrim içi olarak uygulanan anket formu ulaştırılmıştır.

3.2.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Çalışmaya ilkokullarda görev yapan 207 öğretmen katılmıştır (Tablo 3.1). Araştırmaya katılan öğretmenlerin %40,6'sını kadınlar ve %59,4'ünü erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların %53,6 gibi büyük bir çoğunluğu 30-39 yaş aralığında bulunmaktadır. Kurumdaki görevleri bakımından katılımcıların %79,7'si sınıf öğretmeni, %1,4'ü müdür yetkili öğretmen, %4,3'ü okul müdürü, %7,2'si müdür yardımcısı ve %7,2'si branş öğretmenleridir. Öğretmenlerin %92,8'i şehirde, %7,2'si köy ve beldelerde çalışmaktadır. Kıdem yılı 10-19 yıl arası olanlar katılımcıların

%52.2'sini oluşturmaktadır. Öğretmenlerin %95,7'si lisans ve %4,3'ü yüksek lisans mezunudur.

Tablo 3. 1: Öğretmenlerin demografik özellikleri

Değişkenler	Kategori	*f*	%
Cinsiyet	Kadın	84	40,6
	Erkek	123	59,4
Yaş	20-29	12	5,8
	30-39	111	53,6
	40-49	51	24,6
	50-59	30	14,5
	60 ve üzeri	3	1,4
Statü	Sınıf öğretmeni	165	79,7
	Müdür yetkili öğretmen	3	1,4
	Müdür	9	4,3
	Müdür yardımcısı	15	7,2
	Branş öğretmeni	15	7,2
Çalışılan yerleşim birimi	Şehir	192	92,8
	Köy	15	7,2
Kıdem yılı	0-9	36	17,4
	10-19	108	52,2
	20-29	45	21,7
	30-39	9	4,3
	40 ve üzeri	9	4,3
Eğitim düzeyi	Lisans	198	95,7
	Yüksek lisans	9	4,3
Toplam		207	100,0

Çalışmaya 627 ilkokul öğrencisi öğrenci katılmıştır (Tablo 3.2). Çalışmaya katılan öğrencilerin %51,2'sini kız, %48,2'sini erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde bulundukları sınıf düzeylerine bakıldığında %31,2'sinin 1. sınıf, %32,3'ünün 2. sınıf, %26,6'sının 3. sınıf ve %9,7'sinin 4. sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. 4. sınıf öğrencilerinin şuanda ortaokul kademesinde öğrenim görmeleri, daha az katılım sağlanmasının nedeni olarak düşünülmektedir. Öğrencilerin %95,2'si şehirde, %4,8'si ise köyde öğrenim görmüşlerdir.

Tablo 3. 2: Öğrencilerin demografik özellikleri

Değişkenler	Kategori	*f*	%
Cinsiyet	Kız	321	51,2
	Erkek	306	48,8
Uzaktan eğitim sürecinde bulunduğu sınıf düzeyi	1. sınıf	196	31,2
	2. sınıf	203	32,3
	3. sınıf	167	26,6
	4. sınıf	61	9,7
Öğrenim görülen yerleşim birimi	Şehir	597	95,2
	Köy	30	4,8
Toplam		627	100,0

Çalışmaya 621 öğrenci velisi katılmıştır (Tablo 3.3). Çalışmada velilerin %76,3'ünü kadın, %23,7'sini erkek katılımcılar oluşturmaktadır. Katılımcıların %63,3 gibi büyük bir çoğunluğu 30-39 yaş aralığında bulunmaktadır. Uzaktan eğitim döneminde aynı anda eğitim gören çocuk sayısı araştırma adına çok önemli bir sorudur. Velilerin %31,9'u 1 çocuk yanıtını verirken, %45,4'ü 2 çocuk ve %18,8'i ise 3 çocuk yanıtını vermiştir.

Katılımcıların %97,6'sı çocuklarının şehirde öğrenim gördüğünü belirtmiştir. Velilerin eğitim düzeylerine incelendiğinde %26,6'sının ilkokul, %26,1'inin ortaokul ve %24,4'ünün lise mezunu oldukları görülmektedir. Katılımcıların %26,6'sı halihazırda bir meslek grubunda çalıştıklarını, %73,4'ü ise çalışmadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcılar çalıştıkları meslekleri de belirtmişlerdir. Çalışmayan velilerin büyük bir çoğunluğunu kadın katılımcıların sayısı ile doğru orantılı olarak ev hanımları oluşturmaktadır.

Tablo 3. 3: Velilerin demografik özellikleri

Değişkenler	Kategori	*f*	%
Cinsiyet	Kadın	474	76,3
	Erkek	147	23,7
Yaş aralığı	20-29	81	13,0
	30-39	393	63,3
	40-49	144	23,2
	50-59	3	,5
Uzaktan eğitim döneminde aynı anda eğitim gören çocuk sayısı	1	198	31,9
	2	282	45,4
	3	117	18,8
	4	18	2,9
	5 ve üzeri	6	1,0
Çocuğun öğrenim gördüğü yerleşim birimi	Şehir	606	97,6
	Köy	15	2,4
Eğitim düzeyi	Okur-yazar	69	11,1
	İlkokul	165	26,6
	Ortaokul	162	26,1
	Lise	153	24,6
	Önlisans	57	9,2
	Lisans	69	11,1
	Yüksek Lisans	15	2,4
Mesleki durum	Çalışıyor	165	26,6
	Çalışmıyor	456	73,4
Toplam		621	100,0

3.3. Veri Toplama Aracı

Literatürde uzaktan eğitime yönelik araştırmalar incelendiğinde nicel ve nitel yöntemlerin her ikisinden de farklı şekilde yararlanıldığı görülmektedir. Geniş kitlelere ulaşma amacı taşıyan araştırmalarda anket ve ölçekler kullanılırken, katılımcı sayısının az olduğu fakat olayların derinlemesine incelendiği araştırmalarda görüşme ve gözlem tekniği ön plana çıkmaktadır. Anket, bilimsel araştırmalarda sıklıkla kullanılan bir veri toplama aracıdır. Özellikle son zamanlarda sosyal bilimlerde nitel ve nicel çalışmaların en önemli veri toplama araçlarından birisi olmuştur. Bunun en önemli nedeni katılımcılara kolay ulaştırılabilir özellikte olmasıdır. Bir il örneği olarak tasarlanan bu çalışmada örneklem grubunun evreni

daha kapsamlı bir şekilde temsil edebilmesi için veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Bu kapsamda "İlkokullarda Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Paydaş Görüşleri Anketi"nin (Yadigar ve Yadigar, 2021) araştırma amacına göre revize edilmiş versiyonu kullanılmıştır. Yanıtlar katılımcılardan çevrim içi yolla toplanmıştır. Bu çalışmada kullanılan anketler katılımcıların demografik özellikleri ve uzaktan eğitime yönelik görüşleri olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Demografik özellikler bölümünde öğretmen anketinde 8, öğrenci anketinde 5 ve veli anketinde 8 soru yer almaktadır. Uzaktan eğitime yönelik görüşler bölümünde ise öğretmen anketinde 17, öğrenci anketinde 19 ve veli anketinde ise 19 madde yer almaktadır. Her grubun anket formunda son 4 madde açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Açık uçlu sorulara verilen yanıtlar birbirine benzerliklerine göre değişik kategorilerde değerlendirilirken, diğer sorularda ise veriler "evet", "hayır", "bazen" seçeneklerine verilen yanıtlar ile elde edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin toplanması tamamlandıktan sonra verilerin analizine geçilmiştir. Bu aşamada uzaktan eğitime yönelik öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri araştırmanın amaç ve alt amaçlarına yönelik olarak, verilerin frekans ve yüzdelik dilimlerine göre nitel olarak ele alınmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Anket formunun son sorularında katılımcılara yöneltilen açık uçlu sorular, verilen yanıtların birbirine benzerliklerine göre farklı kategorilere ayrılarak betimsel analiz ile yorumlanmıştır. Betimsel analiz, farklı veri toplama teknikleri ile elde edilen verilerin belirlenen temalara göre özetlenmesi ve yorumlanması ile ortaya çıkan bir nitel veri analiz türüdür. Betimsel analizde, araştırmacı görüştüğü bireylerden elde ettiği verileri yansıtabilmek için doğrudan alıntılara yer verebilmektedir. Betimsel analizde temel amaç elde edilen bulguların okuyucuya özet ve yorum olarak sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik ölçme aracının amaca uygunluğunu ifade etmektedir. Bu araştırmada nitel yöntem kullanılmıştır. Nitel yöntemlerin uygulandığı araştırmalarda geçerliğin sağlanması inandırıcılık, kabul edilebilirlik ve verileri değiştirmeden olduğu gibi aktararak sağlanır. Bu kapsamda araştırmanın geçerliğini sağlamak için katılımcılara araştırma ile ilgili gerekli bilgiler verilmiş, toplanan veriler üzerinden doğrudan alıntılar yapılarak inandırıcılık arttırılmış, bulgular ve yorumlama sürecinde elde edilen verilerin bu çalışmanın aşamalarıyla uyumlu olduğu uzman görüşü ile desteklenmiştir. Anket formundaki soruların araştırmanın amacına hizmet etmesi araştırmanın sonuçlarının da geçerli olmasını sağlayacaktır. Araştırmada kullanılacak olan "İlkokullarda Uzaktan Eğitime Yönelik Paydaş Görüşleri Anketi" veri toplama aracının kapsam geçerliği uzman görüşü alınarak incelenmiş ve amaca uygun geçerli bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ortaya çıkan sonuçların benzer çalışmalarla karşılaştırılıp ele alınması da araştırmanın geçerliği bakımından önemlidir.

Güvenirlik ölçme aracının hatadan arınık olmasını ifade etmektedir. Aynı zamanda güvenirlik, araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliğiyle yani tutarlığıyla da ilgilidir. Güvenirliği düşük olan bir araştırmanın bilimsel açıdan değeri yoktur. Araştırmada güvenirliği arttırmak için çeşitli önlemler alınmıştır. Katılımcıların araştırmaya gönüllü olarak katılmaları sağlanarak katılımcılardan kaynaklanan hatalar (samimi ve içten görüşlerini bildirmeme) minimuma indirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca çalışma Çankırı ili ile sınırlı olduğu için ankette katılımcılara, Çankırı'da uygulanan uzaktan eğitim sürecinin belirli bir dönemine katılıp katılmadıkları sorusu yöneltilmiştir. Hayır yanıtını veren katılımcılar çıkarıldıktan sonra sadece evet yanıtını verenler dahil edilerek çalışmanın güvenirliği arttırılmıştır. Anketler Google Formlar üzerinden uygulandığı için katılımcının kodlama hatası dışında, araştırmacının veri girişinden kaynaklı bir hata olmamıştır. Araştırmaya ait süreçlerin tamamı ve toplanan verilerin analizi uzman kontrolünde sürekli denetlenerek, görüşler doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu çalışmada 2020 yılı Mart ayından itibaren Çankırı ili genelindeki ilkokullarda uygulanan uzaktan eğitim sürecine yönelik öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri incelenmiştir. Çalışmaya ait bulgular, çalışmanın alt problemlerinde belirlenen sorulara yönelik olarak beş başlık altında ele alınmıştır. Bu alt problemlerden dört tanesinde bulgular veri toplama araçlarından elde edilen verilere göre yorumlanırken, bir tanesinde ise literatür taramalarından elde edilen bulgular yer almaktadır. Araştırma kapsamında belirlenen alt problemlere yönelik bulgular aşağıda verilmiştir.

4.1. COVID-19 Salgının İlkokullardaki Eğitim Sürecine Etkilerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemine yönelik bulgular, literatür taraması sonucu ulaşılan verilerden elde edilmiştir. Bu kapsamda COVID-19 döneminde eğitim sürecine yönelik basılı ve elektronik belgeler incelenerek ortaya çıkan sonuçlar hakkında genel bilgiler verilmiştir. COVID-19 salgını, insanların yaşamlarını derinden etkileyerek sosyal yapının farklılaşmasına neden olmuştur. Salgının biranda dünya geneline yayılmaya başlamasıyla risk altındaki bütün ülkeler katı tedbirler almak durumunda kalmışlardır. Maske kullanım zorunluluğu, bireyler arası mesafe uygulaması, hijyen kuralları, sosyal izolasyon, yolculukların yasaklanması ve sokağa çıkma yasakları alınan bu tedbirlerin başında gelmektedir. Ülkelerin bu tedbirler kapsamında aldıkları en katı karar okulların kapatılması olmuştur. Dünya genelinde 1,5 milyar öğrenci olduğu düşünüldüğünde ve bu öğrencilerin aileleri de eklendiğinde neredeyse dünya nüfusuna denk gelecek bir sayı ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle salgının bulaş ve yayılma durumunu kontrol altına almak için ilk alınan önlemlerin başında okulların yüz yüze eğitime kapatılması gelmektedir.

Türkiye'de 2019-2020 eğitim öğretim yılının Mart ayından itibaren okullarda verilen yüz yüze eğitim yerini uzaktan eğitime bırakmıştır. Alışılmış bir sistemin dışına çıkarak, ne zaman açılacağı belli olmadan okulların biranda kapatılması eğitimin en

önemli paydaşları olan öğretmen, öğrenci ve ebeveynleri zor durumda bırakmıştır. Uzaktan eğitim bireylerin tercihine bağlı bir uygulama olmasına rağmen, salgın döneminde acil ve zorunlu olarak uzaktan eğitime geçilmesi büyük karmaşaya neden olmuştur (Trzcinska-Krol, 2020).

Türkiye'de salgın döneminde uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim, salgının durumuna göre ayrı ya da birlikte yürütülmüştür. Bu süreçte eğitimin devamlılığını sağlamak için atılan ilk adımlar televizyon kanalları ve 2012 yılında MEB tarafından kurulan EBA platformu olmuştur. EBA platformu ile öğrenciler kayıtlı ders sunumlarına, sorulara ve eğitsel animasyonlara ulaşım sağlarken, EBA TV yayınları ile sınıf ortamına benzer bir şekilde ders anlatımlarına erişim sağlayabilmişlerdir. İlerleyen zamanlarda EBA üzerinden ZOOM, Google Meet ve Skype uygulamaları ile canlı ders süreci başlatılmıştır. Öğrenci ve öğretmenleri çevrim içi olarak bir araya getiren bu uygulama avantajlarının yanında sınırlılıkları ile de çok tartışılmıştır. Salgın nedeniyle başlayan uzaktan eğitim sürecini en az hasarla atlatabilmek için öğretmen, öğrenci ve aileler yoğun bir çaba göstermek zorunda kalmışlardır. Süreç ne kadar zor olursa olsun uzaktan eğitim süreci öğrenci, öğretmen ve ailelere yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Öğretmenler teknolojik ve sanal içerikler konusunda kendilerini geliştirirken, aileler de çocuklarının eğitimi için daha fazla sorumluluk almaya başlamışlardır. MEB'in bu süreçte çevrim içi yolla gerçekleştirdiği hizmet içi eğitimlere başvurularda önceki yıllara göre artış olduğu görülmüştür (Kurnaz ve Seçmeli, 2020).

İlkokul kademesi düşünüldüğünde salgının etkilerini anlamak ve sonuçları kapsamında olası çözüm yolları üretmek ayrı bir önem arz etmektedir. Okullardaki eğitime ara vererek uzaktan eğitim sürecine geçiş yapmak, eğitimin sürdürülebilirliği bakımından önemlidir. Ancak ev ortamının pedagojik açıdan uzaktan eğitime uygun olması gerekmektedir (Balcı, 2020). Uzaktan eğitim sürecinin evde başarılı bir şekilde uygulanması için öğrencilerin internet bağlantısı, tablet, bilgisayar ve akıllı telefon gibi olanaklara sahip olması gerekmektedir. Bu olanaklara sahip olamamak eğitimde fırsat eşitsizliğini beraberinde getirmektedir. Ailelerin ekonomik ve sosyal bakımdan gösterdikleri farklılıklar bu eşitsizliklerin en büyük nedenidir.

Dünyadaki öğrencilerin büyük bir çoğunluğunu ilkokula giden çocuklar oluşturmaktadır. Bu nedenle salgının etkilediği en geniş grup ilkokul öğrencileri olmuştur. UNESCO (2020) raporuna göre, salgın nedeniyle 6,5 milyon ilkokul ve ortaokul öğrencisi okuldan tamamen kopma durumu ile karşı karşıya kalmıştır. Hollanda'da ilkokul öğrencilerine yönelik yapılan bir araştırmada, uzaktan eğitimin ilk sekiz haftalık sürecinde öğrencilerin akademik gelişimleri ölçülmüş, bu süreçte bile öğrencilerde eskiye oranla %3 puanlık bir öğrenme kaybı oluştuğu belirlenmiştir (Engzell, Frey ve Verhagen, 2020). Bu sonuç ile uzaktan eğitim sürecinde, ilkokul öğrencilerinin öğrenme kayıpları kapsamında ciddi bir risk altında oldukları görülmektedir.

4.2. Uzaktan Eğitim Sürecinde Eğitime Erişilebilirliğe Yönelik Bulgular

Araştırmada katılımcılara uzaktan eğitim sürecinin, eğitime erişilebilirlik bakımından nasıl yürütüldüğü sorusu yöneltilmiştir. İlkokul öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar iki ayrı tabloda verilmiştir (Tablo 4.1, Tablo 4.2). Tablo 4.1 incelendiğinde "Evde internetiniz var mı?" sorusuna öğretmenlerin %98,6'sı "evet", %1,4'ü ise "hayır" yanıtını vermişlerdir. Bu soruya verilen yanıtlar öğretmenlerin neredeyse tamamının evlerinde internet bağlantıları olduğunu göstermektedir. Uzaktan eğitim sırasında en önemli gereksinimlerden birinin internet bağlantısı olduğu düşünüldüğünde, öğretmenlerin bu konuda yeterli özelliğe sahip oldukları görülmektedir. "İnternet bağlantınız canlı ders anlatımları için yeterli oldu mu?" soruna ise öğretmenlerin %71,0'ı "evet", %23,2'si "bazen" ve %5,8'i "hayır" yanıtını vermişlerdir. Bir önceki soruya göre evet yanıtının düşüş göstermesi, internet bağlantısı olduğu halde canlı dersler sırasında sorunlar yaşandığını göstermektedir. Bu durumun, internet bağlantı hızının yavaşlığından ya da kullanılan programların yoğunluğundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Soruya verilen bazen yanıtları bu durumu ispatlar niteliktedir.

Tablo 4. 1: Öğretmenlerin uzaktan eğitime erişilebilirlik durumları-I

Sorular		Evet	Bazen	Hayır
Ev internetiniz var mı?	*f*	204	0	3
	%	98,6	0,0	1,4
İnternet bağlantınız canlı ders anlatımları için yeterli oldu mu?	*f*	147	48	12
	%	71,0	23,2	5,8
Toplam = 207				

Tablo 4.2 incelendiğinde öğretmenlere internete erişim sağlama türü sorulmuştur. Bu ve buna benzer sorularda katılımcılara birden fazla seçeneğin işaretlenebileceği hatırlatılmıştır. Öğretmenlerin %95,7'si "Wi-Fi" ve %81,2'si "mobil veri" kullandığını belirtmişlerdir. Katılımcıların %100'ü uzaktan eğitime "bilgisayar" kullanarak bağlandıklarını belirtirken, aynı zamanda %79,7'si "akıllı telefon" ve %29,0'ı "tablet" ile bağlandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4. 2: Öğretmenlerin uzaktan eğitime erişilebilirlik durumları-II

Sorular		*f*	%
İnternete erişim sağlama türünüz.	Wi-Fi	198	95,7
	Mobil veri	168	81,2
Uzaktan eğitime erişimde yararlanılan teknolojik araçlar	Bilgisayar	207	100,0
	Akıllı Telefon	165	79,7
	Tablet	60	29,0

Not: Katılımcıların birden fazla seçenek işaretlemesine izin verilmiştir.

İlkokul öğrencilerinin uzaktan eğitime erişilebilirlik durumlarına yönelik yanıtlar iki ayrı tabloda verilmiştir (Tablo 4.3, Tablo 4.4). Tablo 4.3'te katılımcıların %86,1'i uzaktan eğitime erişimde internet bağlantılarının olduğunu belirtmişlerdir. Bazen yanıtını veren katılımcıların oranı %12,4'tür. Verilen bazen yanıtları araştırmaya katılan bazı öğrencilerin internet bağlantılarında düzensizlikler olduğunu, ya da paket veri bağlantısı kullanımı nedeniyle zaman zaman uzaktan eğitim derslerine katılamadıklarını göstermektedir. Ayrıca katılımcıların %1,4'ü bu süreçte internet erişimlerinin olmadığını belirtmiştir. Televizyon ile uzaktan eğitime erişim durumlarında katılımcıların %50,2'si "evet", %29,7'si "bazen" ve %20,1'i "hayır" seçeneğini belirtmiştir. Televizyon, bilgisayar ve tablete göre her ailede daha kolay

bulunabilir bir iletişim aracıdır. Buna rağmen evet yanıtlarının oranının yarı yarıya çıkması, televizyon üzerinden verilen derslerin katılımcılar tarafından fazla tercih edilmediğini göstermektedir. eba.gov.tr adresi üzerinden uzaktan eğitime erişim sorusuna katılımcıların %57,9'u "evet", %31,6'sı "bazen" ve %10,5'i "hayır" yanıtı vermişlerdir. ZOOM vb. uygulamalar ile uzaktan eğitime erişim sorusuna ise katılımcıların %69,9'u "evet", %26,8'sı "bazen" ve %3,3'ü "hayır" yanıtı vermişleridir. Öğrencilerin uzaktan eğitime erişimde daha çok ZOOM vb. uygulamaları tercih ettikleri görülmektedir. Bunda dersin canlı olarak yapılmasının ve evde sınıf ortamına benzer bir etkileşim oluşturulmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca verilen bazen yanıtlarının da iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. "Bazen" yanıtları bu süreçte sürekliliğin sağlanamadığını göstermektedir. Bu sürekliliğin sağlanamamasının nedenlerini ortaya koyan öğrenci yanıtlarından bazıları şu şekildedir:

"Üç kardeşiz ve aynı anda uzaktan eğitime erişim imkanımız bulunmamaktadır."

"Televizyondan dersleri takip ederken kardeşlerim çizgi film izlemek istiyorlar."

"Annemin internet paketi bitince derslere katılamıyorum."

"İnternetimiz yavaş olduğu için çoğu zaman dersleri anlayamadım, ses ve görüntü gelmiyordu."

Tablo 4. 3: Öğrencilerin uzaktan eğitime erişilebilirlik durumları-I

Sorular		Evet	Bazen	Hayır
Uzaktan eğitim sürecinde internete erişiminiz var mıydı?	*f*	540	78	9
	%	86,1	12,4	1,4
Televizyon ile uzaktan eğitime her zaman erişebildim.	*f*	315	186	126
	%	50,2	29,7	20,1
eba.gov.tr üzerinden uzaktan eğitime her zaman erişebildim.	*f*	363	198	66
	%	57,9	31,6	10,5
ZOOM vb. üzerinden canlı ders ile uzaktan eğitime her zaman erişebildim.	*f*	438	168	21
	%	69,9	26,8	3,3
Toplam = 627				

Tablo 4.4'e bakıldığında öğrencilerin evlerinde bulunan iletişim araç - gereçlerinin neler olduğu görülmektedir. Katılımcıların %90,4'ü evlerinde "akıllı telefon", %72,7'si "televizyon", %51,2'si "bilgisayar" ve %46,9'u "tablet" olduğunu belirtmişlerdir. Uzaktan eğitime erişim sağlamada ise %96,7 "canlı ders", %36,4 "televizyon", %28,2 "eba.gov.tr" adresi ve %7,2 "EBA destek nokaları" tercih edilmiştir. Öğrencilerin uzaktan eğitimde daha çok ZOOM vb. uygulamaları tercih ettikleri görülmektedir. Evinde olanağı bulunmayan öğrenciler için oluşturulan EBA destek noktalarının daha az öğrenci tarafından tercih edildiği görülmektedir. EBA destek noktaları ile ihtiyaç duyan öğrencilere eğitimlerini devam ettirme hakkı tanınmıştır. Bu uygulama eğitimde fırsat eşitliği sağlama kapsamında olumlu bir adımdır.

Tablo 4. 4: Öğrencilerin uzaktan eğitime erişilebilirlik durumları-II

Özellik		*f*	%
Evde bulunan iletişim araç - gereçleri.	Akıllı Telefon	567	90,4
	Televizyon	456	72,7
	Bilgisayar	321	51,2
	Tablet	294	46,9
Uzaktan eğitime erişim sağlama biçimi.	Canlı ders	606	96,7
	Televizyon	228	36,4
	eba.gov.tr	177	28,2
	EBA destek noktası	45	7,2

Not: Katılımcıların birden fazla seçenek işaretlemesine izin verilmiştir.

Öğrenci velilerin uzaktan eğitime erişilebilirlik kapsamında verdikleri yanıtlar iki ayrı tabloda sunulmuştur (Tablo 4.5, Tablo 4.6). Tablo 4.5'te sorulan ev internetinin olup olmadığına yönelik soruya, katılımcıların %91,3'ü "evet", %1,4'ü bazen ve %7,2'si "hayır" yanıtını vermişlerdir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu ev interneti kullandıklarını belirtmişlerdir. Diğer soruda ise katılımcılara internet bağlantılarının canlı ders anlatımları için yeterli olup olmadığı yöneltilmiştir. Katılımcıların %51,2'si "evet", %37,7'si "bazen" ve %11,1'i ise "hayır" yanıtını vermişlerdir. Tablo 4.1'de öğretmenlerin verdiği yanıtlarda olduğu gibi velilerin yanıtlarında da internet bağlantısının canlı derse katılımda yetersiz kaldığı görülmektedir. Veliler bu durumu şu ifadelerle dile getirmişlerdir:

"Aynı anda telefondan ve bilgisayardan canlı derse giren üç çocuğum var. Bu yüzden sık sık çocukların dersi yarım kaldı. Daha iyi bir internet paketi almak için bütçemiz yetersizdi."

"Canlı derslerin çocuğuma hiçbir faydasını göremedim, çünkü öğretmenin sesi sürekli kesiliyordu. Üstelik internet kotasını aştığımız için iki kere fazladan ücret ödemek zorunda kaldık."

"İnternet hızımız iyi olmasına rağmen derslerde sürekli kesinti oldu. Sanırım sorun bizden değil öğretmenin internetinin kötü olmasından kaynaklanıyordu."

"İnternetimiz iyi olmadığı için öğretmenin açtığı videolar hep donuyordu. Bazen sesler o kadar karışık geliyordu ki bilgisayarın sesini kapatmak zorunda kalıyorduk."

Tablo 4. 5: Velilerin uzaktan eğitime erişilebilirlik durumları-I

Sorular		Evet	Bazen	Hayır
Ev internetiniz var mı?	*f*	567	9	45
	%	91,3	1,4	7,2
İnternet bağlantınız canlı ders anlatımları için yeterli oldu mu?	*f*	318	234	69
	%	51,2	37,7	11,1
Toplam = 621				

Tablo 4.6'da katılımcıların %87,0'ı internete erişimlerinin "Wİ-Fi", %60,9'u ise "mobil veri" yoluyla gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Çocuğa sağlanan uzaktan eğitime erişim olanaklarında ise ilk sırayı %83,6 ile "akıllı telefon" almaktadır. Sırlamada %49,3 ile "bilgisayar", %44,0 ile "tablet" ve %38,2 ile "televizyon" bulunmaktadır. İnternete erişimde Wi-Fi oranının mobil veriye göre daha yüksek çıkmasına rağmen, çocuğa sağlanan uzaktan eğitime erişim olanaklarında akıllı telefonun ilk sırada çıkmasının farklı sebepleri olabilir. Akıllı telefonların günlük hayatta daha kolay erişilebilir olması, çocukların ve ailelerin farklılaşan teknolojik olanaklara uyum sağlayarak bilgisayar yerine akıllı telefonları tercih etmesi ve kişiselleştirilebilir özellikleriyle telefonların çok daha geniş kullanım olanakları sunması bu sebeplerden bazıları olabilir. Televizyonun öğrencilerde olduğu gibi velilerde de en az tercih edilen iletişim aracı olarak gösterilmesi, canlı ders yoluyla uzaktan da olsa sınıf ortamının sağlanabiliyor olmasından kaynaklanmaktadır.

Özellikle ilkokul öğrencileri düşünüldüğünde tek yönlü bir iletişimin çocuklarda oluşturduğu etkinin yetersiz kaldığı görülmektedir.

Tablo 4. 6: Velilerin uzaktan eğitime erişilebilirlik durumları-II

Özellik		*f*	%
İnternete erişim sağlama türünüz.	Wi-Fi	540	87,0
	Mobil veri	378	60,9
Uzaktan eğitime erişimde çocuğa sağlanan teknolojik olanaklar.	Akıllı Telefon	513	83,6
	Bilgisayar	306	49,3
	Tablet	273	44,0
	Televizyon	237	38,2

Not: Katılımcıların birden fazla seçenek işaretlemesine izin verilmiştir.

4.3. Uzaktan Eğitim Sürecinde Risk Faktörlerine Yönelik Bulgular

Araştırmada katılımcıların uzaktan eğitim sürecine yönelik risk faktörlerinin (Sosyal yapı, erişim olanakları, maddi durumlar vb.) ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Öğretmenlere yönelik risk durumları üç ayrı tabloda verilmiştir (Tablo 4.7, Tablo 4.8, Tablo 4.9). Tablo 4.7'de öğretmenlerin internet erişimi sağlamak için ödedikleri aylık ücret aralıkları gösterilmiştir. Katılımcıların %31,9'u "60-99 ₺" arasında ortalama ücret ödediklerini belirtirken, %1,5'i ise 210-250 ₺ arası ücret ödediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar arasında internet bağlantısına ödenen en düşük aylık ücret 60 ₺ iken en yüksek aylık ücret ise 250 ₺'dir. Katılımcıların internet erişimi sağlamak için ödedikleri aylık ücretlerin ortalaması 131,96 ₺ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4. 7: Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik risk faktörleri-I

Sorular		*f*	%
İnternet sağlamak için ödediğiniz aylık ücret.	60-99 ₺	66	31,9
	100-139 ₺	60	28,9
	140-179 ₺	42	20,3
	180-209 ₺	36	17,4
	210-250 ₺	3	1,5
Toplam		207	100,0

Tablo 4.8'de öğretmenlere, uzaktan eğitime erişimde sahip oldukları teknolojik olanakların yeterli olup olmadığı sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların %60,9'u "evet", %23,2'si "bazen" ve %15,9'u "hayır" yanıtını vermişlerdir. Öğretmenlerin çoğu uzaktan eğitim sürecine daha iyi katkı sağlayabilmek için sahip oldukları bu teknolojik olanakları yenilemek ya da satın almak durumunda kalmışlardır (Tablo 4.9).

Tablo 4. 8: Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik risk faktörleri-II

Sorular		Evet	Bazen	Hayır
Uzaktan eğitime erişimde sahip olduğunuz teknolojik olanaklar yeterli oldu mu?	*f*	126	48	11
	%	60,9	23,2	15,9
Toplam = 207				

Tablo 4.9'da uzaktan eğitim sürecinde daha verimli olabilmek için öğretmenlerin yenilemek ya da satın almak durumunda kaldığı teknolojik olanaklara verilmiştir. Katılımcıların %50,7'si "bilgisayar", %33,3'ü "hızlı internet tarifesi", %20,3'ü "tablet", %17,4'ü "akıllı telefon", %15,9'u "grafik tablet" ve %1,4'ü ise "tripod" yanıtını vermiştir. Ayrıca %31,9'luk kesim ise buna ihtiyaç duymadığını belirtmiştir. Tüm bu durumlar öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde bazı maddi harcamalar yaptıklarını göstermektedir.

Tablo 4. 9: Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik risk faktörleri-III

Sorular		*f*	%
Öğretmenlerin yenilemek ya da satın almak durumunda kaldığı teknolojik olanaklar.	Bilgisayar	105	50,7
	Hızlı internet tarifesi	69	33,3
	İhtiyaç duymadım	66	31,9
	Tablet	42	20,3
	Akıllı telefon	36	17,4
	Grafik tablet	33	15,9
	Diğer (Tripod)	3	1,4

Not: Katılımcıların birden fazla seçenek işaretlemesine izin verilmiştir.

Öğrencilere yönelik risk durumları iki ayrı tabloda verilmiştir (Tablo 4.10, Tablo 4.11). Tablo 4.10'da öğrencilere uzaktan eğitim sırasında yaşanan sorunlarda kendilerine yardım edebilecek birilerinin olup olmadığı sorusu yöneltilmiştir.

Katılımcıların %65,6'sı "evet", %21,5'i "bazen" ve %12,9'u "hayır" yanıtı vermişlerdir. İlkokul öğrencilerinin yaşları gereği uzaktan eğitim sürecinde sıkıntılar yaşaması normaldir. Ancak bu sıkıntıların giderilmesi için özellikle ebeveynlerinin çocuklarını desteklemesi gerekmektedir. Bu kapsamda verilen "bazen" ve "hayır" seçenekleri süreç boyunca öğrencilerin yaşamış oldukları sıkıntıları daha iyi ifade etmektedir. Diğer bir soruda ise öğrencilere, uzaktan eğitime erişimde sahip oldukları teknolojik olanakların yeterli olup olmadığı yöneltilmiştir. Katılımcıların %52,2'si "evet", %25,8'i "bazen" ve %22,0'ı "hayır" yanıtını vermişlerdir. Öğrencilerin yarıya yakını olanaklarının yeterli olduğunu belirtse de, azımsanmayacak bir çoğunluk da olanaklarının yeterli olmadığını belirtmiştir.

Tablo 4. 10: Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik risk faktörleri

Sorular		Evet	Bazen	Hayır
Uzaktan eğitim sırasında yaşanan sorunlarda yanınızda size yardım edebilecek birisi var mıydı?	*f*	411	135	81
	%	65,6	21,5	12,9
Uzaktan eğitime erişimde sahip olduğunuz teknolojik olanaklar yeterli oldu mu?	*f*	327	162	138
	%	52,2	25,8	22,0
Toplam = 627				

Velilere yönelik risk durumları üç ayrı tabloda verilmiştir (Tablo 4.11, Tablo 4.12, Tablo 4.13). Tablo 4.11'de velilerin internet erişimi sağlamak için ödedikleri aylık ücret aralıkları gösterilmiştir. Katılımcıların %50,7 gibi büyük bir çoğunluğu "90-139 ₺" arası aylık ücret ödediğini belirtirken, %1,9'ı ise "240-300 ₺" arası aylık ücret ödediğini belirtmiştir. Katılımcılar arasında internet bağlantısına ödenen en düşük aylık ücret 40 ₺ iken en yüksek aylık ücret ise 300 ₺'dir. Katılımcıların internet erişimi sağlamak için ödedikleri aylık ücretlerin ortalaması 111,92 ₺ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4. 11: Velilerin uzaktan eğitime yönelik risk faktörleri-I

Sorular		*f*	%
İnternet sağlamak için ödediğiniz aylık ücret.	40-89 ₺	171	27,5
	90-139 ₺	315	50,7
	140-189 ₺	96	15,5
	190-239 ₺	27	4,4
	240-300 ₺	12	1,9
Toplam		621	100,0

Tablo 4.12'de velilere uzaktan eğitim sırasında çocuklarına destek sağlama durumları sorulmuştur. Katılımcıların %64,7'si "evet", %29,5'i "bazen" ve %5,8'i "hayır" yanıtını vermişlerdir. Verilen "bazen" yanıtları sürekli olmasa da bir ihtiyaç durumunda çocuğa destek sağlandığını göstermektedir. Velilerin verdiği yanıtlar, Tablo 4.10'da öğrencilerin verdiği yanıtlarla benzerlik göstermektedir. Velilere yöneltilen, uzaktan eğitim sırasında çocuklarına gerekli ortamı sağlayıp sağlamadıkları sorusuna katılımcıların %71,5'i "evet", %21,7'si "bazen" ve %6,8'i "hayır" yanıtı vermişlerdir. Öğrencilerin uzaktan eğitim sırasında evlerinin bir sınıf ortamına dönüştürülmesi çok önemliydi. Soruya verilen yanıtlarda bu ortamın çoğunlukla sağlandığı görülmektedir. Diğer bir soruda ise katılımcılara sahip oldukları teknolojik olanakların uzaktan eğitime erişimde yeterli olup olmama durumu yöneltilmiştir. Katılımcıların %42,5'i "evet", %34,3'ü "bazen" ve %23,2'si "hayır" yanıtı vermişlerdir. Katılımcıların yarıya yakını olanaklarının uzaktan eğitim sürecinde yeterli olduğunu düşünse de, geriye kalan çoğunluk yeterli olmadığını ya da zaman zaman sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4. 12: Velilerin uzaktan eğitime yönelik risk faktörleri-II

Sorular		Evet	Bazen	Hayır
Uzaktan eğitim sırasında çocuğunuza destek sağlayabildiniz mi?	*f*	402	183	36
	%	64,7	29,5	5,8
Uzaktan eğitim sırasında çocuğunuza gerekli ortamı sağlayabildiniz mi?	*f*	444	135	42
	%	71,5	21,7	6,8
Uzaktan eğitime erişimde sahip olduğunuz teknolojik olanaklar yeterli oldu mu?	*f*	268	213	144
	%	42,5	34,3	23,2
Toplam = 621				

Tablo 4.13'te velilere uzaktan eğitim sürecinde yetersiz kalan teknolojik olanaklardan hangilerini yenilemek ya da satın almak durumunda kaldıkları sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların %36,2'si "akıllı telefon", %32,4'ü "tablet", %24,2'si "hızlı internet tarifesi", %21,7'si "bilgisayar" ve %4,4'ü "televizyon" yanıtı vermişlerdir. Ayrıca velilerin %27,1 i buna ihtiyaç duymadıklarını ifade ederken, %2,1'i ise ihtiyaç duyduğu halde alamadığını belirtmiştir. Tüm bu teknolojik olanakların yenilenmesinin ya da satın alınmasının aileler üzerinde ciddi bir maddi baskı oluşturduğu düşünülmektedir.

Tablo 4. 13: Velilerin uzaktan eğitime yönelik risk faktörleri-III

Sorular		*f*	%
Velilerin yenilemek ya da satın almak durumunda kaldığı teknolojik olanaklar.	Akıllı telefon	225	36,2
	Tablet	201	32,4
	İhtiyaç duymadım	168	27,1
	Hızlı internet tarifesi	150	24,2
	Bilgisayar	135	21,7
	Televizyon	27	4,4
	Diğer (İhtiyaç olduğu halde alamadık)	12	2,1

Not: Katılımcıların birden fazla seçenek işaretlemesine izin verilmiştir.

4.4. Yüz Yüze Eğitim ve Uzaktan Eğitim Arasındaki Farklara Yönelik Bulgular

Araştırmada katılımcılardan, uzaktan eğitim ve geleneksel okul eğitimi arasındaki farklara yönelik görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Öğretmenlerin verdiği yanıtlar Tablo 4.14'te sunulmuştur. Tablo 4.14'te katılımcılara uzaktan eğitimde aktif rol oynadığınızı düşünüyor musunuz sorusu yöneltilmiş, yanıtlar %82,6 "evet", %15,9 "bazen" ve %1,4 "hayır" biçiminde olmuştur. Bu durum öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde de görevlerini yerine getirmeye devam ettiklerini göstermektedir. Katılımcılara yöneltilen EBA'nın içeriğini yeterli buldunuz mu sorusuna, %27,5 "evet", %53,6 "bazen" ve %18,8 "hayır" yanıtı verilmiştir. Öğretmenlerin yarısından fazlasının "bazen" yanıtını vermesi, EBA ile ilgili bazı düzenlemelerin yapılması

gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Öğretmenler bu haliyle EBA üzerinden verilen eğitim uygulamalarını yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir.

TV üzerinden öğrencilere verilen eğitimin yeterli bulunup bulunmadığı sorusuna ise %23,2 "evet", %36,2 "bazen" ve %40,6 "hayır" yanıtları verilmiştir. Bilindiği gibi salgın nedeniyle yüz yüze eğitime ara verildikten sonra açılan TRT EBA TV kanalları uzaktan eğitim sürecinin ilk aşamalarındandı. Ancak öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu TV üzerinden öğrencilere verilen bu eğitimleri yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin okul eğitimine göre uzaktan eğitime de düzenli olarak katılıp katılmadıkları sorusuna katılımcıların %29,0'ı "evet", %43,5'i "bazen" ve %27,5'i "hayır" yanıtını vermişlerdir. Verilen "bazen" yanıtları öğrencilerin canlı derslere düzensiz olarak katıldıklarını gösterirken, "hayır" yanıtları ise bazı öğrencilerin bu süreçten eşit ve adil olarak yararlanamadıklarını göstermektedir. Son olarak öğretmenlere yöneltilen uzaktan eğitimin devam etmesini isteyip istemediklerine yönelik soruya katılımcıların %7,2'si "evet", %27,5'i "bazen" ve %65,2'si "hayır" yanıtını vermişlerdir.

Tablo 4. 14: Öğretmenlerin okulda verilen eğitim ve uzaktan eğitim arasındaki farklara yönelik görüşleri

Sorular		Evet	Bazen	Hayır
Uzaktan eğitimde aktif rol oynadığınızı düşünüyor musunuz?	*f*	171	33	3
	%	82,6	15,9	1,4
EBA'nın içeriğini yeterli buldunuz mu?	*f*	57	111	39
	%	27,5	53,6	18,8
TV üzerinden öğrencilere verilen eğitimi yeterli buldunuz mu?	*f*	48	75	84
	%	23,2	36,2	40,6
Öğrencileriniz okul eğitimine göre uzaktan eğitime de düzenli katılım sağladılar mı?	*f*	60	90	57
	%	29,0	43,5	27,5
Uzaktan eğitimin devam etmesini ister misiniz?	*f*	15	57	135
	%	7,2	27,5	65,2
Toplam = 207				

Öğrencilerin okulda verilen eğitim ve uzaktan eğitim arasındaki farklara yönelik görüşleri Tablo 4.15'te verilmiştir. Katılımcıların sadece %4,3'ü aldıkları uzaktan eğitimin okulda verilen eğitime göre daha öğretici olduğunu belirtirken, %75,1'i ise

uzaktan eğitimin okuldaki eğitime göre yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitimde verilen derslerden memnun kalınıp kalınmadığına ilişkin soruya öğrencilerin %45,9'u "evet", %34,9'u "bazen" ve %19,1'i "hayır" yanıtını vermişlerdir.

Öğrencilerin %87,1'i uzaktan eğitim sırasında verilen ödevleri tamamladığını belirtirken, %11,0'ı bu soruya "bazen" ve %1,9'u ise "hayır" yanıtını vermişlerdir. Katılımcıların sadece %5,7'si uzaktan eğitimin devam etmesini istediklerini belirtmiş, %85,6 gibi büyük bir çoğunluk ise uzaktan eğitimin devam etmesini istemediklerini belirtmişlerdir. Okuldaki eğitini her yönden daha çok tercih ettiğini belirtenlerin oranı ise %92,8'dir.

Tablo 4. 15: Öğrencilerin okulda verilen eğitim ve uzaktan eğitim arasındaki farklara yönelik görüşleri

Sorular		Evet	Bazen	Hayır
Aldığım uzaktan eğitim okulda verilen eğitime göre daha öğreticiydi.	*f*	27	129	471
	%	4,3	20,6	75,1
Uzaktan eğitimde verilen derslerden memnun kaldım.	*f*	288	219	120
	%	45,9	34,9	19,1
Uzaktan eğitimde verilen ödevleri tamamladım.	*f*	546	69	12
	%	87,1	11,0	1,9
Uzaktan eğitimin devam etmesini ister misiniz?	*f*	36	54	537
	%	5,7	8,6	85,6
Okuldaki eğitimi her yönden daha çok tercih ederim.	*f*	582	33	12
	%	92,8	5,3	1,9
Toplam = 627				

Öğrenci velilerinin okulda verilen eğitim ve uzaktan eğitim arasındaki farklara yönelik görüşleri Tablo 4.16'da verilmiştir. Katılımcılara yöneltilen uzaktan eğitimi verimli buldunuz mu sorusuna %25,6 "evet", %36,2 "bazen" ve %38,2 "hayır" yanıtı verilmiştir. EBA'nın içeriğini yeterli bulan katılımcıların oranı ise %37,7'dir. EBA içeriğine ulaşmada sorun yaşayanların oranı %27,1 iken herhangi bir sorun yaşamadığını belirtenlerin oranı %20,8'dir. Sorunu zaman zaman yaşadığını belirtenlerin oranı ise %52,2'dir. TV üzerinden verilen eğitimi yeterli bulanların oranı yalnızca %15,9'dur. Katılımcıların %50,7'si TV üzerinden verilen eğitimi

yeterli bulmadığını belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimin devam etmesini ister misiniz sorusuna ise katılımcıların %88,9 gibi büyük bir oranı "hayır" yanıtını vermişlerdir. Bu soruya verilen yanıtlar öğrenci ve velilerde benzerlik göstermektedir.

Tablo 4. 16: Velilerin okulda verilen eğitim ve uzaktan eğitim arasındaki farklara yönelik görüşleri

Sorular		Evet	Bazen	Hayır
Uzaktan eğitimi verimli buldunuz mu?	*f*	159	225	237
	%	25,6	36,2	38,2
EBA'nın içeriğini yeterli buldunuz mu?	*f*	234	252	135
	%	37,7	40,6	21,7
EBA içeriğine ulaşmada sorun yaşadınız mı?	*f*	168	324	129
	%	27,1	52,2	20,8
TV üzerinden çocuğunuza verilen eğitimi yeterli buldunuz mu?	*f*	99	207	315
	%	15,9	33,3	50,7
Uzaktan eğitimin devam etmesini ister misiniz?	*f*	27	42	552
	%	4,3	6,8	88,9
Toplam = 621				

4.5. Uygulanan Uzaktan Eğitim Sürecinin Değerlendirilmesine Yönelik Bulgular

Araştırmada katılımcıların uzaktan eğitim sürecine yönelik değerlendirmeleri incelenmiştir. Bu kapsamda uzaktan eğitim sürecinde paydaşların birbirinden beklenti ve talepleri, zorlandıkları durumlar, olumlu ve olumsuz yönlerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu bölümde görüş bildiren açık uçlu yanıtlar betimsel analizi ile farklı kategorilere ayrılarak yorumlanmıştır.

Tablo 4.17'de öğretmenlere, uzaktan eğitim sürecinde öğrenci ve velilerinden talepler gelip gelmediğinin sonuçları verilmiştir. Öğretmenlerin %39,1'i bu süreçte kendilerine öğrenci ve velilerinden talepler geldiğini belirtmişlerdir. Bu taleplerin neler olduğu Tablo 4.18'de ayrıca verilmiştir.

Tablo 4. 17: Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlere yöneltilen talepler-I

Sorular		Evet	Hayır
Uzaktan eğitim sürecinde öğrenci ve velilerinizden gelen talepler oldu mu?	*f*	81	126
	%	39,1	60,9
Toplam = 207			

Uzaktan eğitim sürecinde öğrenci ve velilerinden talepler geldiğini belirten öğretmenlere bu taleplerin neler olduğu sorulmuştur. Tablo 4.18'e göre 30 öğretmen donanım ve internet talepleri ile karşılaştıklarını belirtmişleridir. Öğretmenler özellikle velilerden tablet, bilgisayar ve internet talebi aldıklarını ifade etmişlerdir. 26 öğretmen bağlantı sorunları nedeniyle talepler geldiğini, öğrenci ve velilerin ders esnasında bile kendilerini arayarak derse bağlanamadıkları için yardım talebinde bulunduklarını belirtmişlerdir. Bu durumun sık sık dersin bölünmesine neden olduğu ve bağlantı sorunları yaşayan öğrencilerin zamanla derse katılma isteğini kaybettiği dile getirilmiştir. Öğretmenlerin 21'i ders saatleri ile ilgili talepler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Özellikle her ikisi de çalışan velilerden gelen bu taleplerin, ders saatlerine yönelik esnek bir program istedikleri belirtilmiştir. 4 öğretmen ise kendilerine özel talepler geldiğini, bunların başında özel ders, çalışma programı ve kaynak kitap isteği olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 4. 18: Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlere yöneltilen talepler-II

Talepler	*f*	%
Donanım eksikliği ve internet bağlantı talepleri	30	37,1
Bağlantı sorunları ile ilgili talepler	26	32,1
Ders saatlerinin ayarlanması ile ilgili talepler	21	25,9
Özel talepler	4	4,9
Toplam	81	100,0

Tablo 4.19'da öğrencilere, uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerinden taleplerde bulunup bulunmadıkları sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin %44,5'i bu süreçte öğretmenlerinden çeşitli talepleri olduğunu belirtmişlerdir. Bu taleplerin neler olduğu Tablo 4.20'de verilmiştir.

Tablo 4. 19: Uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler tarafından yöneltilen talepler-I

Sorular		Evet	Hayır
Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerden yardım taleplerinde bulundunuz mu?	*f*	279	348
	%	44,5	55,5
Toplam = 627			

Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerinden talepleri olduğunu belirtilen öğrencilerin bu talepleri Tablo.4.20'de verilmiştir. 136 öğrenci ders ve konulara yönelik taleplerde bulunduklarını belirtmişleridir. Öğrenciler bu konuda daha çok eksik öğrenmeler yaşadıkları konularda destek istemişlerdir. 73 öğrenci yaşadıkları bağlantı sorunları konusunda yardım talebinde bulunduğunu belirtmiştir. Sık sık dersten kopmaların yaşandığı, ses ve görüntü problemleri olduğu, ZOOM uygulamasının İngilizce olması sebebiyle anlaşılamadığı bu sorunlardan bazılarıdır. 37 öğrenci maddi sıkıntılar nedeniyle internet ve tablet gibi donanım taleplerinde bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca 33 öğrenci de özel ders, derste kendisine daha çok söz hakkı verilmesi, seslerinin kapatılmaması gibi özel talepler ilettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4. 20: Uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler tarafından yöneltilen talepler-II

Talepler	*f*	%
Ders ve konulara ilişkin talepler	136	48,7
Bağlantı sorunları ile ilgili talepler	73	26,2
Donanım eksikliği ve internet bağlantı talepleri	37	13,3
Özel talepler	33	11,8
Toplam	279	100,0

Velilere uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerden yardım taleplerinde bulunup bulunmadıkları sorulmuştur. Tablo 4.21'e göre velilerin %37,72si "evet", %62,3'ü "hayır" yanıtını vermişlerdir. Bu talepler Tablo 4.22'de belirtilmiştir.

Tablo 4. 21: Uzaktan eğitim sürecinde veliler tarafından yöneltilen talepler-I

Sorular		Evet	Hayır
Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerden yardım taleplerinde bulundunuz mu?	*f*	234	387
	%	37,7	62,3
Toplam = 621			

Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerden talepleri olduğunu belirten velilerin bu talepleri Tablo 4.22'de verilmiştir. 89 veli ders ve konulara ilişkin talepleri olduğunu belirtmiştir. Bunların başında uzaktan eğitim sebebiyle eksik kalan konuların tekrar edilmesi isteği gelmektedir. Veliler özellikle 2019-2020 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde çocuklarının okuldan tamamen koptuğunu dile getirmişlerdir. Bu yüzden öğretmenlere yöneltilen taleplerin daha çok ders ve konulara ilişkin talepler olması anlaşılır bulunmaktadır. Velilerin 80'i bağlantı sorunları nedeniyle talep iletmişlerdir. Özellikle ZOOM uygulaması ve EBA'ya erişimde sık sık sorunlar yaşadıklarını belirten veliler, öğretmenler tarafından kendilerine bu konuda teknik destek sağlandığını ifade etmişlerdir. 33 veli donanım eksiklikleri ve internet bağlantı taleplerinde bulunduğunu açıklamıştır. Veliler, öğrencilere tablet dağıtımı yapıldığı haberlerine rağmen kendilerine böyle bir destek sağlanmadığını, ayrıca MEB tarafından kendilerine sağlanan 8 GB internet paketinin ZOOM uygulamasında geçerli olmadığı için maddi anlamda mağdur olduklarını belirtmişlerdir. 32 veli ise bazı özel taleplerde bulunmuştur. Bunların başında özel ders isteği, daha esnek ders saati, çocuğuna psikolojik destek verilmesi ve fazladan ders materyali talepleri yer almaktadır.

Tablo 4. 22: Uzaktan eğitim sürecinde veliler tarafından yöneltilen talepler-II

Talepler	*f*	%
Ders ve konulara ilişkin talepler	89	38,0
Bağlantı sorunları ile ilgili talepler	80	34,2
Donanım eksikliği ve internet bağlantı talepleri	33	14,1
Özel talepler	32	13,7
Toplam	234	100,0

Çalışmada katılımcılara uzaktan eğitim sürecinde kendilerini en çok zorlayan durumların neler olduğu sorulmuştur. Tablo 4.23'te öğretmenleri uzaktan eğitim sürecinde zorlayan durumlar sekiz ayrı kategoride verilmiştir. 72 öğretmen bağlantı sorunları nedeniyle zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Özellikle öğrencilerin derse bağlanmasındaki sıkıntılar dile getirilmiştir. Öğretmenler, öğrencilerin derse bağlanamaması ve dersten kopma durumlarının zaman kaybına yol açtığını belirtmişlerdir. Ayrıca bu durumun dersin akışına da etki ettiği ifade edilmiştir.

Öğretmenlerin 42'si öğrenci katılımının yetersizliği konusundaki sorunları bildirmişlerdir. Sınıfın tamamıyla işlenen derslerin neredeyse hiçbir zaman yapılamadığını belirten öğretmenler, bu öğrencilerde büyük öğrenme kayıplarıyla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. 27 katılımcı ise öğrencilerden kaynaklı sorunlarla karşılaşıldığını belirtmiştir. Bunların başında derse isteksizlik, yeni sisteme alışamama ve motivasyon eksikliği gelmektedir. Ayrıca bu öğrencilerin diğer öğrenciler üzerindeki olumsuz etkisi de dile getirilmiştir. 19 öğretmen donanım ve internet bağlantısından kaynaklı zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler ek internet paketi, hızlı internet tarifesi, bilgisayar, tablet ve grafik tablet gibi donanımlar aldıklarını, bunun maddi anlamda kendilerini zor durumda bıraktığını açıklamışlardır.

17 öğretmen bu süreçte göz sağlığı, boyun ve bel bölgesi ağrıları, işitsel rahatsızlıklar gibi sorunlar bildirmişlerdir. 13 öğretmen, velilerin sürekli derslere müdahale ettiğini, bu durumun kendilerinde sürekli denetlenme hissi oluşturduğunu ve durumdan duydukları rahatsızlığı dile getirmişlerdir. 11 öğretmen uzaktan eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirmenin tam anlamıyla yapılamadığını, öğrencilerden dönüt almakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. 6 öğretmen ise uzaktan eğitimin başlı başına yeni bir sistem olduğunu, buna uygun planlama ve ders materyali sağlanmadan gerçekleştirilen derslerin kendilerini yıprattığını açıklamışlardır.

Tablo 4. 23: Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin yaşadıkları zorluklar

Öğretmenlerin yaşadıkları zorluklar	*f*	%
Bağlantı sorunları	72	34,8
Öğrenci katılımının yetersizliği	42	20,3
Öğrencilerden kaynaklı sorunlar	27	13,0
Donanım ve internet bağlantısı sorunları	19	9,2
Yaşanan sağlık sorunları	17	8,2
Velilerden kaynaklı sorunlar	13	6,3
Ölçme ve değerlendirmeye yönelik sorunlar	11	5,3
Uzaktan eğitime uygun planlama zorluğu	6	2,9
Toplam	207	100,0

Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları zorluklar yedi ayrı kategoriye ayrılarak Tablo 4.24'te verilmiştir. 261 öğrenci bağlantı sorunları nedeniyle

yaşadıkları zorlukları dile getirmişlerdir. Öğrenciler sık sık dersten kopma ve yeniden derse bağlanma konusunda sorunlar yaşadıklarını belirtirken, ders sırasında da ses ve görüntüde donma sorunları ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. 100 öğrenci ders içerikleri ve ödevler konusunda zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Derslerin okuldaki kadar anlaşılmadığını ve ödevlerin bu kapsamda kendilerine zor geldiğini bildirmişlerdir. 87 öğrenci ise donanım eksikliği ve internet bağlantısında meydana gelen sorunlar nedeniyle derslere katılamadıklarını belirtmektedir. Kardeş sayısının fazla olduğunu belirten öğrenciler, aynı anda derse girmenin mümkün olmadığını belirtmiştir.

52 öğrenci ders içi iletişim sorunlarından kaynaklı zorluklara değinmişlerdir. Derste öğrencilerin hep bir ağızdan konuşması sonucu ortaya çıkan iletişim sorunları öğrencileri etkilemiştir. 49 öğrenci ev ortamından kaynaklı sorunlar yüzünden uzaktan eğitimin kendisi için verimli olmadığını belirtmiştir. Evlerinde uygun bir sınıf ortamı oluşturulamayan öğrenciler bu durumun olumsuzluklarına dikkat çekmişlerdir. 45 öğrenci evde eğitimin okula göre çok zor olduğunu belirterek, öğretmenlerine, arkadaşlarına ve okul ortamına karşı duydukları özlemi bu zorluk kapsamında değerlendirmişlerdir. Araştırmada 33 öğrenci ise herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4. 24: Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin yaşadıkları zorluklar

Öğrencilerin yaşadıkları zorluklar	*f*	%
Bağlantı sorunları	261	41,6
Ders içerikleri ve ödevler	100	15,9
Donanım ve internet bağlantısı sorunları	87	13,9
Ders içi iletişimden kaynaklı sorunlar	52	8,3
Ev ortamından kaynaklı sorunlar	49	7,8
Okul ortamına duyulan özlem	45	7,2
Herhangi bir sorun belirtilmedi	33	5,3
Toplam	627	100,0

Velilerin uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları zorluklar aştı ayrı kategoriye ayrılarak Tablo 4.25'te verilmiştir. 294 veli bağlantı sorunları nedeniyle zorluklar yaşandığını belirtmiştir. Bu süreçte bazı velilerin çocuklarına yardımcı olmaya çalıştıkları, fakat bu yardımın teknoloji bilgileri ile sınırlı kaldığı görülmektedir. 121 veli maddi

sıkıntılar nedeniyle bu süreçte zorlandıklarını belirtmiştir. Çocuklarına uzaktan eğitim imkanı sağlayacak araç ve gereçleri temin edemediğini belirten bazı veliler durumdan duydukları üzüntüyü dile getirmişlerdir. Sorunun daha iyi anlaşılması için bazı veli görüşlerinin doğrudan verilmesi durumun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır:

> *"Koronavirüs salgınında işten çıkarıldım, üç çocuğum var. Devletin verdiği internet bitince derslere katılamadık. Tek telefonla üç çocuk sırayla derse girmek zorunda kaldılar."*
> *"Maddi imkanım olmadığı için komşudan internet istemek zorunda kaldık. Oda çok az geliyordu. Çoğu zaman çocuklarım derse katılamadı"*
> *"Elimizde sadece bir tane tablet olduğu için iki çocuğum sırayla girmek zorunda kaldılar."*

95 veli donanım ve internet bağlantısı ile ilgili zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu kapsamda bazı velilerin imkanları olduğu halde uzaktan eğitime katılmakta zorluk yaşadıkları görülmüştür. Bir veli *"Köyde yaşıyoruz, maddi durumum iyi fakat köye internet getiremediler, çocuk hiçbir derse katılamadı."* yanıtıyla yaşadığı sorunlara değinmiştir. 47 veli ev ortamından kaynaklı sorunlar yaşadıklarını belirtmiştir. Bu durumu genelde evde küçük çocuğu olduğunu belirten veliler söylemiştir. 43 veli ise okul ortamının hiçbir şekilde evde sağlanamadığını belirtmiştir. Bazı veliler bu süreçte okulun kıymetinin daha iyi anlaşıldığını ifade etmişlerdir. 21 veli ise herhangi bir zorluk yaşanmadığını belirtmiştir.

Tablo 4. 25: Uzaktan eğitim sürecinde velilerin yaşadıkları zorluklar

Velilerin yaşadıkları zorluklar	*f*	%
Bağlantı sorunları	294	47,3
Maddi sıkıntılar	121	19,5
Donanım ve internet bağlantısı sorunları	95	15,3
Ev ortamından kaynaklı sorunlar	47	7,6
Okul ortamına duyulan özlem	43	6,9
Herhangi bir sorun belirtilmedi	21	3,4
Toplam	621	100,0

Araştırmada katılımcılardan uzaktan eğitimin en çok eleştirdikleri durumları belirtmeleri istenmiştir. Öğretmenler tarafından verilen yanıtlar dört farklı kategori halinde Tablo 4.26'da sunulmuştur. 82 öğretmen uzaktan eğitim sürecinin eğitimde fırsat eşitliğini sağlayamadığını ve bu durumun öğrenciler arasında büyük bir eşitsizliğe dönüştüğünü belirtmiştir. Öğretmenler çok sayıda öğrencinin derse çeşitli sebeplerle derse katılmadığına vurgu yapmışlardır. 56 öğretmen uzaktan eğitim sürecinde alt yapı ve internet bağlantısına yönelik eleştirilerini dile getirmiştir. Öğretmenlerin 39'u bu süreçte öğrenci davranışlarından kaynaklı sorunlara dikkat çekerek, öğrencilerin derste motivasyon sorunu yaşadıklarını ve disiplinsiz hareketleriyle diğer öğrencileri de olumsuz etkilediklerini belirtmişlerdir. 30 öğretmen ise veli davranışlarından kaynaklı sorunları belirtmiştir.

Tablo 4. 26: Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecine yönelik eleştirdiği durumlar

Öğretmenlerin eleştirdiği durumlar	*f*	%
Fırsat eşitliğinin sağlanamaması	82	39,6
Alt yapı ve internet sorunu	56	27,1
Öğrenci davranışlarına yönelik sorunlar	39	18,8
Veli davranışlarına yönelik sorunlar	30	14,5
Toplam	207	100,0

Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine yönelik eleştirileri Tablo 4.27'de beş farklı kategori biçiminde verilmiştir. Buna göre 321 öğrenci bağlantı sorunları nedeniyle eleştirileri olduğunu belirtmiştir. 187 öğrenci ise derslerin okuldaki kadar anlaşılır olmadığını ve bu yüzden dersleri takip etmekte zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Anlaşılamayan dersler yüzünden ödevlerin de tamamlanamadığını belirten öğrenciler, öğretmenlerinden sık sık konu tekrarları istediklerini ifade etmişlerdir. 53 öğrenci, ders anında diğer öğrencilerin olumsuz davranışlarına yönelik eleştirilerde bulunmuşlardır. 41 öğrenci ev ortamlarından kaynaklı eleştirilerde bulunmuşlardır. 25 öğrenci ise uzaktan eğitim sürecine yönelik herhangi bir eleştiride bulunmamışlardır.

Tablo 4. 27: Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine yönelik eleştirdiği durumlar

Öğrencilerin eleştirdiği durumlar	*f*	%
Bağlantı sorunları	321	51,2
Ders içerikleri ve ödevler	187	29,8
Öğrenci davranışlarına yönelik sorunlar	53	8,5
Ev ortamına yönelik eleştiriler	41	6,5
Herhangi bir eleştiri belirtilmedi	25	4,0
Toplam	627	100,0

Velilerin uzaktan eğitime yönelik eleştirileri beş farklı kategori biçimde Tablo 4.28'de verilmiştir. Buna göre 297 veli bağlantı sorunları nedeniyle eleştirilerde bulunmuşlardır. Veliler derslere düzenli katılım sağlayamadıklarını, sistem ya da internet bağlantısından kaynaklı sorunların sık sık tekrar ettiğini belirtmişlerdir. 129 veli uzaktan eğitimi verimsiz bulduklarını ifade ederek, çocuklarının gerçek eğitimden çok uzak kaldıklarını açıklamışlardır. Buna bağlı olarak çocuklarda öğrenim kayıpları olduğunu, telafisi için ek kaynak ve özel ders yardımı aldıklarını belirtmişlerdir.

92 veli aniden başlayan uzaktan eğitim sürecinin ilkokul çocuklarının gelişim düzeyine uygun olmadığını ifade etmişlerdir. 59 veli bu süreçte uygulanan ders programı ve ders saatlerini eleştirmişlerdir. Veliler bu konuda öğretmenlerden de talepte bulunduklarını belirtmişlerdir. 44 veli ise herhangi bir eleştiride bulunmamıştır.

Tablo 4. 28: Velilerin uzaktan eğitim sürecine yönelik eleştirdiği durumlar

Velilerin eleştirdiği durumlar	*f*	%
Bağlantı sorunları	297	47,8
Uzaktan eğitimin verimsiz olması	129	20,8
Çocukların gelişim düzeylerine uygun olmaması	92	14,8
Ders programı ve ders saatlerine yönelik eleştiriler	59	9,5
Herhangi bir eleştiri belirtilmedi	44	7,1
Toplam	621	100,0

Araştırmada katılımcılardan uzaktan eğitim sürecine yönelik olumlu görüşlerinin neler olduğunu belirtmeleri istenmiştir. Öğretmenlerin verdiği yanıtlar dört farklı kategori biçiminde Tablo 4.29'da verilmiştir. Buna göre 79 öğretmen, uzaktan eğitim

sürecinde öğrencilerin teknoloji okur - yazarlığının geliştiğini ifade etmiştir. Ayrıca öğretmenler kendilerinin de özellikle Web 2.0 araçlarını tanıma ve kullanma becerilerinin geliştiğini belirtmişlerdir. 62 öğretmen her şeyden önce uzaktan eğitimin COVID-19 salgınına karşı sağlıklı kalabilmenin bir yolu olduğunu düşünmektedirler. Bazı öğretmenler kendilerinin ve ailelerinin kronik rahatsızlıklarına karşı uzaktan eğitim sürecini olumlu bulduklarını ifade etmişlerdir. 43 öğretmen uzaktan eğitim sürecinin zaman ve mekan esnekliği sağladığını belirtmiştir. 23 öğretmen ise eğitimin devamlılığının sağlanması açısından uzaktan eğitim sürecini olumlu bulmuşlardır.

Tablo 4. 29: Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecine yönelik olumlu görüşleri

Öğretmenlerin olumlu görüşleri	*f*	%
Teknoloji okur - yazarlığı	79	38,2
COVID-19 döneminde sağlıklı olması	62	29,9
Zaman ve mekan esnekliği sağlaması	43	20,8
Eğitimin devamlılığının sağlanması	23	11,1
Toplam	207	100,0

Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine yönelik olumlu görüşleri dört farklı kategori biçiminde Tablo 4.30'da verilmiştir. 247 öğrenci uzaktan eğitim sürecini COVID-19 salgınına karşı sağlıklı bulduklarını belirtmişlerdir.

211 öğrenci uzaktan eğitim sürecinde teknoloji okuryazarlığı konusunda gelişme gösterdiklerini belirtmişlerdir. 133 öğrenci uzaktan eğitim sürecinin zaman ve mekan yönünden esneklik sağladığını düşünmektedir. 36 öğrenci ise kişisel anlamda uzaktan eğitim sürecinin olumlu yönlerine değinmişlerdir.

Tablo 4. 30: Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine yönelik olumlu görüşleri

Öğrencilerin olumlu görüşleri	*f*	%
COVID-19 döneminde sağlıklı olması	247	38,2
Teknoloji okur - yazarlığı	211	29,9
Zaman ve mekan esnekliği sağlaması	133	20,8
Kişisel tercihler	36	11,1
Toplam	627	100,0

Velilerin uzaktan eğitim sürecine yönelik olumlu görüşleri dört farklı kategori biçiminde Tablo 4.31'de verilmiştir. Buna göre 239 veli uzaktan eğitim sürecinin, eğitimin devamlılığının sağlanması açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir. 223 veli ise COVID-19 döneminde sağlıklı olduğu için uzaktan eğitim sürecini desteklemişlerdir.

Bazı veliler evlerinde kronik rahatsızlıkları bulunan büyüklerinin olduğunu belirterek, uzaktan eğitimin sürecinin bazı riskleri ortadan kaldırdığını belirtmişlerdir. 125 veli ise uzaktan eğitim sürecinin zaman ve mekan esnekliği sağladığını dile getirmişlerdir. 34 veli ise kişisel nedenlerle uzaktan eğitim sürecini olumlu bulduklarını belirtmişlerdir. Bir velinin görüşü şu şekildedir:

> *"Benim çocuğum bedensel engelli olduğu için okula gidemiyordu. Uzaktan eğitim sayesinde arkadaşları ve öğretmeniyle aynı ortamda derslerine katıldı. O çok mutlu oldu, ben çok ağladım"*

Bu ifade şunu göstermektedir ki uzaktan eğitim süreci bazı katılımcılar için fırsat eşitliğine dönüşmüştür.

Tablo 4. 31: Velilerin uzaktan eğitim sürecine yönelik olumlu görüşleri

Velilerin olumlu görüşleri	*f*	%
Eğitimin devamlılığının sağlanması	239	38,2
COVID-19 döneminde sağlıklı olması	223	29,9
Zaman ve mekan esnekliği sağlaması	125	20,8
Kişisel tercihler	34	11,1
Toplam	100	100,0

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, COVID-19 döneminde Çankırı ili genelinde yürütülen uzaktan eğitim sürecine yönelik öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerini ortaya koymak amacıyla yürütülmüştür. Bu temel amaç doğrultusunda beş farklı alt amaca yönelik bulgular yorumlanmıştır. Bu bölümde araştırmanın bulgu ve yorumlarında ortaya çıkan sonuçlar tartışılmış ve literatürdeki çalışmalarla karşılaştırılmıştır. Ulaşılan sonuçlar kapsamında öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuçlar

Araştırmanın alt amaçları doğrultusunda elde edilen veriler, literatürdeki farklı çalışmalarla karşılaştırılmış ve sonuçlar beş farklı başlık altında verilmiştir.

5.1.1. COVID-19 Salgınının İlkokullardaki Eğitim Sürecine Etkilerine Yönelik Sonuçlar

COVID-19 salgınının etkilediği en önemli alanların başında eğitim gelmektedir. Salgın nedeniyle okul eğitimine ara verilmesi uzaktan eğitim sürecini başlatmıştır. Takip eden süreçte Türkiye'de TV yayınları ve EBA ile uzaktan eğitim sürdürülmüştür. Canlı derslerin oluşturulmaya başlanması ile öğrenci ve öğretmenlerin karşılıklı etkileşimi süreci olumlu yönde desteklemiştir. Ancak çeşitli sebeplerle canlı derslere katılamayan öğrencilerin fazla olması hibrit eğitim uygulamasını başlatmıştır. Hibrit eğitim ile öğrenciler haftada iki gün okula gelerek öğrenimlerini sürdürmüşlerdir. Bu durum okuldan uzak kalan öğrencilerin normalleşme ve uyum sağlamaları açısından olumlu bir gelişme olmuştur.

Uzaktan eğitim sürecine yönelik yapılan araştırmalarda öne çıkan ilk sonuç bu süreçte yaşanan zorluklardır. Bu zorluklardan bazıları internet bağlantısı ve donanım eksikliği, okul eğitimine göre verimsizliği, sosyalleşmeden uzak olması, öğrencilerin derslere katılamaması, ev ortamının eğitime elverişsiz olması, salgına bağlı sağlık

sorunları, yetersiz ebeveyn desteği, ekonomik sorunlar, uygulamalı derslere uygun olmaması ve çocukta oluşturduğu teknoloji bağımlılığı olarak sıralanabilir.

Uzaktan eğitimde öne çıkan en büyük zorluk, internet bağlantısının olmaması ve derslere katılabilecek bir cihaz eksikliğidir. Balaban ve Tiryaki (2021), yaptıkları araştırmada öğretmen, öğrenci ve velilerin uzaktan eğitim sürecinde internet, teknolojik donanım ve diğer olanaklar bakımından aynı şartları sağlamadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum paydaşların derslere katılma ve derslerden verim alma düzeyini etkileyerek motivasyon kaybı yaşanmasına neden olmuştur. Özellikle ilkokul kademesindeki küçük yaş grubu öğrencilerin, olanakları olsa bile bu donanımları kullanma becerilerinden kaynaklı engellerle karşılaştığı bir gerçektir. Çakın ve Akvayuz (2020) bu duruma atıfta bulunarak, uzaktan eğitimde öğretmen ve öğrencilerin iletişim kuramamaktan kaynaklı sorunlar yaşadıklarını ortaya koymuşlardır.

İnternet bağlantısı ve gerekli cihaz desteği olmayan öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde canlı derslere katılması mümkün olmamıştır. Bu öğrencilerin TV yayınları, basılı materyal ya da alternatif kanallar üzerinden eğitimlerini ne kadar tamamlayabildikleri belli değildir. Akgül (2021) tarafından yapılan araştırmada öğretmen, öğrenci ve velilerin bu süreçte yaşadığı en büyük sorunun internet ve cihaz eksikliğinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Salgın döneminde öğretmen, öğrenci ve velilerin yaşadıkları en büyük sorunun bu eksikliklerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu temel sorun, domino taşı etkisi gibi diğer sorunları da beraberinde getirmektedir.

5.1.2. Uzaktan Eğitim Sürecinde Eğitime Erişilebilirliğe Yönelik Sonuçlar

Araştırmada katılımcıların uzaktan eğitime erişilebilirlik durumları incelenmiştir. Katılımcıların internet bağlantısının olup olmaması sürecin en önemli sorunlarından birisidir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu evlerinde internet bağlantısı olduğunu belirtmişlerdir. Sahip olunan bu internetin canlı derslerde yeterli olup olmadığı sorusuna öğretmenler genellikle “evet” yanıtı verirken, velilerde bu oran düşüş

göstermiştir. Velilerin yarısı internet bağlantısının yeterli olduğunu belirtirken, diğer yarısı zaman zaman ya da sürekli yaşanan sorunlar olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar genel olarak Wi-Fi ile internete bağlandıklarını belirtirken, mobil internet kullanıcılarının sayısı da oldukça yüksektir.

Şenel Çoruhlu ve Uzun (2021) tarafından Türkiye'nin 7 farklı bölgesinden 90 sınıf öğretmeniyle yapılan araştırmada, öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde en çok internet erişimi ve teknolojik donanım eksiklikleri nedeniyle olumsuz görüş bildirdikleri belirtilmiştir. Bunun için öğrencilere internet, tablet ve bilgisayar gibi teknolojik olanakların sağlanması gerektiği ifade edilmiştir. Araştırmanın, bu çalışmayla benzerlik gösterdiği ve sorunların belirlenmesinde belirleyici katkısı olduğu görülmektedir.

Uzaktan eğitime erişim sağlamada öğretmenler öncelikle bilgisayar ve akıllı telefon kullandıklarını belirtirmişlerdir. Yapılan araştırmalarda öğretmenlerin uzaktan eğitimde tercih ettikleri ve ders sunumlarını bilgisayar üzerinden gerçekleştirdikleri görülmüştür (Burke ve Dempsey, 2020; Mulenga ve Narban, 2020; Roy, 2020). Ebeveynlerin çocuklarına sağladıkları olanaklarda ise sıralama akıllı telefon ve bilgisayar olarak gerçekleşmiştir. Araştırmada katılımcı öğrencilerin yarısı televizyon ile uzaktan eğitime her zaman erişebildiklerini belirtmişlerdir. Televizyon, çoğu ailenin ortak iletişim aracıdır. Çoğu ailede var olan temel bir teknolojik cihaz olmasına rağmen elde edilen verilerde televizyonun, canlı ders ve EBA yayınlarına oranla uzaktan eğitim sürecinde daha az tercih edildiği görülmektedir. Öztürk ve Çetinkaya (2021) tarafından televizyon ve TRT EBA TV kanallarının uzaktan eğitim sürecine etkisi araştırılmıştır. Bu araştırmaya göre salgının ilk ortaya çıktığı 2020 Mart ayından yaz tatiline kadar geçen sürede TV izlenme oranlarında artış görüldüğü belirtilmiştir. Ancak uzaktan eğitim devam etmesine rağmen 2020-2021 eğitim öğretim yılında TV izlenme oranlarındaki artışın azaldığı ifade edilmiştir. Bu durumun nedeni olarak canlı derslerin uygulanmaya başlaması gösterilmiştir. Araştırma sonuçlarında öğrencilerin çoğunun Zoom vb. uygulamalar ile uzaktan eğitime her zaman erişim sağlayabildiklerini belirtmesi bu sonucu doğrular niteliktedir. Canlı derslere katılım kadar olmasa da öğrencilerin yarıdan fazlası

eba.gov.tr üzerinden uzaktan eğitime her zaman erişim sağlayabildiklerini belirtmişlerdir.

5.1.3. Uzaktan Eğitim Sürecinde Risk Faktörlerine Yönelik Sonuçlar

Araştırmada katılımcıların uzaktan eğitim sürecine yönelik risk faktörleri incelenmiştir. Araştırmada öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde internet sağlamak için ödedikleri aylık ücretler en düşük 60 ₺ ve en yüksek 250 ₺ olarak görülmektedir. Öğretmenler bu süreçte aylık ortalama 131,96 ₺ internet erişim ücreti ödemişlerdir. Öğretmenlerin çoğu sahip oldukları teknolojik olanakların uzaktan eğitimde yeterli olduğunu belirtmiştir. Ancak yetersiz olduğunu belirten öğretmenlerde vardır. Bu duruma çözüm sağlamak için öğretmenler ellerinde bulunan teknolojik olanakları yenilemek ya da yenisini satın almak zorunda kalmışlardır. Araştırmada öğretmenlerin en çok bilgisayarlarını yenilemek zorunda kaldıkları görülmektedir. Sıralama daha hızlı internet tarifesi, tablet, akıllı telefon, grafik tablet ve tripod olarak devam etmiştir.

Araştırmada öğrencilerin çoğu, uzaktan eğitim sırasında yaşadıkları sorunları çözebilmek için yardım aldıklarını belirtmişlerdir. İlkokul öğrencileri açısından düşünüldüğünde bu olumlu bir durumdur. Sağlam (2022) tarafından yapılan bir araştırmada, öğrencilerin bilgi yetersizliğinden kaynaklı sorunların uzaktan eğitim süreçlerini olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Bu nedenle öğrencilerin karşılaştıkları sorunlarda çözüm sağlayıcı desteklerin olması çok önemlidir. Öğrencilere hem aileleri hem de öğretmenleri tarafından verilen teknik destekler uzaktan eğitim süreci adına iyileştirici etki yapmıştır.

Araştırmada öğrencilerin sadece yarısı, sahip oldukları teknolojik olanakların uzaktan eğitimde yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumda öğrencilerin diğer yarısının süreçten yeteri kadar verim alamadıkları düşünülmektedir. Uzaktan eğitimden alınan verim, internet bağlantısı ve iletişimi sağlayacak bir teknolojik olanağa sahip olmanın yanında, bu olanakların yeterli olup olmadığıyla doğrudan ilişkilidir. Öğrencilerin dersleri takip etmek zorunda kaldıkları küçük telefon

ekranları, güncel uygulamaları çalıştırmada zorlanan bilgisayar donanımları ve ders yayınlarının akıcılığını sağlayamayan internet bağlantıları uzaktan eğitimden alınan verimin yetersiz olmasına neden olmuştur. Bu durumda uzaktan eğitimin, bireylerin sahip oldukları olanaklar bakımından geleneksel okul eğitiminin sunduğu ortalama fırsat eşitliğini sağlayamadığı görülmektedir.

Araştırmada velilerin internet erişimi sağlamak için ödedikleri aylık ücret en düşük 40 ₺, en yüksek 300 ₺ iken, ortalamanın ise 111,92 ₺ olduğu görülmektedir. Ödenen aylık faturaların ranj değerinin 260 ₺ gibi yüksek bir rakam çıkması, bireylerin beklentilerini karşılayacak tercihlerin yapılmasından kaynaklanmaktadır. Velilerin çoğunluğu uzaktan eğitim sırasında çocuklarına destek sağlayabildiklerini belirtmişlerdir. Bu oranın aynı soruya öğrencilerin verdiği yanıtlarla benzer seviyede olduğu görülmektedir. Veliler özellikle çocuklarının uzaktan eğitimde bağlantı sorunları nedeniyle kendilerinden destek talep ettiklerini belirtmişlerdir. Bu konuda bilgi sahibi olmadığını ifade eden veliler ise çocuklarına yardımcı olamadıklarını ve sık sık öğretmenlerden teknik destek aldıklarını belirtmişlerdir.

Velilerin büyük bir çoğunluğu uzaktan eğitim sırasında çocuklarına gerekli ortamı sağladıklarını belirtmişlerdir. Uzaktan eğitim sürecinde evin bir okul ortamına dönüştüğü bilinmektedir. Ancak öğrencinin tam motivasyonunu sağlayacak bir ortam bundan daha fazlasını gerektirmektedir. Nitekim öğrenciler canlı dersler sırasında, ev ortamında kendilerini rahatsız edecek etkilere maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Bunlar genellikle kardeşlerinden, misafir ziyaretlerinden ve kendilerine ait bir çalışma ortamı sağlanamamasından kaynaklı sorunlardır. Öğrenciler bu durumun derslere katılmada motivasyonlarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Bu kapsamda velilerin verdikleri yanıtların öğrenci beklentilerini karşılamadığı görülmektedir.

Velilerin hemen hemen yarısı sahip oldukları teknolojik olanakların uzaktan eğitimde yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Ancak büyük bir kesim ise bu olanakları yeterli görmeyerek yenileme ya da satın alma yoluna gittiklerini açıklamışlardır. Veliler öncelik sırasına göre akıllı telefon, tablet, daha hızlı internet tarifesi, bilgisayar ve

televizyonlarını yenilemek durumunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca buna ihtiyaç duymadıklarını belirten veliler olduğu kadar, ihtiyaç olduğu halde alamadıklarını belirten velilerde bulunmaktadır. Özellikle ihtiyaç duyulduğu halde maddi yetersizlikler nedeniyle bu ihtiyaçların karşılanamaması, öğrencilerin bu süreçte eğitim hakkından mahrum bırakılmasına neden olmuştur.

5.1.4. Yüz Yüze Eğitim ve Uzaktan Eğitim Arasındaki Farklara Yönelik Sonuçlar

Araştırmada öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu uzaktan eğitimde aktif rol oynadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler okulda olduğu kadar uzaktan eğitimde de sorumluluklarını yerine getirmişlerdir. Uzaktan eğitim sürecini birkaç kritere bağlı kalarak başarılı ya da başarısız olarak adlandırmak mümkün değildir. Ancak sürece olumlu katkı sağlayan en büyük faktör öğretmenlerin gayretidir.

Öğretmenler EBA uygulamasından ve TRT EBA TV yayınlarından yeterince verim alınamadığını belirtmişlerdir. Bu konuda velilerin görüşleri de aynı şekildedir. Hatta velilerin yarısı, TV yayınlarının sağladığı eğitimi yetersiz bulduklarını açıkça ifade etmişlerdir. Okulların yüz yüze eğitime kapanmasıyla yayın hayatına giren TRT EBA TV kanalları, salgında eğitimin sürdürülmesi adına alınan ilk önlemlerdendir. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk, EBA TV yayınlarının on ayda on bin ders videosu ile rekor kırdığını belirtmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2021). Ancak öğretmen ve velilerin EBA TV yayınları ile ilgili dönütleri olumlu olmamıştır. Katılımcılar EBA TV yayınlarını nicelik olarak değil, nitelik olarak değerlendirmişlerdir. Ayrıca Urhanoğlu ve diğerleri (2021) tarafından 45 sınıf öğretmeniyle görüşme tekniği kullanılarak yapılan araştırmada da, öğretmenlerin EBA içeriklerini ve ders saatlerini yetersiz buldukları belirtilmiştir.

Araştırmada öğretmenler, öğrencilerin okula göre uzaktan eğitim derslerine katılımlarının düzensiz olduğunu ifade etmişlerdir. Bu düzensiz katılımın öğrencilerde konu eksikliklerine ve öğrenme kayıplarına neden olduğu belirtilmiştir. Araştırmada öğretmenlerin ve velilerin büyük bir çoğunluğu uzaktan eğitimin devam

etmesini istemediklerini belirtmişlerdir. Kazu ve diğerleri (2021) tarafından 15 sınıf öğretmeniyle yapılan araştırmada, öğretmenlerin mecburiyet gerekmedikçe uzaktan eğitimi istemedikleri ve yüz yüze eğitimi tercih ettikleri belirtilmiştir. Bu durum bazı medya kanallarında çıkan öğretmenlerin okulların açılmasını istemediği haberleri ile örtüşmemektedir. Alçı (2021, 17 Mayıs) tarafından öğretmenlerin okulların açılmasını istemediğine yönelik kaleme alınan bir gazete yazısına öğretmenler ve eğitim sendikaları sert bir şekilde tepki göstermişlerdir. Bu ve buna benzer haberler, öğretmenlerin tepkisine neden olmak ve motivasyonlarını düşürmekten başka bir işe yaramamışlardır. Araştırmaların sonuçları göstermektedir ki salgın boyunca öğretmenlerin istediği tek şey okulların güvenli bir şekilde açılmasıdır.

Araştırmada öğrencilerin tamamına yakını okuldaki eğitimi uzaktan eğitime kıyasla daha öğretici bulduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin yarıya yakını uzaktan eğitim derslerinden memnun kaldıklarını ve çoğunlukla bu süreçte verilen ödevleri tamamladıklarını belirtseler de, uzaktan eğitimin devam etmesini istemediklerini ifade etmişlerdir.

5.1.5. Uygulanan Uzaktan Eğitim Sürecinin Değerlendirilmesine Yönelik Sonuçlar

Araştırmada öğretmenler, uzaktan eğitim sürecinde öğrenci ve velilerden kendilerine bazı taleplerin iletildiklerini belirtmişlerdir. Bu talepler dört ayrı temada değerlendirilmiştir. Öğretmenlere iletilen talepler; donanım eksikliği, internet bağlantı sorunları, ders saatlerinin uyumsuzluğu ve özel taleplerden oluşmaktadır. Öğretmenler, veli ve öğrencilerden gelen taleplerin genellikle kendileriyle ilgili olmadığını belirtmişlerdir. Velilerin kendilerinden tablet, bilgisayar ve internet bağlantısı gibi talepler istediklerini belirten öğretmenler, bu duruma medyada çıkan haberlerden kaynaklı yanlışlıkların neden olduğunu ifade etmişlerdir. Fakat bunun dışında belirtilen taleplerden ders saatlerinin ayarlanması, öğrenciye uygun ders anlatımı, teknik bağlantı sorunları, ders materyali önerisi gibi konularda hem veliyi hem de öğrenciyi mağdur etmeyecek şekilde ortak kararlar alındığı belirtilmiştir.

Araştırmada öğrenci ve velilerin uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerine yönelttikleri talepler de incelenmiştir. Bu talepler dört ayrı temada değerlendirilmiştir. Bu talepler sırasıyla ders ve konu içerikleri, bağlantı sorunları, donanım ihtiyacı ve özel taleplerden oluşmaktadır. Öğrenci ve velilerin büyük bir çoğunluğu ders ve konulara ilişkin taleplerde bulunmuşlardır. Bunlar genellikle konu tekrarları, deneme sınavları ve soru çözümü yapılması gibi öğretmenlerin zaten okulda gerçekleştirdiği eğitim faaliyetleridir. Ayrıca veliler öğretmenlerden tablet, bilgisayar ve internet bağlantısı talep ettiklerini fakat buna dönüt verilmediğini de dile getirmişlerdir. Bunun dışında öğretmenlerden sık sık bağlantı sorunlarıyla ilgili teknik destek aldıklarını belirtmişlerdir. Bazı öğrenciler kendilerine derste daha çok söz hakkı verilmesi, seslerinin kapatılmaması, ders saatlerinin arttırılması gibi taleplerde de bulunduklarını açıklamışlardır.

Araştırmada katılımcılardan, uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları zorlukları belirtmeleri istenmiştir. Öğretmenlerin verdiği yanıtlar yedi ayrı temada değerlendirilmiştir. Bunların başında bağlantı sorunları gelmektedir. Öğretmenler daha çok öğrencilerin yaşadıkları bağlantı sorunlarını dile getirseler de kendilerinin de bu konuda zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler, öğrencilerin derse bağlanamaması ve dersten kopma durumlarının zaman kaybına yol açtığını, bu durumun dersin akışına da etki ettiğini ifade etmişlerdir. Kurnaz ve diğerleri (2020) tarafından farklı branştaki öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin incelendiği araştırmada, öğrenci ve öğretmenlerin internet bağlantısı kaynaklı sorunlar yaşadıkları belirtilmiştir. Bunu önlemek için gerekli altyapı sorunlarının ortadan kaldırılması ve tüm bireylere bu olanakların sağlanması gerektiği önerilmiştir. Bazı öğretmenler bu dönemde uzun süre masa başında hareketsiz kaldıkları için yaşadıkları sağlık problemlerinden bahsetmişlerdir. Bunların başında göz sağlığı bozulmaları, eklem rahatsızlıkları, işitsel sorunlar gelmektedir. Sınıf ve okul ortamında daha hareketli bir yaşam alanları olan öğretmenler; evde bilgisayar, tablet ve telefon gibi cihazların karşısında saatlerce oturmak zorunda kalmışlardır. Bu durum öğretmenlerin bedensel, zihinsel ve psikolojik olarak yıpranmasına neden olmuştur. Yurdakal ve Susar Kırmızı (2021) tarafından öğretmen adaylarına yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmada, katılımcılar uzaktan eğitim sürecinde göz sağlıklarının olumsuz etkilendiğini belirtmişlerdir. Yetişkinlerde bile ortaya çıkan

sağlık sorunlarının, küçük yaş grubunda bulunan öğrencileri, gelişim düzeyleri de göz önüne alındığında daha olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir.

Bazı öğretmenler çevrim içi dersler sırasında velilerin müdahalesi ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Çocuğu ile birlikte dersi izleyen velilerin, ders sırasında yöneltilen sorulara çocuklarının yerine cevap verdikleri, yapılan etkinliklere katıldıkları, kendi aralarında konuştukları ve hatta öğretmene kendi çocuğuna söz hakkı vermesi için talepte bulundukları ortaya çıkmıştır. Bu durum öğretmenlerin kendilerini sürekli bir denetimdeymiş gibi hissetmelerine yol açarak motivasyonlarının düşmesine neden olmuştur. Öğretmenler ayrıca uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme konusundaki eksiklikleri dile getirmişlerdir. MEB, bu süreçte öğrencilerin derse devamsızlık şartı aranmayacağını açıklamış ve bu sebeple gerçekleşen başarısızlık durumlarında sınıf tekrarı yapılmayacağını ilgili yönetmelik maddesinde yaptığı değişiklikle kamuoyuna duyurmuştur (Resmi Gazete, 2020). Bu durum derslere katılan ve katılamayan öğrencilerin başarısını eşit şartlara bağlamıştır. Bakanlığın bu açıklamasından sonra, öğretmenler derslere katılımın nispeten azaldığını ve öğrencilerin ödevlerine karşı sorumluluklarını yerine getirmemeye başladıklarını belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler ise uzaktan eğitime yönelik planlı bir programın oluşturulamadığını, ders materyallerinin ve müfredatın uzaktan eğitime uygun olmadığını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları zorluklar incelenmiş ve sekiz ayrı temada değerlendirilmiştir. Bu zorlukların başında bağlantı sorunları ve bu sebeple derslere katılım sağlanamaması gelmektedir. Öğrenciler uzaktan eğitim sırasında en çok derse katılamama, dersten kopma, ses ve görüntü donması gibi sorunlar yaşadıklarını ve bu nedenle uzaktan eğitime katılım sağlayamadıklarını belirtmişlerdir. Yaşanan sorunlar öğrencilerin yeni sisteme alışmasını zorlaştırarak derslere karşı isteksizlik ve motivasyon kaybına neden olmuştur. Bazı öğrenciler uzaktan eğitim sürecinde dersleri okuldaki kadar iyi anlayamadıklarını ve bu nedenle konuları öğrenemedikleri için ödevlerin kendilerine zor geldiğini belirtmişlerdir. Ders esnasında oluşan gürültü ve ders dışı konular nedeniyle bazı öğrenciler bu durumdan duydukları rahatsızlıkları dile getirmişlerdir. Bu durum sınıf öğretmeni tarafından seslerin kapatılmasına neden olmuş, öğretmen ve öğrenci arasındaki

iletişim olumsuz etkilenmiştir. Öğrenciler ev ortamından kaynaklı sorunları da bu süreçte yaşadıkları zorluklara neden olarak göstermişlerdir. Ev ailenin ortak yaşam alanıdır ve bu nedenle tamamen bir sınıf ortamına dönüşmesi zordur. Bazı öğrenciler evlerinde uygun bir eğitim ortamının oluşturulamadığını belirtmişlerdir. Kalabalık evlerde oluşan gürültü, kardeş etkisi, çocuğun kendine ait odasının olmaması, aynı evde birden fazla çevrim içi derse giren öğrenci olması gibi nedenler öğrencilerin sorun yaşamasına neden olmuştur. Bu dönemde öğrenciler arkadaşlarını, öğretmenlerini ve okul ortamını özlediklerini ifade etmişlerdir. Araştırmada herhangi bir sorunla karşılaşmayıp zorluk yaşamadığını belirten öğrenciler de mevcuttur.

Velilerin uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları zorluklar incelenmiş ve altı tema üzerinden değerlendirilmiştir. Velilerin yarıya yakını, öğrencilerin verdikleri yanıtlara benzer bir şekilde bağlantı sorunları yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun çocuklarının derse katılımını zorlaştırdığını belirten veliler, sık sık öğretmenlerden teknik destek aldıklarını açıklamışlardır. Maddi sıkıntılar nedeniyle yaşadıkları zorluğa değinen veliler, çocukları için uzaktan eğitime erişim sağlayacak yeterli teknolojik olanakları sağlayamadıklarını belirtmişlerdir. Bazı veliler ise maddi imkanları olduğu halde yaşadıkları yerleşim yerinden kaynaklı internet altyapı yetersizlikleri nedeniyle sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bazı veliler ev ortam ve koşullarından kaynaklı sorunların da çocuklarını olumsuz etkilediğini, evde verilen eğitimin hiçbir şekilde okul ortamının kalitesinde olamayacağını dile getirmişlerdir. Araştırmada herhangi bir zorluk yaşamadığını belirten velilerde olmuştur.

Araştırmada katılımcılardan uzaktan eğitim sürecinde en çok eleştirdikleri durumları belirtmeleri istenmiştir. Verilen yanıtlar öğretmen, öğrenci ve velilerde dört ayrı temada değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde en çok eleştirdikleri konu, uzaktan eğitimin fırsat eşitliğini sağlamaması olmuştur. Öğretmenler bu eşitsizliğin en büyük sebebi olarak altyapı ve internet sorunlarını göstermişlerdir. Derse katılamayan çoğu öğrencinin teknolojik olanaklardan yoksun olduğunu belirten öğretmenler, kendilerinin dahi donanım ve internet bağlantısı konusunda sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Yadigar ve Yadigar (2021) tarafından benzer veri toplama aracıyla yapılan araştırmada da, öğretmenler

teknolojik olanaksızlıklar ve bağlantı sorunları nedeniyle sürecin fırsat eşitsizliğini meydana getirdiğini belirtmişleridir. Bazı öğretmenler, öğrencilerinin çevrim içi derslere isteksiz gelmesi ve disiplinsiz davranışlar göstermesi nedeniyle diğer öğrencileri olumsuz etkilediklerini belirtmişlerdir. Bu durumu aşmak için öğretmenler sürekli olarak sistem üzerinden sınıfın sesini kapatmak zorunda kaldıklarını açıklamışlardır. Son olarak bazı öğretmenler ise veli davranışlarından kaynaklanan olumsuzluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Velilerin sürekli olarak derse müdahale etme çabası içinde olduğunu söyleyen öğretmenler, bu durumun kendilerinde fazladan baskıya neden olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde en çok eleştirdikleri konuların başında bağlantı sorunları gelmektedir. Katılımcıların yarısı bağlantı sorunları nedeniyle yaşadıkları sıkıntıları belirtmişlerdir. Öğrenciler ders sırasında sürekli olarak bağlantının koptuğunu, öğretmenlerini anlayamadıklarını, sık sık ses ve görüntüde donmalar olduğunu dile getirmişlerdir. Karatepe, Küçükgençay ve Peker (2020) tarafından yapılan araştırmada, öğrencilerin cep telefonu ya da bilgisayar üzerinden uzaktan eğitime erişimde sorun yaşamadıkları, ancak sorunun bağlantı problemlerinden kaynaklandığı dile getirilmiştir. Üstelik bu durum sadece öğrencilerin değil, öğretmenlerinde yaşadıkları sorunların başında gelmektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler derslerin okuldaki kadar anlaşılır olmadığını, bu nedenle zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu nedenle ödevlerini yapmakta zorluk çektiklerini belirten öğrenciler, öğretmenlerinden sık sık konu tekrarları yapmalarını istemişlerdir. Bazı öğrenciler, ders sırasında diğer öğrencilerin neden olduğu olumsuz davranışlar nedeniyle öğretmenlerini iyi anlayamadıklarını, ders sırasında ekranı karalayan, gereksiz ses ve gürültü yapan, öğretmeni rahatsız eden öğrencilerden dolayı motivasyonlarını kaybettiklerini ve öğretmenlerinin de buna tepki olarak sistem üzerinden tüm öğrencilerin seslerini kapattığını belirtmişlerdir. Bu karmaşanın zaman zaman sınıf içinde de meydana geldiğini belirten öğrenciler, uzaktan eğitim sürecinde bunun daha çok hissedilir etki bıraktığını açıklamışlardır. Bazı öğrenciler ise ev ortamından kaynaklanan sorunlara yönelik eleştirilerde bulunmuşlardır. Küçük kardeşlerinin kendilerini sürekli rahatsız ettiğini belirten öğrenciler, sınıf ortamına duydukları özlemi dile getirmişlerdir. Bu öğrencilerin

bazıları, ailelerinin kendilerine uygun bir çalışma ortamı hazırlayamadığını da belirtmişlerdir.

Velilerin uzaktan eğitim sürecinde en çok eleştirdikleri konuların başında bağlantı sorunları gelmektedir. Bağlantı sorunları tüm katılımcılarda, uzaktan eğitime yöneltilen en büyük eleştiri olmuştur. Bu sorunun çözümüne yönelik iyileştirmelerin, uzaktan eğitimin kalitesini arttıracağı düşünülmektedir. Bazı veliler uzaktan eğitim sürecini verimsiz bulduklarını belirtmişlerdir. Bu durumun çocuklarında öğrenme kayıplarına yol açtığını ifade eden veliler, telafisi için öğretmenlerden özel ders, ek kaynak, konu tekrarı gibi taleplerde bulunduklarını açıklamışlardır. Bazı veliler ise uzaktan eğitimin, ilkokula giden çocukları için uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Özellikle 1. sınıfta öğrenim gören çocuklarının okuma-yazma sürecinde bile çok geride kaldığını, bunun çocuklarının eğitim hayatında olumsuz durumlara sebep olacağını belirtmişlerdir. Son olarak veliler, ders saatleri ve ders programlarına yönelik olarak eleştirilerde bulunmuşlardır. Bazı veliler aynı anda dersi olan çocukları için çaresiz kaldıklarını belirterek, uygulamanın çocuk sayısına göre planlanması gerektiğini savunmuşlardır.

Araştırmada katılımcılardan uzaktan eğitim sürecine yönelik olumlu görüşlerinin neler olduğunu belirtmeleri istenmiştir. Sonuçlar dört ayrı temada değerlendirilmiştir. Katılımcı öğretmenlere göre uzaktan eğitim sürecinin en olumlu yönü öğrencilerde ve kendilerinde teknoloji okuryazarlığı sağlamasıdır. Öğretmenler salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitimin, sağlıklı ve hijyenik olduğunu belirtmişlerdir. Bu süreci evde geçirdikleri için olası sağlık sorunlarının yaşanmadığını ya da bunu en düşük seviyede yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler uzaktan eğitim sürecini, zaman ve mekan esnekliği sağlaması nedeniyle olumlu bulmuşlardır. Köyde çalışan ve evi okula uzak olan öğretmenler bu sürecin kendileri için maddi anlamda olumlu geçtiğini belirtmişlerdir. Ayrıca çevrim içi derslerde zaman konusunda esnek bir planlama yapmalarına fırsat tanıdığını ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler ise uzaktan eğitimi, eğitimin sürekliliğini sağladığı için olumlu bulduklarını aktarmışlardır.

Öğrencilerin sürece yönelik olumlu görüşlerinin başında, uzaktan eğitimin salgına karşı sağlıklı olması gelmektedir. Bazı öğrenciler salgının kendilerini çok korkuttuğunu ve evde aldıkları eğitimin bu yönden olumlu olduğunu ifade etmişlerdir. Bu yönüyle salgının öğrenciler üzerinde psikolojik etkilerinin de olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Öğrenciler uzaktan eğitim döneminde teknoloji okuryazarlığı konusunda gelişme gösterdiklerini belirterek, farklı uygulamalar ve Web 2.0 araçları ile öğrenimlerine katkı sağladıklarını vurgulamışlardır. Ayrıca bazı öğrenciler bilgisayar ve akıllı telefonların sadece oyun oynama aracı olmadığını anladıklarını ifade etmişlerdir.

Uzaktan eğitim sürecini zaman ve mekan esnekliği sağlaması yönünden de olumlu bulduğunu açıklayan öğrenciler, eskisi kadar erken uyanmak zorunda kalmadıklarını, istedikleri zaman eğitime ulaşabildiklerini, servise binmek zorunda kalmadıklarını ve kışın dahi evde oldukları için üşümediklerini belirtmişlerdir. Son olarak bazı öğrenciler ise uzaktan eğitimi kişisel anlamda olumlu bulduklarını açıklamışlardır. Bir öğrenci okulda uğradığı akran zorbalığına uzaktan eğitim sürecinde maruz kalmadığını belirtmiştir. Bir öğrenci ise uzaktan eğitim sürecinin kendisini sınıfta olduğundan daha çok ön plana çıkardığını, derslere daha çok katılım sağlamaya başladığına değinmiştir. Başka bir öğrenci ise bu süreçte ailesiyle daha çok vakit geçirebilmenin kendisini çok mutlu ettiğini belirtmiştir.

Velilerin uzaktan eğitim sürecine yönelik olumlu görüşlerinin başında eğitimin sürekliliğinin sağlanması gelmektedir. Veliler çocuklarının eğitim hayatına tamamen ara verilmesi yerine uzaktan eğitim süreciyle de olsa devam edilmesini olumlu karşılamışlardır. Ayrıca uzaktan eğitim sürecinin evde geçmesinin salgına karşı sağlıklı olduğunu belirten veliler, bu durumun sağlık açısından riskleri azalttığını ifade etmişlerdir. Bazı veliler uzaktan eğitim sürecinin zaman ve mekan esnekliği sağladığını dile getirerek, çocuklarının anlamadığı konuları EBA üzerinden tekrar ederek öğrendiklerini, esnek bir çalışma planı uygulandığını, kışın soğukta servis ve trafik sorunlarıyla uğraşmaya gerek kalınmadığını ifade etmişlerdir. Son olarak bazı veliler kişisel nedenlerle uzaktan eğitimi olumlu bulmaktadır. Çeşitli nedenlerle örgün eğitime devam edemeyecek durumda olan öğrencilerin velileri, bu sürecin

çocukları için bir fırsat olduğunu belirtmişlerdir. Bazı veliler ise bu süreçte aile olmanın öneminin ortaya çıktığını, çocuklarıyla daha fazla vakit geçirebildiklerini, okulun ve öğretmenlerin değerini daha iyi anladıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmada bulguların yorumlanması ve buna yönelik sonuçların elde edilmesi sorulara verilen "evet" ve "hayır" yanıtlarının analizine göre yapılmış olsa da, kilit noktanın "bazen" yanıtları olduğunu belirtmek gerekir. Çünkü verilen "bazen" yanıtlarının araştırmada geniş bir yer tuttuğu görülmektedir. "Bazen" yanıtlarının uzaktan eğitim sürecinde olmak ya da olmamak arasında, olanaklar doğrultusunda ulaşılan durumlar olduğu ortaya çıkmaktadır. Örneğin internet bağlantısı olduğunu belirten velilerin yarıya yakını bu bağlantının canlı derslerde yeterli olduğunu belirtirken, geriye kalan çoğunluk ise "bazen" yanıtını vermiştir. Bu yanıtın verilmesinde internet hızı, internet kotasının yetersizliği, teknolojik olanaklar, yerleşim yeri ve hatta bireyin teknoloji kullanımından kaynaklı sorunlar olabilir. Bazı öğrenciler ise çok istedikleri halde maddi imkansızlıklar yüzünden uzaktan eğitim sürecine katılamadıklarını vurgulayarak, kendilerine imkan tanınsaydı eğitimden geri kalmayacaklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla bu sorunların iyi anlaşılıp çözüm yollarının bulunması uzaktan eğitimden alınan verimi arttıracaktır.

Araştırma sonuçlarına genel olarak bakıldığında uzaktan eğitim sürecinin tüm katılımcılar açısından zor geçtiği görülmektedir. Katılımcılar uzaktan eğitime yönelik yeterli teknolojik olanaklara ve internet altyapısına sahip olduklarını belirtseler de, sürecin sadece bununla sınırlı olmadığı görülmektedir. Katılımcıların görüşleri, beklentileri, sosyal ve ekonomik koşulları, eğitim seviyeleri, yaşam standartları gibi konuların da iyi analiz edilmesi ve sürecin buna uygun planlanması gerekmektedir. Araştırmada ortaya çıkan en net sonuç göstermektedir ki, katılımcılar okulda verilen eğitimi her yönden daha çok tercih etmektedirler. Bu yönüyle araştırmanın başta Çankırı İl Milli Eğitim Müdürlüğü olmak üzere, ilgili genel müdürlükler ve Milli Eğitim Bakanlığı için önemli bilgiler içerdiği düşünülmektedir. Adı geçen birimler tarafından araştırma sonuçlarının iyi analiz edilmesi hem salgın boyunca ortaya çıkan olumsuzlukları gözler önüne serecek hem de gelecekte uygulanabilecek uzaktan eğitim çalışmalarına ışık tutacaktır.

5.2. Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlara yönelik olarak şu öneriler sunulmuştur:

- Bu alanda yapılan çalışmalarda COVID-19 sonrasında artış yaşanmıştır. Yapılan çalışmaların çoğunlukla makale olduğu tespit edilmiştir. Gelecekte daha çok kullanılacak bir eğitim sistemi olacağı düşünülen uzaktan eğitim ile ilgili yüksek lisans ve doktora tezlerine ağırlık verilebilir.

- Uzaktan eğitim konulu çalışmaların COVID-19 öncesinde, ağırlıklı olarak yükseköğretim düzeyinde akademik personel ya da üniversite öğrencilerine yönelik çalışmalarla sınırlı olduğu görülmektedir. İlkokul kademesindeki öğrenci, öğretmen ve velilere yönelik çalışmaların sayısı çok azdır. Uzaktan eğitime yönelik çalışmalara, küçük yaş gruplarının ve çevrelerinin de dahil edilmesi olası sorunların belirlenmesine ve bunlara yönelik çözüm yollarının bulunmasına katkı sağlayabilir.

- COVID-19 sonrasında başlayan uzaktan eğitime yönelik çalışmaların genellikle literatür ağırlıklı araştırmalar olduğu, verilerin anket ve görüşme tekniği gibi veri toplama araçlarıyla toplandığı ve durum çalışması deseninde hazırlandığı görülmektedir. Ancak öğrencilerin bu süreçteki öğrenme durumlarını ortaya koyacak, öğrenme kayıplarını belirleyecek ve başarı durumlarını tespit edecek çalışmaların çok az sayıda olduğu görülmektedir. Bu sebeple uzaktan eğitimin etkililiğini ve kalitesini ortaya koyacak çalışmalara ağırlık verilebilir.

- Hem bu çalışmada hem de benzer konudaki çalışmalarda uzaktan eğitime yönelik en belirgin olumsuz sonucun "İnternet altyapısı ve bağlantı sorunları" olduğu görülmektedir. Ayrıca öğretmen ve öğrencilerin uzaktan eğitime erişim sağlayabilecekleri teknolojik olanakların da kolay ulaşılabilir olması gerekmektedir. Bu konuda önlem alacak en etkili ve yetkili organ devletin kendisi olacaktır.

Devletin bu süreci destekler nitelikte çalışmalar yapması çok önemlidir. Bu olanakların sağlanması eğitimde fırsat eşitliğinin uygulanmasını sağlayabilir.

- Uzaktan eğitim döneminde okul öncesi ve ilkokul kademesindeki öğrenciler birdenbire büyük bir teknolojik süreçle karşı karşıya kalmışlardır. Ancak öğrencilere yönelik teknoloji dersleri ortaokuldan itibaren başlamaktadır. Öğrencilerin teknoloji kullanımından kaynaklı sorunları en aza indirebilmek ve günümüz dünyasına uygun bireyleri küçük yaşlardan itibaren yetiştirebilmek için bu derslerin en azından ilkokul kademesinden başlayarak çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak müfredata dahil edilmesi önerilir.

- COVID-19 sonrasında başlayan uzaktan eğitim sürecine yönelik çalışmalarda il örneklemi araştırmalarının sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Genele yönelik yapılan çalışmaların verileri ortalama bir sonuç vermektedir. Ancak daha dar bir bölgede yapılan araştırmalar yerel sorunları ve bunlara yönelik çözüm önerilerini daha iyi ortaya koyacaktır. Bu nedenle konuya yönelik araştırmaların il bazında yaygınlaştırılması önerilir.

KAYNAKÇA

Abazaoğlu, İ. ve Umurhan, H. (2015). Uzaktan eğitim ve öğretim üyelerini uzaktan eğitime teşvik eden faktörler. *Journal of Research in Education and Teaching*. *4*(4), 353-363.

Agaoglu, E., Imer, G., ve Kurubacak, G. (2002). A case study of organizing distance education: anadolu university. *Turkish Online Journal of Distance Education, 3*(1), 45-51.

Akgül, G. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, ortaokul öğrencilerinin ve öğrenci velilerinin pandemi sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşleri.* (Yüksek Lisans Tezi). Yök Tez Kataloğu veri tabanından erişildi.

Akyıldız, S. T. (2020). College students' views on the pandemic distance education: a focus group discussion. *International Journal of Technology in Education and Sciences, 4*(4): 322-334.

Alçı, N. (2021, 17 Mayıs). AVM'ler açık, okullar kapalı… Kademeli normalleşme hayırlı olsun!. *HaberTürk*, 1.

Alevizou, G. (2020, 3 Nisan). Virtual schooling, Covid-gogy and digital fatigue. [Blog yazısı]. Erişim adresi: lse.ac.uk: https://blogs. lse.ac.uk/medialse/2020/04/03/virtual-schooling-covid-gogy-and-digital-fatigue/

Alkan, C. (1987). *Açıköğretim: Uzaktan eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Allen, I. E., ve Seaman, J. (2006). *Making the grade: Online education in United States.* Massachusetts: Sloan-Consortium.

Anadolu Ajansı. (2021, 16 Temmuz). Online ders anlatırken kalp krizi geçiren öğretmen hayatını kaybetti. Erişim adresi: https://www.trthaber.com/haber/ turkiye/online-ders-anlatirken-kalp-krizi-geciren-ogretmen-hayatini-kaybetti-519596.html

Anderson, J. (2020). The Coronavirus Pandemic Is ReshapingEducation. *Quartz.* Erişim adresi: https://qz.com/1826369/how-coronavirus-is-changing-education/

Andrew, A., Cattan, S., Costa Dias, M., Farquharson, C., Kraftman, L., Krutikova, S., Sevilla, A. (2020). *Learning during the lockdown: real-time data on children's experiences during home learning.* London: The Institute for Fiscal Studies.

Antalyalı, Ö.L. (2004). *Uzaktan eğitim algısı ve yöneylem araştırması dersinin uzaktan eğitim ile verilebilirliği.* (Yüksek Lisans Tezi). Yök Tez Kataloğu veri tabanından erişildi.

Arar, A. ve Çakmakçı, B. (1999). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi, uzaktan eğitim uygulama modelleri ve maliyetleri. *Uzaktan Eğitim Sempozyumu.* Kara Kuvvetleri Eğitim ve Doktrin Komutanlığı. 15-16 Kasım 1999. Ankara: Balgat.

Aziz, A. (1982). *Radyo ve televizyonla eğitim.* Ankara Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Merkezi (EFAM). Ankara: Sevinç Matbaası.

Bahçeşehir Üniversitesi. (2020). *Uzaktan eğitim süreci üzerine veli, öğretmen ve öğrencilerden elde edilen veriler ile ilgili araştırma bulgularının raporu.* Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Bakioğlu, B. ve Çevik, M. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde Fen Bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Article in Turkish Studies 15*(4), 109-129.

Balaban, F. ve Hanbay Tiryaki, S. (2021). Corona Virüs (COVID-19) nedeniyle mecburi yürütülen uzaktan eğitim hakkında öğretmen görüşleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi, 10* (1), 52-84.

Balcı, A. (2020). COVID-19 özelinde salgınların eğitime etkileri. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama, 3*(3), 75-85.

Banar, K. ve Fırat, M. (2015). Bütüncül Bir Bakıştan Açık ve Uzaktan Eğitim: Türkiye Özeli, *Yeğitek Uzaktan Eğitim Özel Sayısı,* 18-23.

Barkan, M. (1988). *Eğitim amaçlı iletişim ve videonun işlevleri: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinde örgütsel uygulama model önerisi.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Bartlett JD, Griffin JL, Thomson D. (2020). *Resources for supporting children's emotional well-being during the COVID-19 pandemic.* COVID-19 Publications by UMass Chan Authors. Erişim adresi: https://escholarship.umassmed.edu/covid19/5

Başaran, I. E. (1978). *Eğitime Giriş*. Ankara: Bimaş Matbaacılık.

Bennett, R., Uink, B., ve Cross, S. (2020). *Beyond the Social: Cumulative implications of COVID-19 for first nations university students in Australia*. Social Sciences, Humanities Open, 2(1). doi: https://doi.org/10. 1016/j.ssaho. 2020.100083

Bothwell, E., ve McKie, A. (2020). *Universities 'may have to close' to prevent spread of coronavirus.* Erişim adresi: https://www.timeshig hereducation.com/news/universities-may-haveclose-toprevent-spread-coronavirus

Bozkurt, A. (2016). *Bağlantıcı kitlesel açık çevrimiçi derslerde etkileşim örüntüleri ve öğreten-öğrenen rollerinin belirlenmesi.* (Doktora tezi). Yök Tez Kataloğu veri tabanından erişildi.

Bozkurt, A. (2017). Türkiye'de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *AUAd, 3*(2), 85-124.

Bozkurt, A. (2020). Educational technology research patterns in the realm of the digital knowledge age. *Journal of Interactive Media in Education, (In Press).* https://doi.org/10.5334/jime.570

Bozkurt, A., ve Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to CoronaVirus pandemic. *Asian Journal of Distance Education, 15*(1), i-vi. https://doi.org/10.5281/zenodo.3778083

Burgess, S., Sievertsen, H. H. (2020) Schools, Skills, and Learning: The Impact of COVID-19 on Education. *CEPR Policy Portal.* Erişim adresi: https://voxeu.org/article/impact-covid-19-education

Burke, J. ve Dempsey, M. (2020). *COVID-19 Practice in primaryschools in Ireland report.* National University of Ireland Maynooth, Ireland. Erişim adresi: https://www.into.ie/app/uploads/2020/04/COVID-19-Practice-in-Primary-Schools-Report-1.pdf.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. Ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (18. basım). Ankara: Pegem Akademi.

Campbell T. D. (1974 - 1975). Equality of opportunity. *Proceedings of the Aristotelian Society, New Series, 75,* 51-68.

Cumhuriyet Gazetesi. (2022, 1 Şubat). *Türkiye internet hızında dünyada 103. sırada.* DHA, 01/02/2022. Erişim adresi: https://www.cumhuriyet.com.tr/ turkiye/turkiye-internet-hizinda-dunyada-103-sirada-1904372

Çakın, M., ve Akyavuz, E. K. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansıması öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research,* 6(2):165-186. https://doi.org/10.24289/ijsser.747901.

Çallı, İ., İşman, A. ve Torkul, O. (2001). Sakarya Üniversitesi'nde uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve geleceği. *I. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu ve Fuarı.*

Çeliktürk, S. Z. (2021). Covid-19 salgın döneminde ilkokul birinci sınıf öğretmenlerinin ilk okuma yazma deneyimleri: fenomenolojik bir araştırma. *15. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi Özet Bildiri Kitabı,* 191-192.

d'Orville, H. (2020). COVID-19 causes unprecedented educational disruption: Is there a road towards a new normal?. *Prospects,* 1-5. https://doi.org/10.1007/s11125-020-09475-0

Damm, D. (2020). *How will the Covıd-19 pandemic ımpact the future of education?* Erişim adresi: https://www.wise-qatar.org/how-will-the-covid-19-pandemic-impact-the-future-of-education/

Daniel, J. (2020). *Education and the Covid-19 pandemic*. Springer.

Demiray, U. ve Adıyaman, Z. (2002). *Kuruluşunun 10. yılında Açıköğretim lisesi ile ilgili çalışmalar kaynakçası (1992–2002).* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü Yayınları.

Demirel, Ö. (2011). *Eğitimde Yeni Yönelimler.* Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Derin Yoksulluk Ağı ve Açık Alan Derneği, (2020). *Pandemi döneminde derin yoksulluk ve haklara erişim araştırması: Yerel yönetimlere kriz dönemi sosyal destek programları için öneriler.* Erişim adresi: https://derinyoksullukagi.org/wp-content/uploads/2020/11/Pandemi-doneminde-derin-yoksulluk-ve-haklara-erisim-arastirmasi-Yerel-Yonetimlere-Kriz-Donemi-Sosyal-Destek.pdf.

Dewey, J. (1939). *Türkiye Maarifi Hakkında Rapor*. İstanbul: Devlet Basımevi. Erişim adresi: https://www.tbmm.gov.tr/

Duffy, T., Gilbert, I., Kennedy, D. ve Kwong, P. W. (2002). Comparing distance education and conventional education: Observations from a comparative study of post-registration nurses. *ALT-J: Research in Learning Technology, 10*(1), 70-82.

Durak, G., Çankaya, S., İzmirli, S. (2020). Covid-19 pandemi döneminde Türkiye'deki üniversitelerin uzaktan eğitim sistemlerinin incelenmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED), 14* (1), 787-809.

Engzell, P., Frey, A. ve Verhagen, M. (2020). *Learning inequality during the COVID-19 pandemic*. Mimeo, University of Oxford.

Ergüney, M. (2015). Uzaktan eğitimin altı evresi. *YEĞİTEK.12*, 25-31

Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme.* Ankara: Yelkentepe Yayın.

Erümit, S. F. (2020). *The distance education process in K–12 schools during the pandemic period: evaluation of implementations in Turkey from the student perspective.* Technology, Pedagogy and Education.

Executive Board Resolution (EBR) on EI's Response to the Covid-19 Pandemic. The Executive Board Of Education International, Meeting Online On 3 April 2020.

Fidan, N. (1996). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Alkım Yayınevi.

Fleming, N. (2020). *Curbing teacher burnout during the pandemic.* The Eagle Eye. American History High School. Allison R. De Vaughn, Principal.

FONO Açıköğretim ve Yayıncılık. (2021). *Yabancı dil denince FONO*. Powered by nopCommerce. Erişim adresi: https://www.fono.com.tr/hakkimizda

Gökdağ, D. (1986). *Uzaktan eğitimde basılı materyaller (Açıköğretim Fakültesi Örneği).* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Gürses, A. (2010). *Geleneksel öğretim nedir, ne değildir?.* Araştırma Projesi Eğitimi Çalıştayı, (ss. 1-85), Temmuz 2010. Çanakkale, Atatürk Üniversitesi K. K. Eğitim Fakültesi, Kimya Eğitimi Anabilim Dalı.

Halıcı, U., Atalay V., Leblebicioğlu K., Arkan H., Mülayim, A. ve Ceren S. (2021) *İnternet üzerinde uzaktan eğitim: ODTÜ'de java tabanlı bir görüntü işleme.* ODTÜ, Ankara. Erişim tarihi: https://www.cs.bilkent.edu.tr/~david/ desymposium /TurkeyCD/halt.htm

Hızal, A. (1983). *Uzaktan öğretim süreçleri ve yazılı gereçler: Eğitim teknolojisi açısından yaklaşım,* Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Homberg, B. (2008). *The evolution, principlesand practices of distance education.* 11. basım. Oldenburg: BIS-Verlag Der Carl von Ossietzky Universität Oldenburg.

Irmak, M. (1974). Türkiye'de mektupla öğretim çalışmaları. *Halk eğitim Bülteni, VIII*(47).

İhlas Haber Ajansı. (2020). *Canlı ders veren öğretmen çiftin 1,5 yaşındaki çocukları balkondan düşüp öldü.* Erişim adresi: https://www.haberturk.com/konya-haberleri/81079141-canli-ders-veren-ogretmen-ciftin-1-5-yasindaki-cocuklari-balkondan-dusup-oldu

İşman, A. (2008). *Uzaktan Egitim.* Ankara: Pegem Akademi.

Karakaş, İ. (2000). Kara Kuvvetleri Eğitim ve Doktrin Komutanlığınca yapılan uzaktan eğitim çalışmaları. *Bilişim Teknolojileri Işığında Eğitim Konferansı.* Türkiye Bilişim Derneği, Ankara.

Karatepe, F., Küçükgençay, N. ve Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi, 7*(53), 1262-1274.

Kaya, Z. (1996). *Uzaktan Eğitimde Ders Kitapları (Açıköğretim Lisesi Örneği).* Ankara: Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi.

Kaya, Z. (1998). *Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. yılında uzaktan eğitim uygulamalarımız.* Milli Eğitim Yayınları, Sayı 139.

Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Kaya, Z. ve Odabaşı, F. (1996). Türkiye'de uzaktan eğitimin gelişimi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 1*(1), 15-34.

Kazu, H., Bahçeci, F. & Özer İlhan, M. G. (2021). Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim uygulamalarını değerlendirmeleri. *Journal of History School, 53*, 2601-2627.

Kırık, M.A. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi. 21(*5), 73-94.

Kurnaz, A., Kaynar, H., Şentürk Barışık, C. ve Doğrukök, B. (2020). Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Milli Eğitim, 49*(1), 293-322.

Kurnaz, E. ve Serçemeli, M. (2020). COVID-19 pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma, *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi, 5*(4), 40-53.

Lau, J., Yang, B. ve Dasgupta, R. (2020). *Will the coronavirus make online education go.* Erişim adresi: viral.https://www.timeshighereducation.com/features/will-coronavirusmake-online-education-go-viral

Lee, S.J., Ward, K.P., Chang, O.D. ve Downing, K.M. (2020). Parenting activities and the transition to home-based education during the Covid-19pandemic, *Children and Youth Services Review,* 117.

Lieberman, M. (2020, 09 22). *COVID-19 & remote learning: How to make it work.* Erişim adresi: https://www. edweek.org/technology/covid-19-remote-learning-howto-make-it-work/2020/07

McElrath, K. (2020, 26 Ağustos). Nearly 93% of Households With School-Age Children Report Some Form of Distance Learning During COVID-19. *Retrieved from Schooling During the COVID-19 Pandemic*. Erişim adresi: https://www.census.gov/library/ stories/2020/08/schooling-during-the-covid-19-pandemic.html

MEB (1982). *Yaygın Yükseköğretim Kurumu (YAYKUR)*. Ankara, Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu Matbaası.

Moore, M. G. ve Kearsley, G. (2005). *Distance education: A systems view*. Belmont, CA: Thomson Wadsworth.

Moore, M. G. ve Kearsley, G. (2011). *Distance education: A systems view of online learning*. 3.basım. Belmont, CA: Wadsworth.

Morgan, H. (2020). Best practices for ımplementing remote learning during apandemic, the clearing house. *A Journal of Educational Strategies, Issues And Ideas. 93*(3), 135141. doi:10.108 0/00098655.2020.1751480.

Mshvidobadze, T. ve Gogoladze, T. (2012). About Web-Based Distance Learning. *International Journal of Distributed and Parallel Systems (IJDPS)*. *3*(3). Georgia.

Mulenga, E. M. ve Marbán, J. M. (2020). Is COVID-19 the gateway for digital learning in mathematics education?. *Contemporary Educational Technology,* 12(2), 269. https://do i.org/10.30935/cedtech/7949.

Nasir, M. (2020). Impact of the 2019-20 coronavirus pandemic on education. *International Journal of Health Prefences Research.* doi: 10.13140/RG.2.2.27946.98245

Odabaşı, F. ve Z. Kaya (1997). Distance Education in Turkey: Past, Present and Future. *In proceedings of World conference on education in india: The next millennium held in New Delhi* (ss.1-16), 12-14 November, India.

Olağanüstü durumlarda eğitim ve öğretime ara verilmesi halinde sınıf geçme ve öğrenci başarısının değerlendirilmesi (2020, 8 Mayıs). *Resmi Gazete* (Sayı:31121. Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/ 2020/05/20200508.pdf

Özel, S. (2020, 4 Aralık). Uzaktan Eğitim ve Yaşanan Sorunlar. *Hürriyet.* Erişim adresi: https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/yazarlar/doc-dr-serkan-ozel/ uzak tan-egitim-ve-yasanan-sorunlar-41679484 adresinden erişilmiştir.

Özer, B. (1989). Türkiye'de uzaktan eğitim: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nin uygulamaları. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2*(2), 1-24.

Özer, M. (2020). *Covid-19 Salgını Sonrası Dünyada Eğitim.* Erişim adresi: https://www.meb.gov.tr/covid-19-salgini-sonrasi-dunyada-egitim/haber/20936/tr

Öztürk, B. ve Çetinkaya, A. (2021). *Pandemi döneminde bir eğitim aracı olarak televizyon:* TRT EBA TV. *İNİF E- Dergi, 6*(1), 140-162.

Öztürk, E. (2015). *Sosyal bilimler metodolojisinde bir yaklaşım olarak pragmatizm.* (Doktora Tezi). Yök Tez Katoloğu veri tabanından erişildi.

Pandemi sürecinde İtalya'da eğitim. (2021). Erişim adresi: https://italyada egitim.com/pandemi-surecinde-italyada-egitim

Peragine, V. ve Serlenga, L. (2008). Higher education and equality of opportunity in Italy. *Research on Economic Inequality, 16,* 67-97.

Pınar, M. A. ve Akgül, D. G. (2020). The opinions of secondary school students about giving science courses with distance education during the Covid-19 pandemic. *Journal of Current Researches on Social Sciences, 10*(2), 461-486.

Rasmitadila, Aliyyah, R. R., ve Rachmadtullah, R. (2020). The perceptions of primary school teachers of online learning during the Covid-19 pandemic period: A case study in Indonesia. *Journal of Ethnic and Cultural Studies, 7*(2), 90-109.

Reimers, F. M. ve Schleicher, A. (2020). *2020 COVID-19 Pandemisine Karşı Eğitimde Atılabilecek Adımlara Rehberlik Edecek Bir Çerçeve*. Küresel Eğitim İnovasyon Girişimi, Harward Eğitim Enstitüsü ve Eğitim ve Becerileri Başkanlığı, Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü.

Rodriguez, C. O. (2012). *MOOCs and the AI-Stanford like courses: Two successful and distinct course formats for massive open online courses, European Journal of open, distance and e-learning.* Erişim adresi: http://www.eurodl.org/?p=current&article&article=516#MobiMOOC

Roy, D. (2020). *Trying to home school because of coronavirus? Here are 5 tips to help your childlearn.* Erişim adresi: https://theconversation.com/trying-to-homeschool-because-ofcoronavirus-here-are-5-tips-to-help-your-child-learn-133773.

Rumble, G. (1986). The Planning and Management of Distance Education. *London: Croom Helm,* 56-58.

Rüzgar, N. S. (2004). Distance education in Turkey. Turkish online journal of distance education-*TOJDE, 5*(2), 22-32.

Sarı, T., ve Nayır, F. (2020). Challenges in distance education during the (Covid-19) pandemic period. *Qualitative Research İn Education. 9*(3), 328-360.

Schlosser, A.L. ve Simonson, R.M. (2009). *Distance Education: Definitions and Glossary of Terms.* IAP.

Schunk, D. H. (2008). *Learning Theories: An Educational Perspective. SaddleRiver, New Jersey: Person Education. Eğitimsel bir Bakışla Öğrenme Teorileri.* (Çev. Ed. Şahin M.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Serçemeli, M. ve Kurnaz, E. (2020). Covıd-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi. 4*(1), 40-53.

Strateji Geliştirme Hizmetleri Birimi. (2022). *2021 / 2022 eğitim öğretim yılı ilkokullardaki öğretmen ve öğrenci sayısı.* Çankırı: İl Milli Eğitim Müdürlüğü.

Şenel Çoruhlu, T. ve Uzun, A. (2021). Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları problemlerin tespit edilmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10*(2), 61-79. doi: 10.17539/amauefd.1024195

T.C. Cumhurbaşkanlığı, İletişim Başkanlığı. (2021). *Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk, EBA TV öğretmenlerinin 10 ayda 10 bin ders videosuyla rekora imza attığını duyurdu.* Erişim adresi: https://www.iletisim.gov.tr/turkce/yerel_basin/detay/milli-egitim-bakani-ziya-selcuk-eba-tv-ogretmenlerinin10-ayda-10-bin-ders-videosuyla-rekora-imza-attigini-duyurdu

Telli, S. G. ve Altun, D. (2021). Coronavirus (Covid-19) pandemisi döneminde çevrimiçi öğrenme. *Üniversite Araştırmaları Dergisi. 4*(2), 90-107. doi: 10.32329/uad.916837

Tezcan, M. (2019). *Eğitim sosyolojisi.* 19. basım. Ankara: Anı Yayıncılık.

Toptaş, V. & Öztop, F. (2021). Primary School Teachers' Views on Learning Deficiencies in Mathematics Lessons in the Process of Distance Education. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 7* (3), 373-391. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/ekuad/issue/67798/1051928

Trzcinska-Krol, M. (2020). Students with special educational needs in distance learning during the COVID-19 pandemic – parents' opinions. *Interdisciplinary Contexts of Special Pedagogy, 29*(2020), 173-174.

TÜİK (2020). *Hanehalkı bilişim teknolojileri (bt) kullanım araştırması: 2020.* Erişim adresi: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)- Kullanim-Arastirmasi-2020-33679

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). *T.C. Resmi Gazete,* 17863, 9 Kasım 1982.

Uluğ, F. (1995). Ortaöğretim için bir uzaktan eğitim modeli: Açıköğretim lisesi, *Milli Eğitim,* Sayı 11.

Uluğ, F. ve Kaya, Z. (1997). *Uzaktan eğitim yaklaşımıyla ilköğretim*. Ankara: Uzaktan Eğitim Vakfı

Umurhan, H. (2014). *Öğretim elemanlarını uzaktan eğitime teşvik eden unsurlar: Gazi Üniversitesi örneği.* (Yüksek lisans tezi). Yök Tez Kataloğu veri tabanından erişildi.

UNESCO (2020). *UNESCO COVID-19 education response: how many students are at risk of not returning to school?* Advocacy paper. Erişim adresi: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/ pf0000373992

UNESCO (2021). *Education: From disruption to recovery.* Erişim adresi: https://en.unesco.org/covid19/educationresponse.

UNICEF. (2022). *UNICEF uyarıyor: COVID-19'un eğitimde neden olduğu kayıpların boyutu 'neredeyse başa çıkılamaz' seviyelere ulaştı.* Erişim adresi: https://www.unicef.org/turkey/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/unicef-uyar%C4%B1yor-covid-19un-e%C4%9Fitimde-neden-oldu%C4%9Fu-kay%C4%B1plar%C4%B1n-boyutu-neredeyse-ba%C5%9Fa

Verduin, J. R. ve Clark, Jr. T. A. (1994), *Uzaktan eğitim: Etkin uygulama esasları* (Çev: İ. Maviş), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.

Xia, J. (2020). Practical exploration of school-family cooperative education during the COVID19 epidemic: A case study of Zhenjiang Experimental School in Jiangsu Province, China. *Best Evidence of Chinese Education, 4*(2), 521-528.

Xie, Z., ve Yang, J. (2020). Autonomous learning of elementary students at home during the COVID-19 epidemic: A case study of the Second Elementary School in Daxie, Ningbo, Zhejiang Province, China. *Best Evidence of Chinese Education, 4*(2), 535-541.

Yadigar, H. ve Yadigar, G. C. (2021). İlkokullarda uzaktan eğitime yönelik paydaş görüşleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12*(2), 526-566. doi: 10.54558/jiss.943013

Yamomoto, G.T. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (Online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi. 3*(1), 25-34.

YEĞİTEK, (2018). *Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün kısa tarihçesi.* Erişim tarihi: https://yegitek.meb.gov.tr/www/tarihce/icerik/15

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 6. basım. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, M. C. ve Özsepet, M. (2021). Covid-19 pandemi döneminde eğitim: Öğretmen deneyimleri. *15. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi Özet Bildiri Kitabı.*

Yurdakal İ. H., ve Susar Kırmızı F. (2021). COVID- 19 salgını sürecinde gerçekleştirilen acil uzaktan eğitime ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/ Journal of Higher Education and Science, 11*(2), 290-302. https://doi.org/10.5961/jhes.2021.449

EKLER

EK-1: Öğretmenlere Yönelik Anket Formu

BÖLÜM-I: KİŞİSEL BİLGİLER	
1. 2019 / 2020 eğitim-öğretim yılı Mart ayından itibaren Çankırı'da uygulanan uzaktan eğitimin herhangi bir sürecine katıldınız mı?	1. Evet 2. Hayır
2. Çalıştığınız ilçe.	1. Merkez 2. Atkaracalar 3. Bayramören 4. Çerkeş 5. Eldivan 6. Ilgaz 7. Kızılırmak 8. Korgun 9. Kurşunlu 10. Orta 11. Şabanözü 12. Yapraklı
3. Çalıştığınız yerleşim birimi.	1. Şehir 2. Köy / Mahalle
4. Cinsiyetiniz.	1. Kadın 2. Erkek
5. Yaşınız.	1. 20-29 2. 30-39 3. 40-49 4. 50-59 5. 60 ve üzeri
6. Statünüz.	1. Sınıf öğretmeni 2. Müdür yetkili öğretmen 3. Müdür 4. Müdür yardımcısı 5. Branş öğretmeni(Belirtiniz):……
7. Kıdem yılınız (Yıl olarak).	.....
8. Eğitim düzeyiniz.	1. Önlisans 2. Lisans 3. Yüksek lisans 4. Doktora
BÖLÜM-II: UZAKTAN EĞİTİME YÖNELİK BİLGİLER	
9. İnternete erişim sağlama türünüz (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).	1. Akıllı telefon(Mobil internet) 2. Ev interneti 3. Diğer(Belirtiniz):……..
10. İnternet sağlamak için ödediğiniz aylık ücret.	.....
11. Uzaktan eğitime erişimde hangi teknolojik araçlardan yararlandınız? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).	1. Bilgisayar 2. Tablet 3. Akıllı telefon 4. Diğer(Belirtiniz):……..
12. Uzaktan eğitimde daha verimli olmak için hangi teknolojik araç-gereçlerinizi yenilemek ya da almak durumunda kaldınız? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).	1. İhtiyaç duymadım 2. Bilgisayar 3. Tablet 4. Akıllı telefon 5. Grafik tablet 6. Hızlı internet tarifesi 7. Diğer(Belirtiniz):……
13. Uzaktan eğitime erişimde elinizde bulunan teknolojik araçlar yeterli oldu mu?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
14. Ev internetiniz var mı?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
15. İnternet bağlantınız canlı ders anlatımları için yeterli oldu mu?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
16. Uzaktan eğitimde aktif rol oynadığınızı düşünüyor musunuz?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
17. EBA'nın içeriğini yeterli buldunuz mu?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
18. TV üzerinden öğrencilere verilen eğitimi yeterli buldunuz mu?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
19. Öğrencileriniz okul eğitimine göre uzaktan eğitime de düzenli katılım sağladılar mı?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
20. Uzaktan eğitimin devam etmesini ister misiniz?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
21. Uzaktan eğitim sırasında öğrenci ve velilerinizden talepler oldu mu?	1. Evet 2. Hayır
22. Cevabınız evet ise ne tür talepler oldu?	…….. ……..
23. Uzaktan eğitim sürecinde varsa sizi en çok zorlayan durumlar neler oldu?	…….. ……..
24. Uzaktan eğitimin en çok eleştirdiğiniz yönlerini yazınız.	…….. ……..
25. Uzaktan eğitimin en çok hoşunuza giden yönlerini yazınız.	…….. ……..

EK-2: Öğrencilere Yönelik Anket Formu

BÖLÜM-I: KİŞİSEL BİLGİLER	
1. 2019 / 2020 eğitim-öğretim yılı Mart ayından itibaren Çankırı'da uygulanan uzaktan eğitimin herhangi bir sürecine katıldınız mı?	1. Evet 2. Hayır
2. Eğitim gördüğünüz ilçe.	1. Merkez 2. Atkaracalar 3. Bayramören 4. Çerkeş 5. Eldivan 6. Ilgaz 7. Kızılırmak 8. Korgun 9. Kurşunlu 10. Orta 11. Şabanözü 12. Yapraklı
3. Eğitim gördüğünüz yerleşim birimi.	1. Şehir 2. Köy / Mahalle
4. Cinsiyetiniz.	1. Kız 2. Erkek
5. Uzaktan eğitim sürecinde kaçıncı sınıfta öğrenciydiniz? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)	1. 1. sınıf 2. 2. sınıf 3. 3. Sınıf 4. 4. sınıf
BÖLÜM-II: UZAKTAN EĞİTİME YÖNELİK BİLGİLER	
6. Evinizde bulunan iletişim araç – gereçleri nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)	1. Televizyon 2. Akıllı telefon 3. Tablet 4. Bilgisayar 5. Diğer(Belirtiniz)……
7. Uzaktan eğitime nasıl erişim sağladınız? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)	1. EBA canlı ders (ZOOM) 2. EBA üzerinden (Kayıtlı Videolar) 3. Televizyon 4. Okulumuzun hazırladığı dijital içeriklerden 5. Diğer(Belirtiniz)……..
8. Uzaktan eğitime erişiminizi kolaylaştırmak için ailenizin yenilediği ya da satın aldığı teknolojik araç-gereçleri işaretleyiniz. (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)	1. İhtiyaç duymadım 2. Bilgisayar 3. Tablet 4. Akıllı telefon 5. Televizyon 6. Hızlı internet tarifesi 7. Diğer(Belirtiniz):……..
9. Uzaktan eğitime erişimde elinizde bulunan teknolojik araçlar yeterli oldu mu?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
10. Uzaktan eğitim sırasında yaşanan sorunlarda yanınızda size yardım edebilecek birisi var mıydı?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
11. Uzaktan eğitim sürecinde internete erişiminiz var mıydı?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
12. Televizyon ile uzaktan eğitime her zaman erişebildim.	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
13. EBA üzerinden uzaktan eğitime her zaman erişebildim.	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
14. EBA (ZOOM) üzerinden canlı ders ile uzaktan eğitime her zaman erişebildim.	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
15. Aldığım uzaktan eğitim okulda verilen eğitime göre daha öğreticiydi.	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
16.Uzaktan eğitimde verilen derslerden memnun kaldım.	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
17. Uzaktan eğitimde verilen ödevleri tamamladım.	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
18. Uzaktan eğitimin devam etmesini ister misiniz?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
19. Okuldaki eğitimi her yönden daha çok tercih ederim.	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
20. Uzaktan eğitim sırasında öğretmenlerinizden yardım taleplerinde bulundunuz mu?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
21. Cevabınız evet ise ne tür talepler oldu?	…….. ……..
22. Uzaktan eğitim sürecinde varsa sizi en çok zorlayan durumlar neler oldu?	…….. ……..
23. Uzaktan eğitimin en çok eleştirdiğiniz yönlerini yazınız.	…….. ……..
24. Uzaktan eğitimin en çok hoşunuza giden yönlerini yazınız.	…….. ……..

EK-3: Velilere Yönelik Anket Formu

BÖLÜM-I: KİŞİSEL BİLGİLER	
1. 2019 / 2020 eğitim-öğretim yılı Mart ayından itibaren Çankırı'da uygulanan uzaktan eğitimin herhangi bir sürecine katıldınız mı?	1. Evet 2. Hayır
2. Çocuğunuzun eğitim gördüğü ilçe.	1. Merkez 2. Atkaracalar 3. Bayramören 4. Çerkeş 5. Eldivan 6. Ilgaz 7. Kızılırmak 8. Korgun 9. Kurşunlu 10. Orta 11. Şabanözü 12. Yapraklı
3. Çocuğunuzun eğitim gördüğü yerleşim birimi.	1. Şehir 2. Köy / Mahalle
4. Cinsiyetiniz.	1. Kadın 2. Erkek
5. Yaşınız.	1. 20-29 2. 30-39 3. 40-49 4. 50-59 5. 60 ve üzeri
6. Uzaktan eğitim döneminde aynı anda eğitim gören çocuk sayınız.	1. 1 2. 2 3. 3 4. 4 5. 5 6. 6 ve üzeri
7. Eğitim düzeyiniz.	1. Okur-yazar 2. İlkokul 3. Ortaokul 4. Lise 5. Önlisans 6. Lisans 7. Yüksek lisans 8. Doktora
8. Mesleğiniz.	……..
BÖLÜM-II: UZAKTAN EĞİTİME YÖNELİK BİLGİLER	
9. İnternete erişim sağlama türünüz (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).	1. Akıllı telefon(Mobil internet) 2. Ev interneti 3. Diğer(Belirtiniz):…….
10. İnternet sağlamak için ödediğiniz aylık ücret.	.....
11. Uzaktan eğitime erişimde çocuğunuza hangi teknolojik araçları sağladınız? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).	1. Bilgisayar 2. Tablet 3. Akıllı telefon 4. Televizyon 4. Diğer(Belirtiniz):…….
12. Uzaktan eğitimin daha verimli olması için hangi teknolojik araç-gereçlerinizi yenilemek ya da satın almak durumunda kaldınız? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).	1. İhtiyaç duymadım 2. Bilgisayar 3. Tablet 4. Akıllı telefon 5. Televizyon 6. Hızlı internet tarifesi 7. Diğer(Belirtiniz):……..
13. Uzaktan eğitime erişimde elinizde bulunan teknolojik araçlar yeterli oldu mu?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
14. Ev internetiniz var mı?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
15. İnternet bağlantınız canlı ders anlatımları için yeterli oldu mu?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
16. Uzaktan eğitim sırasında çocuğunuza destek sağlayabildiniz mi?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
17. Uzaktan eğitim sırasında çocuğunuza gerekli ortamı sağlayabildiniz mi?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
18. Uzaktan eğitimi verimli buldunuz mu?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
19. EBA'nın içeriğini yeterli buldunuz mu?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
20. EBA içeriğine ulaşımda sorun yaşadınız mı?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
21. TV üzerinden çocuğunuza verilen eğitimi yeterli buldunuz mu?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
22. Uzaktan eğitimin devam etmesini ister misiniz?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
23. Uzaktan eğitim sırasında öğretmenlerden yardım taleplerinde bulundunuz mu?	1. Evet 2. Bazen 3. Hayır
24. Cevabınız evet ise ne tür talepler oldu?	…….. ……..
25. Uzaktan eğitim sürecinde varsa sizi en çok zorlayan durumlar neler oldu?	…….. ……..
26. Uzaktan eğitimin en çok eleştirdiğiniz yönlerini yazınız.	…….. ……..
27. Uzaktan eğitimin en çok hoşunuza giden yönlerini yazınız.	…….. ……..

EK-4: Bilgilendirilmiş Onam Formu ve Çalışmaya Katılım Onayı

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi **Hakkı YADİGAR** tarafından yürütülen **"COVID-19 Döneminde İlkokullarda Uzaktan Eğitim Süreci: Çankırı Örneği"** başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkına sahipsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayınız. Bu formlardan elde edilecek tüm bilgiler, **tamamen gizli tutulacak, araştırmacının isteği dışında herhangi bir başka çalışmada kullanılmayacak ve yalnızca araştırma amacı ile kullanılacaktır.**

Not: Vereceğiniz yanıtlarda uzaktan eğitim sürecini göz önünde bulundurmanız, araştırmanın sonuçları açısından önem taşımaktadır. Teşekkür ederiz.

1. Çalışmaya Katılım Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. **Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri, faydaları ve ses/görüntü kaydı alınacağı sözlü olarak da anlatıldı.** Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı ve sorumlu olmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)
Adı-Soyadı:
İmzası:

(Varsa) Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin;

Veli veya Vasisinin (kendi el yazısı ile)
Adı-Soyadı:
İmzası:

Not: *Bu form, iki nüsha halinde düzenlenir. Bu nüshalardan biri imza karşılığında gönüllü kişiye verilir, diğeri araştırmacı tarafından saklanır.*

EK-5: Etik Kurul Raporu

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL DEĞERLENDİRME FORMU

Toplantı No:	26
Araştırmanın Yürütücüsü:	HAKKI YADİGAR
Araştırmanın Başlığı:	COVID-19 Döneminde İlkokullarda Uzaktan Eğitim Süreci: Çankırı Örneği
Karar Tarihi:	05-08-2022
Kurul Görüşü:	Kabul Edilmiştir. Araştırmanın/Projenin uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

SONUÇ: Kabul Edilmiştir. Araştırmanın/Projenin uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

Başkan
Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ
İMZA

Başkan Yardımcısı
Doç. Dr. Ela Özkan CANBOLAT
İMZA

Üye
Prof. Dr. Gülcihan YILDIRIM
İMZA

Üye
Doç. Dr. Hakan ÇOLAK
İMZA

Üye
Doç. Dr. Bilgehan TEKİN
İMZA

Üye
Doç. Dr. Emine ÇELİKSOY
İMZA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Serap Aslan COBUTOĞLU
İMZA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Haydar KOÇ
İMZA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Süheyla BOZKURT
İMZA

Üye
Avukat Mehmet ÇAKMAK
İMZA

Belge Doğrulama Adresi:
https://etikkurul.karatekin.edu.tr/dogrulama/61f0586f6c4d407

Çankırı Karatekin Üniversitesi

EK-6: Araştırma İzin Talebi (Karatekin Üniversitesi)

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-49835440-010-64584
Konu : Araştırma İzni (Hakkı YADİGAR)

ÇANKIRI VALİLİĞİNE
(İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı 1983110303 numaralı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Hakkı YADİGAR "COVİD-19 Döneminde İlkokullarda Uzatan Eğitim Süreci: Çankırı Örneği" konulu tez çalışması için müdürlüğünüze bağlı resmi ilkokullarda yönetici, öğretmen, öğrenci ve öğrenci velileri ile Çevrimiçi olarak ankete dayalı görüşme yapmak için izin talep etmektedir. İlgili öğrenciye araştırma konusu kapsamında gerekli kolaylığın gösterilmesi hususunda bilgilerini ve gereğini arz/rica ederim.

Prof. Dr. Coşkun POLAT
Enstitü Müdürü

Ek: Araştırma İzni (Hakkı YADİGAR)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu : 4I23-OM8V-867O Belge Doğrulama Adresi : https://ebyssorgu.karatekin.edu.tr

Adres: Çankırı Karatekin Üniversitesi Rektörlük Ek Hizmet Binası Yeni Mahalle 15 Temmuz Şehitler Bulvarı No:10 Pk:18200 Merkez / Çankırı
Telefon No : 0 376 213 26 26
Fax No :
İnternet Adresi : https://www.karatekin.edu.tr/
e-Posta : sbe@karatekin.edu.tr
Bilgi İçin :İsmail ŞENOL
Teknisyen
Telefon No:4096

EK-7: Araştırma İzin Oluru (Çankırı Valilik Makamı)

T.C.
ÇANKIRI VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-57270673-605.01-47671668
Konu : Araştırma İzin Talebi
(Hakkı YADİGAR)

12/04/2022

VALİLİK MAKAMINA

Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Hakkı YADİGAR "COVİD-19 Döneminde İlkokullarda Uzatan Eğitim Süreci: Çankırı Örneği" konulu tez çalışması için müdürlüğünüze bağlı resmi ilkokullarda yönetici, öğretmen, öğrenci ve öğrenci velileri ile çevrimiçi olarak ankete dayalı görüşme yapmak istemektedir. Araştırmada kullanılacak anketler müdürlüğümüz araştırma izinleri inceleme komisyonu tarafından incelenmiş ve müdürlüğümüze bağlı resmi ilkokullarda yönetici, öğretmen, öğrenci ve öğrenci velilerine okul idarelerinin uygun gördüğü şekilde ders dışı saatlerde uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Muammer ÖZTÜRK
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:
1.Komisyon İnceleme Raporu
2.Anket Formları

OLUR
Şahin BAYHAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Abdul Halik Renda Mah. Ankara Cad. 1. km. No:38
Merkez/ÇANKIRI
Telefon No : 0 (376) 213 15 36
E-Posta: arge18@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr
Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi için: Ar-Ge Birimi
Unvan : Öğretmen
İnternet Adresi: cankiriarge.meb.gov.tr
Faks:3762131016
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden a44c-cb9c-381c-8bfd-c016 kodu ile teyit edilebilir.

EK-8: Araştırma İzni Dağıtım Yazısı (Çankırı İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

T.C.
ÇANKIRI VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-57270673-605.01-47751943
Konu : Araştırma İzin Talebi
(Hakkı YADİGAR)

13.04.2022

DAĞITIM YERLERİNE

Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Hakkı YADİGAR "COVİD-19 Döneminde İlkokullarda Uzatan Eğitim Süreci: Çankırı Örneği" konulu tez çalışması için müdürlüğünüze bağlı resmi ilkokullarda yönetici, öğretmen, öğrenci ve öğrenci velileri ile ekte gönderilen linkler üzerinden çevrimiçi olarak ankete dayalı görüşme yapmak istemektedir. Çalışmanın müdürlüğümüze bağlı resmi ilkokullarda yönetici, öğretmen, öğrenci ve öğrenci velilerine okul idarelerinin uygun gördüğü şekilde ders dışı saatlerde uygulanması hususundaki Makam Oluru yazımız ekinde gönderilmiştir.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Muammer ÖZTÜRK
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:
1.Makam Oluru
2.Anket Formları

Dağıtım: Tüm İlkokul Müd.

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Abdul Halik Renda Mah. Ankara Cad. 1. km. No:38 Merkez/ÇANKIRI
Telefon No : 0 (376) 213 15 36
E-Posta: arge18@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr
Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi için: Ar-Ge Birimi
Unvan : Öğretmen
İnternet Adresi: cankiriarge.meb.gov.tr
Faks:3762131016
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden e31d-8d77-37a0-acd7-38dd kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

EK-9: Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER

ORCID	0000-0003-4551-8527
Adı Soyadı	Hakkı YADİGAR
Doğum Yeri	Akşehir
Doğum Tarihi	31/01/1988

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Pamukkale Üniversitesi
Fakülte	Eğitim Fakültesi
Bölüm	Sınıf Öğretmenliği

YÜKSEK LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Karatekin Üniversitesi
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	YDS(…) YÖKDİL(…) TOEFL(…) EILTS(…)

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	Çankırı Mehmet Akif Ersoy İlkokulu
Görevi/ Pozisyonu	Sınıf Öğretmeni
Tecrübe Süresi	12 yıl

İLETİŞİM

Adres	Merkez/ÇANKIRI
E-mail	hakkiyadigar@hotmail.com.tr